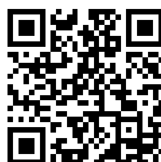
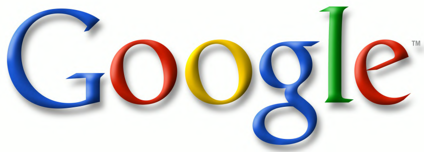

BIBLIOTHEK

DES

LITTERARISCHEN VEREINS

IN STUTTGART.

LV.

STUTTGART.

GEDRUCKT AUF KOSTEN DES LITTERARISCHEN VEREINS.

1860.

PROTECTOR
DES LITTERARISCHEN VEREINS IN STUTTGART:
SEINE MAJESTÄT DER KÖNIG.

*

VERWALTUNG:

Präsident:
Dr A. v Keller, ordentlicher professor an der k. universität in Tübingen.

Kassier:
Dr Zech, ordentlicher professor an der k. universität in Tübingen.

Agent:
Fues, sortimentsbuchhändler in Tübingen.

*

GESELLSCHAFTSAUSSCHUSS:

Dr Böhmer, stadtbibliothekar in Frankfurt a. M.
G. freiherr v. Cotta, k. bayerischer kämmerer in Stuttgart.
Dr K. v. Gerber, kanzler der k. universität in Tübingen.
Hofrath dr Grimm, mitglied der k. akademie in Berlin.
Dr G. v. Karajan, vicepräsident der k. akademie in Wien.
Dr E. v. Kausler, vicedirector des k. geheimen haus- und staatsarchivs in Stuttgart.
Dr Klüpfel, bibliothekar an der k. universität in Tübingen.
Dr O. v. Klumpp, director der k. privatbibliothek in Stuttgart.
Dr Maurer, ordentlicher professor an der k. universität in München.
Dr Menzel in Stuttgart.
Dr Pauli, ordentlicher professor an der k. universität in Tübingen.
Dr Wackernagel, ordentlicher professor an der universität in Basel.

HUYGE VAN BOURDEUS

EIN NIEDERLÄNDISCHES VOLKSBUCH

HERAUSGEGEBEN

VON

FERDINAND WOLF.

STUTTGART.

GEDRUCKT AUF KOSTEN DES LITTERARISCHEN VEREINS
NACH BESCHLUSS DES AUSSCHUSSES VOM JUNI 1860.

1860.

EEN SCHOONE HISTORIE VAN

HUYGE VAN BOURDEUS.

NOYT WONDERLIJCKER, NOCH ONGHEHOORDER AVONTUEREN, DAN DIE BIJ HUYGHEN VOORSCHREVEN GESCHIET ENDE GEBEURT ZIJN. EN MET SCHOONE FIGUEREN VERCIERT.

GEPRINT T'ANTWERPEN IN DIE
CAMER STRATE IN DEN GULDEN EENHOREN
BIJ WILLEM VORSTERMAN.

[2a] DIE PROLOGHE.

OM wat vreemtds ende wat nieus te hooren dat oude gesten ende oude gescriften menich hondert iaren verborghen hebben ghehouden. So heb ic hier een seer vreemde wonderlijcke noyt wonderlijcker historie int claer ghestelt om dye te ouerlesen ende daer wt ghenuechte te rapen, ende dye sinnen des menschen daer mede te versolaceren als si met eeniger melancolien ende swaricheden belast worden, het si van eenich ingheuen des vyants, oft van swaricheyt des bloets want melancolie ende swaricheyt genereert ende maect dicwil grof bloet dat menich werf den mensche siecte toe brenget. Hier om sal hen die mensche maken eenen blijden geest wan die doet den mensche lange leuen. Dese historie is ghemaect niet om eenich belet van goeden wercken, ende dat men daermede versuymen soude eenigen gods dienst als sermonen vesperen ende der ghelijcken dienste maer si is ooc gemaect om dese lange tongen van clappaerts ende clappeyen als die haren tijt willen ouer brengen met achterclap om eenen anderen sijn eere te benemen achter rugghe, dan sullen si vinden wat quader arger fenijn dat een quade tonge is ende wat groter last, anxt, partijscap oorloghen, dootslaghen die tonghe bi brenghen ende brouwen mach. [2b] Ende isser yemant dye hierin vindet dat hen mishaghet en wilt daerom ons niet te seer wederlegghen, want het is al te goeder meeninghen ghedaen, want wat dye menschen scrijuen sonder medewerckinghe des heylighen geests dye sijn al wel te straffen ende te wederseggheen. Maer wat dye eewighe waerheyt ghesproken heeft dat sal warachtich bliuen.

Hier volghet die na prologhe. *

[3a] OM dat men hier achteruolgen ende bescriuen sal van sommighe dinghen die gheschiet souden sijn inden tijden vanden

groten coninc Karel. So wil ic eerst wat scriuen vanden seluen Karel Die alder gloriooste ende onuerwinlijcste coninc Karel was seer vroom ende victorioos inden strijden, seer wijs in scientien ende in dye vij. vrije consten, hi was ooc kerstelijk ende duech-delijc van leuen, hy hielt sijn hof eerlic ende sijn heeren ende dienaers in duechden so dattet scheen een clooster te sijn want in sijn hof en mocht men niet sweeren dobbelen caerten, oft dier ghelijcken doen daermen god mede mochte vertoornen. Hi had bi hen oude wise raetsheeren, hy was oock rechtueerdich in sijn vonnissen soowel den armen als den rijcken. O lacen nv houtmen veel abusen inder heeren houen, als van dobbelen, te versweeren gods liden ende leden oncuysheyt, ouerspel maechden schoffieren, vrouwen cracht, ende der gelijcken daer af dicwil den landen grote plaghen comen. Karel was een goet prince outsiende god, ende een groot beschermer der heyligher kercken. Hy was so sterc in de strijde dat hy met sinen sweerde teenen slaghe een ghewapent man metten paerde doorsloech. Als hy gram was soe verueerde hem een yeghelic. Karel hadde by sijnder coninghinne Hildegaert .iij. sonen als Charlot die sterf sonder oor. Pippijn coninc van Italien, Lodewijc coninc van Aquitanien die na keyser wert. Ende hy had ooc .iij. dochteren, Rotruyt, Berga, ende Gilla daer ic nv voort af swighen sal, ende comen totter gesten van onser historien.

[3b] Hoe die groote Coninc Karel open hof hielt voor sijn heeren vrienden, ridderschap ende dienaers. *

DIe groote Coninc Karel na sijn oude costume ende soo hielt hy open hof op eenen tijt voor sijn heeren ende vrienden in dye stat van riemen daer hy by hem had .ix. ghecroonde Coninghen veel hertoghen ende bisschoppen, ende .xl. Grauen. iij. m. ridderen edel mannen ende noch. v. m. mannen van eender wapen ende van eender cleedinghe die altesamen waren onderdanich coninc Karel ende stonden tot sinen ghebode. In dit hof en was ooc niet verghe-ten dat ghene dat meestendeel dye blijschap maeckt, dat sijn die eedele duechdelijcke schoon minlijcke vrouwen ende Joncfrouwen dye seer veel was, als van hertoghinnen Grauinnen, Ridders, vrou-wen, Camenieren ende noch ander, die seer rijckelijc dat hof al omme vercierden want tusschen elck twee heeren ende ridderen so saten [4a] vrouwen onde ioncfrouwen elck na sinen staet Daer wert groote rijckelijcheyt ghetoont van spyse ende van dranck, des daer van alles oueruloedich was, daer wert seer eerlijck ghe-dient elck nae sinen staet Ende daer en diendemen anders niet dan wt silueren ende gulden vaten, men schanck den wijn oueruloe-delijc. Als die maeltijt ghedaen was so riep die coninc alle dye heeren bi hen ende seyde. Mijn heeren ick ben out ende en mach de wapenen niet meer hanteeren, hierom bid ic v lieden dat gi doch eenen anderen kiesen wilt dye nut ende bequaem ware om dye Croone te draghen. Daer was een wijs wel ghemint here des co-ninex cancellier geheeten Dumay van beyeren die seyde O ghe-nadighe Heere als wy v verliesen soo en weten wi niemant te kie-sen voor Coninck, die de landen soude profitelijc ende nut sijn. Doe seyde coninc Karel o mijn ghetrouwe vrient Dumay, Hier is mijn sone Charlot dye cloeck is ter wapenen, ende seer stout in dye feyte van orloghen, ende redeliker wijs van rade, dyen wil ic dye croone ouergheuen, ende ick wil payselick ende in ghemake voort aen leuen om God neerstelijcker te dienen.

Als dit die Cancellier hadde ghehoort soo seyde hi. O outsienoe coninc dat v belieft sal ons allen belieuen ende god gheue dattet si tot profijt van al kerstenheyt. Ende aldus consenteerden alle die heeren ende princen inden woorden van coninc karel.

[4b] Hoe Charlot coninc van vrancrijc wert ghecroont ende ghesalft. *

[5a. B 1] ALs coninc Karel hoorde dat zijn heren wel tevreden waren met sijnder meningen so was hi blide, ende hy dede bereyden die dingen dyemen totter croningen soude behoeuen. Ende des anderen daechs is die coninc gereden met sinen sone tot onser vrouwen kercke te riemen, daer die misse met groter feesten gesongen wert, ende charlot wert daer coninc ghecroont ende gesalft wter ampullen daer die coningen van vrancrije noch mede gesalft worden die wten hemel gecomen was. Daerbi was een verader Amoris genaent, die benijde dat charlot coninc geworden was, want hi ooc vanden bloede was, ende seyde in hen seluen. Ic sal maken dat charlot niet lange leuen noch coninc zijn en sal, ende dan sal die crone op mi versteruen ende ic sal dan coninc werden ende coninc Karel is seer out, dien sal ic wel veriagen met mijnen grooten vrienden. Ende doe quam amoris voor Kaerlen, want hi hadde eenen valschen raet bedacht, ende nam Kaerlen metter hant ende seyde. O edel here gelooft moet zijn die eewige god dat v sone charlot coninc is, mer op alle dinghen moetmen voorsichticheyt hebben, want daer isser van uwen houe die steden ende sloten van v te leene hout die uwen son veraden sal ende sinen doot gesworen heeft, ende daer af weet ic de waerheyt wel. Doe wert Karel zeer gram ende seyde amorijs luttel woorden ende die vast, mer doet hen ontbieden voor mi Doe seyde amoris. Ghenadige heere, het is Hughe van bourdeus, wiens vader was hertoge Sanguijn ende want hi van so grooter macht is so meent hi die croone noch te hebben ende self coninc te zijn want hi meent had hy uwen sone charlot verslagen hi soude lichtelijc v dan wten lande veriagen. Doe seyde Karel met grooten verwonderen hoe soude dat moghen sijn dat mi heer hughe so soude [5b] verraden, hi en is nochtans van verraders bloet niet gecomen, want sijn vader was goel ende getrouwe. Ende de coninck riep tot hem Vyons

van poytiers, ende gaf hem brieuen te dragen tot hughen, ende hem te segghen dat hi ende sijn broeder met .x. van haren ridders te houe comen souden den coninc te dienste, want ic so spreken wille.

Hoe hughe des conincs brieuen ontfinck.

ALs vyons nv des conincs brieuen had so is hi gereyst na bourdeus, daer hi hugen ende sinen broeder vant ende seyde. Die coninc heeft v beyden ontboden met .x. van uwen ridders om bi hem te comen te parijs ende hi gaf hem des conincs brieuen die si eerlijcken ontfinghen, ende vyons seyde hoe die coninc sijn crone ouergegeuen had sinen sone charlot. Doe dat Huge hoorde so seyde hi. Is mijn heere charlot coninc, so gheuen hem god dat hijt met eeren besitten mach: ic sal hem gheerne te dienste comen. Doe bleef die bode bi hughen die hem goet chiere dede, ende des morghens sloech hi vyons ridder, ende gaf hem .lx. marc gouts Doe was die bode verblijt ende nam oorlof aen hughen ende hi is weder gereyst totten coninc die hem vraechde hoe hi te bourdeus ontfangen was Ghenadige here seyde die bode seer wel ende door v liefde sloech hi mi ridder ende gaf mi .lx. marck gouts, ende hi was seer blide dat charlot coninc ghecroont was, ende hi sal seiue cortelinge hier sijn. Doe seyde Kaerle huge is mi willekome ende al die met hem comen. Ic heb dicwil daerop ghedacht oft hi charlot mijnen sone verraden soude dat ic niet wel gelouuen en can, want hi van goeder afcoemste is, want sijn vader hertoghe Sanguijn was een so loyalen ghetrouwen man alsmen vinden mochte. No [6a. B ij] wil ic wat swighen van Kaerle ende spreken van Hughen.

Hoe Hughe ende gheeraert met haer gheselschap na Parijs quamen daer si besprongen worden van den vyanden. *

[6b] ALs hughe nv alle dingen wel beschict had so is he met sinen broeder ende .x. ridders op geseten ende is na den coninc gereden mer si quamen eerst biden abt van Cloengi haren oom die se blijdelic ontfinc, ende dede hem grote chier. Ende huge seide dem abt dat si van den coninc ontboden waren tot sinen dienste

ende dat si derwaerts reysden. Doe seyde dye abt lieue neue met v wil ic reysen daer af huge seer blide was. Des anderen dages smorgens worden al haer paerden bereyt, en de si zijn opgezeten ende die abt met hen lieden, ende sijn so tesamen gereden na parijs daer die coninc was. Nu heeft die verrader Amorijs vernomen dat huge tusschen wegen was om bi den coninc te comen so is Amorijs op geseten ende is gereden totten jonghen coninc Charlot ende seyde. Ghenadighe heere want ic v sculdich ben ghetroute zijn, ende v van scaden ende scanden te beschermen, so werre als mi mogelic is. So suldi weten dat hughe van bourdeus is tusschen weghen om hier te comen, ende ic heb hooren spreken dat hy hen vermeten heeft dat hi v soude dooden, ende met macht vwen vader wten lande veriaghen, ende so soude hi selue coninc sijn. Als dit charlot verstont so vervanderde he al zyn bloet ende seyde, wat salicker mede doen. Doe seyde amoris here ic soude v raden dat ghi v wapende ende nemet met v .ij. c. mannen ende belegt die wegen ende passagien ende deerste die daer comet nemet hen ende sinen broeder dat leuen. Doe seide charlot ghi hebt mi goeden rat gegeuen: ende hi heeft hen doen wapenen ende nam met hen .ij. c. gewapender mannen, ende is wt ghereden ende heuet alle de passagien ende weghen beset daer huge moeste voorbi passagien ende weghen beset daer huge moeste voorbi passeren Nv is huge op den wech om totten coninc te comen daer si veel volcx inden weghe saghen te paerde Doe vraech [7ª] de huge sinen oom den abt oft hi dat volck niet en kende, doen seyde die abt dat hi se niet enkende. Doe seyde hughe. Ic bid v lieue broeder. Noopt v paert met sporen ende rijdt derwaerts ende besiet wat dat volc wil oft begeert. Doe seyde gheraert dat en sal ic niet doen want mijn hert isser al heel af ontstelt ende tongemake, want te nacht heeft mi gedroomt in mijnen slaep datter .ij. libaerden quamen ende namen mijn wapenen, die eenen libaert di wonde mi seere, ende die ander mijn paert daerom ben ic nv verscrict ende veruaert van herten, aldus huge ende gheraert noch tsamen sprekende, soo sloech charlot voor wt sinen hoop ende stack zijn peert met sporen ende liet sijn speer sincken ende quam gereden met nide ende groten gewelde op gheraert dyen hy seer quetsede ende stack hem van sinen paerde in dat sant. Als dit heer Hughe sach so stac hi sijn peert met sporen, ende trac haestelic zijn swaert wt met

stouter herten ende hi sloech na charloten so vreesscelic dat hi tusschen den helm dore hem dat hooft van den lichame sloech ende hi viel doot ter aerden van den paerde ende soo bleef die ionge coninc Charlot onuersiens verslaghen Ende onder Charlots volc was ooc die verrader Amorijs met sinen knechten ende dienaren die dit aensach ende hi vloot wech met sinen volck van wapenen dat met hem comen was. Ende daerna nam Hughe gheraerden sinen broeder die so seer ghequetst was, ende leyde hem op een paert ende bracht hem soo binnen parijs daer si den coninck vonden dye hem lieden willecome heetede noch nerghens af wetende van deser valscher verradernije. Doe seyde Hughe. O ghena[7b] dighe heer coninc ghi ontbiedt mi met minen broeder ende met .x. van minen ridders, ende om v onderdanich te syn so meenden wi hier te comen in goeden vrede ende met rusten maer daer wi quamen ghereden in de valleye aen v bosch vonden wi meer dan .ij.c. mannen al gewapent. Ende doe quam daer een voor wt en volcke geslagen ende doorstac minen broeder, siet hier die wonde Doe seyde coninc Karel met grammen moede, wist ick wie dat ghedaen hadde hi soude hangen sonder eenich verbidden. Doe seyde huge. O heere ic hebbe my ouer hem gewroken, want ic hebbe denseluen dye mijn broeder wonde sijn hooft af gheslaghen maer god weet dat ic hen niet enkenne. Doe seyde Karel. Bi al dat god is. Alwaert charlot mijn sone in dat stuc het ware v al vergeuen. Ende doe dede Karel meesters comen om gheraert te helpen. Doe seyden de meesters. O here en sorcht niet want binnen. xv daghen sullen wi hen weder gesont hebben Als si noch stonden tesamen sprekende, so quam die verrader amoris in der salen ende bracht den dooden charlot op en paert met groten druc recht of hi seer droeuich hadde gheweest. Doe seyde Karel O amoris wien brenget ghi daer. amoris seyde, genadige here het is charlot v lieue sone. Als dat Karel hoorde, so werdt hi heel ontstelt ende was so qualic tevreden dat hi nauwe spreken enconde. Ende si seyde ten laetsten, o amorijs wie heeft minen soon verslaghen ende ghedoot. Die verrader seide Dese moort heeft ghewracht dye quade felle hughe van bourdeus die hier staet, hi had uwen sone charlot ghewegheleaecht daer hi reedt iaghen ende vlieghen daer heeft hem hughe oueruallen ende aldus deerlijc [8a] verslagen Doe seyde de abt van cloengi, heer amorijs so help mi

god, men sacher vlieghen noch iaghen, noch voghelen noch honden, maer charlot was gewapent ende veel mannen met hem ende hy quam op ons ghereden met fellen moede ende quetste minen neue gheraert so ghi ghesien hebt, ende hi quam so bedect inde wapen, ende oocen hadde hi niet dat rechte teeken van vrancrijcke daerom en heeft hughe mijn neue van rechts wegen niet misdaen alsmen die waerheyt wel ondersoecket Doe seyde karel met fellen moede, waerom ghi valsch katijf hebdi minen sone verslaghen. Doe antwoorde hughe als een vroom ridder ende seyde. Ghenadighe here so sal moe ghenade weten o edel heere dat ic die v vassael ende dinaer ben noyt teghen uwen sone charlot arch noch quaet en dacht, noch ic en hebbe hem oock niet geweechlaecht, noch ic en hebbe hen ooc niet gheslagen dat ic hem kende ofte wieste wie hi was. Ic moeste wel een vermaledijt mensce wesen soudic so minen rechten lansheere so deerlijc verslaen ende vermoorden alsmen mi ouerseyt ende opleyt. Ende isser yemant die mi daermede bethijen wil ende mi dat opsegghen, ic sal mi seluen daer teghen auontueren ende eenen camp aenuerden. Doe seyde coninc karel. Amorijs sal den campe aenueerden, ende amorijs gaf hugen den hantschoen, dien huge blidelic aenueerde. Doe seyde coninc karel tot hughen ghi moet borghen stellen. Doe seyde hughe, heer coninc die staen hier, dats geraert mijn broeder, ende die abt van Clöngy mijn oom ende vrient Ende daer waren .ij. hertoghen die borghen bleuen voor den verrader Amorijs, ende dat waren beyde sijn broeders van [8b] vader ende moeder. Doe seyde huge. O genadighe heer coninc ghi sult uwe genade op my laten dalen eest dat ic amorijs in den campe verwinne, ende dan begheer ic quite te sijn ende ontslegen van uwer viantscap. Doe seyde dye coninc daeren derfdi niet voor sorgen. Doe riep de coninc tot hem Reynier, Dunay van beyeren, ende Ogier van denemercke, ende beual hen drien dat recht van den campe

Hoe hughe ende amorijs teghen malcanderen campten daer amorijs verslaghen bleeft. *

[9a] ALs dye rechters vanden campe ghestelt waren so seyde dunay van beyeren totten coninc: here dat de campionen schuldich sijn van doen dat en sullen si nyet achter laten. Doe wert dat perc bereyt daermen campen soude dat lanc ende breet was. Doe keerde

hem de abt tot god almachtich hern ootmoedelijck biddende aldus. O almachtich god der hemelen ende der aerden, ic bid v ootmedelijc dat ghi die alle herten kent wilt minen neuen huge bescermen van allen quade, ende wilt hen doch sijn goet recht doen behouden, want ghy wel weet dat huge der saken onsculdich is so si kaerlen den coninc aengebrocht waren, dus biddick v minlike iesu door v bitter liden ende passie, door v dierbaer preciose bloot, ende door v alre bitterste doot geeft hem victorie die recht heeft dat biddic v goedertieren here die des wel machtich zijt, die een onuersceiden god is met god den vader ende met god den heylighen gheest uv ende in der eewicheyt Amen. Aldus hebben hem dese twee campioenen des anderen daechs bereyt om elc zijn eere te bewaren, ende si hebben eerst misse ghehoort, ende hughe beual hem onder die bescherminge gods almachtich ende onder die behoedinge van maria synder gebendijder moeder ende onder die verdiente van allen gods lieuen heylighen, ende Huge offerde inder missen .v. gouden pennighen om dat men voor hem soude bidden. Ende als hughe de benedictie van den priester ontfanghen hadde so bereyde hi hem totten percke eerlijck te comen want amoris was daer al te voren comen met zijn vrienden ende borghen dyen god bedrouen moet. Aldus is Hughe oock ten percke ghecomen metten sinen. Doe si beyde int perck waren, so wert daer dat cruys [9b] gebracht bi den heren die den campe beuolen was, ende daer soude elc van den campioenen sine eet doen dat zijn sake recht was. Doen seyde amorijs, my behoort voore te sweren Doe seyden die heeren wel aen so doet uwen eedt Doe knielde amorijs ende seyde. Ic amorijs sweere by edelheyt ende by al dat god is ende so moet mi god helpen Tis gheleden ontrent .vij. iaer dat ic desen huighe heb hooren spreken tot eender stede daer hi was geseten dat hi charlot soude ontlijuen ende dooden om dat hi so machtich was van maghen, ende dat hi kaerlen wten lande soude verdriuen om dat hi selue coninc soude sijn. so helpe mi god ende al zijn heyligen. Doe stont amorijs op, ende huge knielde doe ende hi leyde sinen vinger op dat cruys ende hi dede sinen eedt seggende. Ic sweer bi god almachtich ende bi sijnder cracht dat ic noyt en hebbe gedacht om charlot te dooden, noch ic en heb tot geender plaetsen geweest daer ic die woorden ghesproken heb oft daer ic mi des heb vermeten, ic en soude sulcke dingen niet doen om al die werelt, dat ic minen here so soude ver-

slaen, so helpe mi god ende sijn gebenedijde moeder maria ende alle gods heylighen, doe stont huyge op van der aerden ende hi custe dat cruys met reuerencien ende eerweerdicheyt. Doe schreet huge op zijn paert ende reet in dat perc. Doe seyde die abt tot hugen. God die heere helpere des rechts moet v behoeden ende bescermen van allen schanden ende oneere, maer wil v zijn gracie verleenen dat ghi met victorien wten percke moet keeren. Doe zijn si beyde ghereet ghemaect ende men gaf elcken een stercke lancie daer si malcanderen so vreeslijc mede onderstaken dat de lancien in veel stucken braken, ende men brachte hen weder nieuwe lancien die si we[10a. C ij]derop malcanderen in stucken braken, ende so braken si in stucken al die lancien die int perc waren, so dat si hen ten laetsten moesten verweeren metten sweerden daer si op malcanderen so vreeslic mede sloeghen. Ende Amorijs verraste hughen ende sloech hem dat helmet af dat scoone van goude was gemaect, ende ontkeerde hem sijn hooft. Doe sloech huge met eenen grammen mode op amorijs sulcken slach dat hi wt sinen halsberch sloech meer dan .v. c. malyen, ende daer toe een grote wonde. Als amorijs den slach geuoelde so enwas hy nochtans noch niet veruaert, mer hi verhief sijn swaert ende doorsloech hugen sinen stalen hoet, en hadde ghedaen dat onder den helme was si soude daer hugen verslagen hebben. Doe riep hughe in hem seluen tot mariam seggende. Ny helpet de hemelsche coninginne dat ic die onschuldich ben met eeren mach mijn leuen houden. Ende met dien verhief Huge zijn sweert ende sloech amorijs op sinen helm dattet vier daerwt spranc so dat hi metten hoofde moeste buyghen voor op dat paert mer amorijs weerde hem seer vromelic. Daer sochte elck nauwe listen hoe die een den anderen verrascen soude ende tonderbrengen. Doe stach hughe zijn paert met sporen ende verhief zijn sweert ende hi bracht eenen slach met beyden handen dat hi den verrader dat hooft afsloech dat hi doot vanden paerde viel. Doe spranc huge van sinen paerde ende werp amorijs wten percke Doe seide huge blijdelijck. O ghi heeren die hier ghestelt sijt te wissen dat recht vandencampe, ben ic ooc meer sculdich Doe seyden die heeren, ghi hebt dat recht van den campe voldaen ende die heren reden tesamen metten state tot coninc karel ende hi vraechde huge oft hertoge amorijs doot [10b] ware, doe seyde dunay van beyeren Ja hi heere. Ende dese hughe heeft al ghedaen dat hi sculdich was

van doene in oorkont van desen heeren als van Reyniere ende ogier. Doe seyde die coninc. Ghi heren so moet ghi sweeren hoe amorijs dat bekent heeft bi wat saken ende in wat manieren dat mijn sone verslaghen is. Doe seyden si, genadige heer coninc amorijs en bekende gheen dinghen, want na veel vechtens sloech hi amoris bouen sijn scouderen dat hem dat hooft ontuiel in der aerden ende so bleef hi haestelic doot. Doe seyde die coninc met grammen moede. Bi den here dien ic diene huge ghi en sijt noch mijn vrient niet, ghi hebt mi ooc slechtelic versoent van minen soon al hebdi amoris in den campe verslagen Doe seyde hughe ic heb ongeluc ende campe aen allen siden, die fortune wil my al teghen maer ic hope gods gracie sal mi bi bliuen. Ic heb nochtans in alle manieren den campe voldaen alsmen met rechte te recht wil bemercken, want nemmermeer en moet mi god in ghenade ontfangen heb ic uwen sone verraden: och dat en soudic minen rechten heere niet doen om altgoet der werelt mer heer coninc ic sta hier voor v ghi muecht met my doen dat v belieft, ghi muecht mi doen hangen braden verbarnen, oft eenighen quaden doot doen steruen, heer coninck doet met my uwen wille, mer doet dat v dunct das recht is ghi muecht mi versenden, ende in veel manieren sceyden Ja sendet mi ter hellen van daer en sal ic niet wederkeren

Hoe hughe ghebannen wert wt al kerstenrijc, ende hoe hi wten lande reedt.

AL had huge gedaen alle dingen die hem behoorden te doen, nochtans beswaerde hem de coninc met groten laste, ende versende hem ende hem bannen wten lande ende de [11ª *] de dat wtroepen metten heraute openbaerlicken.

Ic karel van vrancrijc coninc ende heere
Doe weten die ouerdaet ende dat seere
Dat mi hughe ghedaen heeft wie soudt verdraghen
Hi salder om hebben noch veel plaghen
Om dathi heeft verslagen, die doot ghebracht was
Minen sone charlot, die groot geacht was
Daerom doe ic bannen van bourdeus hughelijn
Wt allen landen ende steden fijn
So verre als mijn macht gaet, int cort int lant
Ja wt al kerstenrijc bi bedwanc

Tot dat hi die beuaert heeft ghedaen
Die hi te doen sal ontfaen
[11b] Wane wert hi anders ghecreghen
Dan moet hi hanghen al ist hem teghen
Want ic mach wel zijn verbolghen
Hi wilde mi seluen ooc vervolghen
Daerom en heeft hi vrient so groot
Die verbidden mach sijn doot
Tot dat hi zijn beuaert heeft volbracht
Daer aen so hanct zijns leuens macht
Helpt hem god hi mach weder keeren
Anders sal hem sijn doot vermeeren

Hoe coninc karel Hughen belaste wat hi doen moeste ende volbrenghen

HIerna heeft hem coninc karel geseyt wat hi doen moeste ende waer te ghaen, soude hi emmermer * [12a] weder int lant comen, ende seyde. Neen huighe ic en wil v niet ter helle senden, ic meene wel dat ick v beter sal senden. Ghi sult gaen te babilonien totten amirael Gaudijs ende segt hem dat ghi wilt hebben dat haer wt sinen baert gepluct, ende die .iij. achterste tanden wt sinen mont Ende den grootsten man die bi hem staet dien suldi dat hooft afslaen Ende vindi sijn dochter Claramonde in der salen di suldy cussen aen haren mont, ende dyen baert ende tanden die moet ghi hier brenghen tot een litteeken Nv huge onthout v bootscap wel die ic v beuolen heb want en doedijs niet so verbiede ic v al kerstenrijc Genadige here oft ick doe dat ghi mi beuolen hebt ende volbrenge v gebot, ende dat mi god daer toe sijn gracie verleende soudic dan niet wt v vyantscap comen. Doe seyde coninc karel daer entwifelt niet aen Doe quamen die .x. ridders te paerde, ende doe nam huige oorlof aen gheraert sinen broeder ende aen den abt sinen oom, ende aen al zijn ander vrienden. daer groten druck bedreuen was int scheyden van hugen ende van sinen .x. ridders. die met hem wech reysden. Ende doe vertrocken si ende namen haren wech door bourgoengien ende si zijn soo lange gereyst tot dat si te Romen in die stat quamen daer huge met sinen ridderen eenen corten tijt blief. Nv staet hier te segghen van eenen grooten here dyen in vrancrijc groot spijt gedaen was, daerom vercocht hy lant dorpen ende casteelen ende hi vertrac wt vrancrijc in turckien daer hi een groot ende machtich

prince werdt ende namaels een coninc een groot vyant der kerstenen Ende Oydon leyde met hem wt vrancrijc sijns broeders sone Aliames die ooc was hertoge sanguijns susters sone die namaels een slaue was in turckien somen na[12b]maels hooren sal, ende hy nam ooc met hem sijnder suster dochter een scoone maecht, die hi te houwelic gaf eenen ruese die so seer ontsien was dat hem die coninc van babilonien tribute gaf, ende hertoge Sanguijn broeder heere Geerwyn was ooc heimelic wech getrocken datmen niet en wiste waer hi bleuen was alsmen hooren sal.

Hoe hughe te roomen hem biechte teghen den prochiaen. *

ALs hughe met sinen ridders lange weghen gereyst hadde so is hi te Rome ghecomen daer hy hem tegen den prochiaen ootmoedelick gebiecht heeft ende hoe hi coninc karels sone charlot onwetelijc verslagen hadde, ende hoe hi in eenen campe verslaghen hadde den [13a. D] verrader amorijs, ende so vertelde hughe den paus sijn auontueren ende seyde. Al heb ic den campe met eeren geslaghen ende ghewonnen dat en is den coninc noch niet genoech, hi en versendet mi te babilonien totten soudaen gaudijs, ende ic moet hem eysschen thaer wt sinen baerde ghepluct, ende zijn .iiij. hocc tanden achter wt sinen mont. Doe seyde de paus dat is veel voor eenen edelen, mer ic gheue v aflaet van al uwen sonden, op auontuere of ghi verslagen bleeft dat ghi door gods ontfermen muecht behouden bliuen. Ende huge heeft ootmoedelic die benedictie van den paus ontfangen, ende is so met sinen .x. ridders van romen ghereyst menighe lange passagie tot dat si in die stat van brandijs quamen daer si wel ontfangen waren, daer si goet chier maecten wt goeder herten, hopende dat god alle dingen wel ordineren soude. Des anderen daghes ghinc huge op die hauene om na eenen scipper te sien. So vant hi eenen man staen op de hauene seer rijckelijc ghecleet met siden laken ende met costelijcken sabels gheuoeyert. So dochte hugen wel dattet een edelman was, ende hi seyde tot hem, weest ghegruet wel edelhere, uwe edelheyt is mi onbekent ic en weet niet wat uwe grootheyt is. O vrient seyde die edelman bi onsen apollijn ic heb geweest in veel steden ende landen, maer nv ben ic een meester van een groot schip den drachmon geheeten, daer en is int lant gheen so groot, het heeft dicwil ter zee

geweest Als hughe desen man dus hoorde spreken so was hi verblijt ende seyde, heere ghi weet seer wel francoys te spreken. met uwen oorlof van waer sidy doch geboren. Doen seyde dye heere, om dat ghijt vraghet so sal ic v seggen die waerheyt. Ick ben gheboren in vrancrijck. Mijn [13b] broeder was hertoghe Sanguijn, dye had .ij. sonen, die een hiet huge ende die ander gheraert dat zijn beyde mijn neuen, ende ic selue heete geerwijn. Doe seyde hughe o lieue oom so moet ghi willecome sijn. Als dat Geerwijn hoorde seyde hi blijdelijc wel moet ghi comen zijn mijn neue, ende hy greep hem in sinen armen ende custe hem aen zijn wanghen ende seyde waer wildi reysen wel edel neue. Doen antwoorde hughe Coninc karel van vranrijc heeft mi ghesonden tot den amirael Gaudijs van babilonien, om dat ick buyten minen weten hebbe verslaghen sinen sone charlot. Doe seyde heer gheerwijn. Lieue neue hebt goeden moet maer betrout op god hi heeft meenighen man wt sinen laste verlost Ende mijn scip den dragmondt salic wel laten bereyden ende sal hem wel doen uoorsien van spijse van drincken, ende van alles dat wi behoeuen sullen, ende ic en sal van v nyet scheyden in gheenderley manieren noch in eenighen nootsaken.

Hoe heer Hughe met sinen ridders ende peerden, ende ander volc te schepe ghinc.

ALs alle dinghen nv wel bestelt waren so ghinck heere Gheerwijn ende hughe met sinen .x. edelmannen ridderen te scepe ende si lichten doe haer anckeren, ende trocken dat seyl in den top, ende stelden hem op die vaert, ende sloegen si ter zeewaert in, ende seylden so langhe met goeden winde dat si quamen in die hauen Takers, daer si wten schepe ghingen in de stat daer si aten ende droncken ende maetten goet chier ende waren blide Daerna ghingen si weder te scepe ende voeren na iaffen daer si haer schip lieten ligghen in die hauene. Ende [14a. D ij] doe reysden si ouer lant te Jherusalemenn versochten dat heylich graf ons heren Jhesu Christi, daer si grote offerhande gauen, Ende corts daerna so deden si hare paerden bereyden ende si reden doe den wech in na babilonien. Ende als si langhen tijt ghereden hadden, soo quamen si ten laetsten aen een groot foreest ende bosch so dat si niet en wisden wat wech si rijden souden. Doe sach hugije daer staen eenen

man die eenen boom ter aerden wilde vellen houdende met eender bilen so dede hi groten arbeyt, dies hughe op hem sach ende huigen dochte dat hi een edel opsien hadde, ende huge seyde God gruet v vrient ende die moet v blijschap geuen Die man seyde wel moet v zijn, ic en hoorde in .xvij. iaren noyt god noemen, dies ic in mijn herten groten druc lijde. Doe seyde hughe vrient van waer sidi dan gheboren. Die man seyde. Ic ben gheboren wt vrancrijke * [14b] van edelen stamme, want dye palsgraue was mijn vader ende hertoghe Sanguijn was mijn oom, ende hy had .ij sonen, die een hiet heer huyghe, de ander gheraert Doe seyde hughe, o edel here hoe is uwen name, doe seyde die man, men heet mi aliames. Doe seyde huge So moet god v bewaren wel, want ic ben v neue huyge hertoch sanguijns sone, ende hier bi mi staet geerwijn uwer moyen sone Doe dit aliames hoorde, was hy seer verblijt ende quam tot gerwijn kennisse met hem makende, ende hebben doe malcanderen vriedenlijc ontfanghen ende aliames seyde hoe dat hi daer .xvij. iaren lanc een slaue geweest was: ende in dier tijt en hoorde hi god noemen dan doe, ende ooc seyde hi lieue neue waer wildi resen. Huge seyde totten amyrael gaudijs te babilonien daer heeft mi gesonden conine karel van vrancrijc om dat ic sinen sone charlot bi ongeual versloech, daerom sal ic kaerlen versoenen so moet ic dese reyse van babilonien volbrenghen, daermoet ick halen dat haer van des amiraels baert: ende sijn .iiij. winckel tanden wt sinen mont. Doe seyde aliames, dat is een swaer lastich gebodt voor v om te volbrengen, ende ic sal bi v blieuen wilt god, ende liden met v lief ende leet, goet ende quaet, blijscap ende droefheyt. Doe seyde Hughe lieue neue alyames dat moet v god lonen, och wisten wi nv den besten wech so waren wi blide. Doe seyde die gryse Aliames ick weet weel .ij. weghen na babilonien, den eenen is door de wildernisse ende bosschagien te reysen, ende die is seer quaet om de wilde gedierten ende beesten, ende daer en is noch spise noch drincken te crighen, ende men moet wel .xv. dagen reysen in groot perijckel. Mer den anderen wech is beneden den bosch, ende is een goede genuechlicke passagie [15a. D iij] daer veel volcx inden weghe woont, ende daer is van eten ende drincken ghenoch te crighen, maer den weech is seer lanc ende is wel een half iaers reysen. Doe seide huge god moet den langen wech corten dien willen wi in. Doe seide aliames, lieue neue reysen wi den langen so moetti v

wachten voor eenen corten seer schoonen man want had hi lancheyt nae zijn schoopheyt daer en waer gheen schoonder man onder den hemel, ende hi mach doen al dat hi wil, hi is here van veel volcx, hi heeft veel lande, steden castelen ende hi is seer ontsien, ende sinen name is coninc Abroen

Hoe coninc Abroen ghecreech die gauen van te doen dat hi wilde.

IN den tiden als veel van desen dinghen gheschieden, so woonder een Kersten prince ende coninc * [15b] al omme beringhet vander turcken ende ongelouigen honden sarasinen vandie wet van machamet, hi woonde op dese side van dat foreest van babilonien, Maer dese prinse was seer cort endec leen van personen: want hien was maer twee voeten lanc nochtans was hi seer schoon van natuerlycker sconheyt, ende hi was duechdelijc goeder tieren, ende bouen maten beminde hy dye waerheyt ende hi hatede die lueghenen als sinen vyant ende al dat hi sprac moeste warachtich sijn, mer omdat hi cleen was sowas hi te min ontsien, ende dicwil en conste hi zije woorden niet waer houden daer om hi dicwil in zijn herte seer bedroeft was ende hi badt god om zijn gracie dat hi doch sijn volck mochte regeren inder warachticheyt, ende sijn vyanden wederstaen. Ende om dat hi geseten was tusschen die ongelouuige aen allen siden tusschen babilonien ende die roode zee. Na dat hi langhe ghebeden hadde soquam hi op een tijt in dat grote foreest van babilonien daer bi coninc Abroen onuersienlic quam een heremijt die hem seyde. O coninc Abroen om dat ghi cleyn sijt van personen ende om dat ghi die waerheit bemint so wert v voortaen macht gegeuen te doen dat ghi wilt, ende wat ghi begeert dat suldi hebben alst is metter waerheyt. Ende in een teeken der waerheit so gheue ic v desen gulden cop, ende desen hoorne die beyde van groter cracht zijn, want alsmen den horen blaest dat gheluyt verblijt al die horten dergheenre diet hooren, ende wie desen horen bi hem heeft is versekert dat hem gheen quaet gescien sal als hi warachtich is die hen heeft Ende den nap heeft sulcken cracht dat wie den nap bi hem heeft ende is buyten dootsonden ende slaet een [16a] cruce ouer den nappe so wert den nap vol van goeden wijne, vanden welcken hondert duysent menschen mogen drincken, ende

den nap sal uol bliuen, ende die wten nap wilt drincken ende is in dootsonden dien sal den wijn ontsincken als hi meent te drincken Ende als altgheselschap heeft ghedroncken dan sal den wijn neder sincken in den gront ende den nap sal weder droghe worden. Ende als die heremijt al dit gesegt hadde was hi wech dat coninc abroen niet en wiste waer hi bleuen was: waer af hi hem seer ueroonderde, maer hi was blide door die grote ghiften die hem gegeuen waren, want niemant en heeft sulcke gracien meer gehadt daermen af leest, ende hieraf is nu ghenoech gheseyt. Mer om weder te comen tot onser materien So seyde aliames tot hughen, lieue neue coninc abroen is dicwyl in dat bosch, comet hy bi v spreect niet met hem, mer swijcht al stille, want ick weet wel spreeckt ghi teghen hem hi sal v bi hem houden. Van desen woorden was huge seer verwondert ende seyde Ic ensal coninc Abroen niet een woort antwoorden ende gaf aliames een goet sterc paert ende hi dede hem daerop sitten, ende si reden ten bosch waert inne. Doe quam hem lieden teghen coninc Abroen ende seyde. O huyghe edel here zijt god ende mi willecome, segghet my doch o wel edel man waer dat ghi reysen wilt.

Hoe coninc Abroen met Hughen sprack in dat groote foreeste.

ALs nv huge hoorde spreken den goeden coninc Abroen dien hi niet een woort en antwoorde, mer hi stac zijn paert met sporen ende reede haestelijc wech van hem Als hi eenen langen tijt ghereden had, so sach hi coninc [16b]. * Abroen weder bi hem, die tot hem seyde. Huge god geue v prijs ende eere, waerom vliet ghi van mi, waerom en wildi met mi niet spreken, mer die grise oude aliames heeft v dat verboden. Maer niet te min wildy bi mi bliuen ic sal v duecht ende eere bewisen, ende nemmermeeren suldy ghebrec hebben, mer wat eenen edelen man toebehoort daeraf sal ic v besorgen, ende ghi sult van alles genoech hebben, landen, steden casteelen salic v gheuen. Ende wildi ooc reysen te babilonien totten soudaen Gaudijs daer v karel van vrancrijc toe ghesonden heeft daer toe suldi ooc oorlof hebben. Ende huge [17a. E] en antwoorde niet een woort wat hem coninc Abroen aensprack. Ende met dien is huge verre wech ghereden doe seyde coninc abroen hi is seer stout dat hi tegen my niet enspreect ic hope nochtans het

sal noch zijn, doe seyde huge hoe en was ic noyt so koen dat ic teghen coninc abroen hadde ghesproken dye mi so veel eeren boot. In der waerheyt quame hi weder ic soude tegen hem spreken quamer af dat mochte. Doe seyde coninck abroen die noch met hugen wilde spreken, ic wil dat bi mi comen hondert duysent mijnder mannen wel ghewapent ende te paerde dye daer ter stont waren, ende soquam hi weder by hugen ende nam dat paert van hugen met ten thoom ende seyde. O iongheline meendi my aldus te ontvlien ic ben immer here ende coninc van alle desen landen wel .ccc. milen verre. No vry edel man huge en weest niet veruaert v en sal gheen quaet gebueren ic en weet geenen man ter weerelt gheboren, mach ic hem sien in zijn voorhooft ic en weet zijn gepeysen Doe seyde huge, o wel edel here so weet ghi ooc wel van mijnen druck ende van mijn swaer herte, doen seyde coninc abroen, ic weet wel alle v pijne, al uwen arbeyt ende al v auontueren die weet ic wel hoe ghi charlot des conincx soon doot sloecht bi ongeualle, ende die hem verraden hat dien sloecht ghi doot in den campe. No heeft v die coninc gesonden totten amirael gaudijs te babilonien om sinen baert ende om zijn winckeltanden hoe meendy dat te doen, ende sonder scande weder te keeren wten lande, dat en muechdi nemmermeer doen ghi en hadt hulpe van mi, aldus kiest oft ghi bi mi bliuen wilt ofte v bootschap doen totten amirael. Hughe seyde mijn [17b] bootschap en sal ic niet laten te doen om al vrancrijc: gods gracie moet mi anders bistaen. Doe seyde abroen daer so sal ic v helpen, ende wildi wat eten huge, uwe ghesellen hebben groten hongher. Doe seyde hughe waer souden wi hier broot geerigen, daer om dat coninc abroen loech ende seyde. Hughe ghi en kent mi noch niet, noch mijn wercken, laet v volck gaen van den peerden ende laetse sitten ter eerden, ende elc spreke eenen pater noster ende bidt god ootmoedelijc dat ghi gesont moet reysen ende weder keren. Doe ghinc huge met zijn geselscap van den paerden ende deden haer ghebet. Doe seyde coninck abroen nv begeer ic bi der cracht ende wille gods dat hier come staen een casteel, dat daer tertont was na zijn begeeren, waeraf huge ende al zijn geselscap verwondert waren als sijt saghen, doe seyde coninc abroen. Nu laet ons gaen eten ende drincken ende goet chier maken, doe ghingen si inder salen daen si de tafelen al bereyt vonden ende wel beset met menigerley spijsen, dat hugen ende zijn geselscap wel be-

haechde. want si groten honger hadden Daer aten si al die daer waren, ende si waren wel gedient van veel gherichten, ende si waren al verblijt, doen leyde coninc abroen op die tafel eenen horen van elephantenbeen gemaect, ende eenen gulden nap seer wonderlic gewracht datmen des ghelijcken in gheenen houen en vant. Doen sloech coninc abroen dat teeken des heyligen cruys ouer den nap ende hi wert ter stont vol van goeden wijn, ende hi gaf hagen daerwt te drincken ende al zijn geselscap, ende al den anderen die daer waren, ende seyde. Hughe desen nap sal ic v geuen, ende al die leuen en hebben gheenen so goeden ghesien als desen is, want waer hy mede ghedraghen [18a. E ij] wert tsi op grote wilde heyden, foreesten, ende ander wildernissen, ende plaetsen, ende waer ghi comt ghi en derft nemmermeer dorst liden, mer slaet een cruys metten hant ouer den nap hi sal terstont vol werden van goeden wijn ende ghi en al v geselscap heefter genoech aen te drincken al haddi bi v ooc. m. mannen, mer die in doot sonden is en can daer niet eenen dropel wt drincken. Doe seyde hughe so moeten wi al wel leuen. Nv moet v god loonen van die grote gauen die ghi mi wt uwer gracien geuet. Abroen seyde, noch wil ic v meer doen. Ic gheue v desen horen van yuoren gemaect, want waer ghi comet ende hen blaest dattet die lieden hooren daer enderfdi niet sorghen voor v leuen. Ende als ghi den horen blaest hoe verre ghi sijt ic sal v wel hooren ende ic sal v helpen ende succoers doen met hondert duysent mijnder mannen wel ghewapent ende op gheseten te paerde.

Hoe hughe oorlof nam aen coninc Abroen.

ALs dit huge al gehoort hadde, was hy blijde van die grote geloften, ende hy stond op van der tafelen ende ontfinck die gauen met groter dancbaerheyt ende seyde. O edel coninc abroen dye almogende god moet v lonen van al den duechden die ghi mi bewijst. Ende doen nam hughe die edelriddere oorlof aen coninck Abroen met groter reuerencien ende weerdicheyt ende hi scheyde van daer metten sinen ende hy trac na dormonde [18b] Ende als si langhe ghereden hadden so quamen si op een scoon groen plaetse daer een scoon fonteyne was daer ghinc hughe met sinen gheselscap van den paerde ende si ghingen sitten bider fonteynen om te rusten ende te vermaken hem lieden, doe si gheseten waren

so stelae hughe sinen gulden cop bi hem, ende sloech daerouer dat teeken des heyligen cruys.ende den nap spranc vol wijns ende hughe schencte al zijn geselscap den wijn oueruloedelic want den nap gaf planteyt van wijne. Doe elc na sinen wil ghenoech ghedroncken nad, so sanc den wijn te gronde ende den nap wert droge doe seyde huge god danckende Gheert ende ghebenedijt moet god zijn die my dese grote ghiften toe gescict heeft, ende die se mi gaf was te saligher vren voor mi gheboren, ende huge nam den horen ende wilde blasen. Aliames seyde ic bid v en blaest doch niet voor daz ghi in node sijt want coninc Abroen souts hem anders belgen, doe seyde huge. Neen lieue neue Abroen en sal hem op mi niet belgen dat ic zijn ghiften proeue, ende doen blies hy den horen ende hy had sulcken virtute dat al die dat gheluyt hoorden worden dansende, doe seyde aliames. Ic en heb in al mijn daghen noyt sulcken horen gehoort, want dat gheluyt van allen musik spelen, als van harpen luyten, fluyten, sincken, en hebben niet bi tgeluyt van desen horen, ende dit hoorde die edel coninc Abroen, ende hi verstont dat gheluyt wel ende hi seyde tot sinen volck Mijn vrient hughe pijnt mi nu onuerdient, want hi en is in gheenen noode noch laste, nochtans wensche ic my bi hem met hondert duysent mijnder mannen. Als coninc abroen dit hadde geseyt terstont was hi by [19ᵃ] hughen, ende aliames sach coninc Abroen comen met sinen volcke ende hi seyde tot hughen al veruaert. Nu zijn wi al doode lieden. Doen seyde huge. Laet mi lieue neue met minen herre abroen spreken ende en veruaert v niet. Doe quam abroen bi hughen ende seyde wel ionc heere wat hebdi vernomen dat ghi den horen so gheblasen hebt, hughe seyde, ick wilde v ghifte proeuen Doe seyde coninc abroen, meendi dat ic lieghe ende niet waer en seyde doe ic v die ghiften gaf, ic en mach god den heere in gheender manieren lieghen, want hy hem daerom seer op mi vergrammen soude, want ic hoore driemael in den iare der enghelen sanc, soudic dan lieghen dat soude quaet zijn, ende ic soude god seer vertornen Doe heyde hughe. O edel heere syt doch mijnder genadich heb ic teghen u misdaen ic sal mi beteren siet hier mijn lijf, ende mijn leuen, doet met mi dat v belieft doe seyde coninc abroen God heeft v ingegeuen dat ghi soo ootmoedelic spreect, want daeromt ist v al vergeuen Mer ic seg v ende dat bid icl v dat ghy warachtich sijt in uwe woorden voort-

aen, ende ic verbiede v dat ghi nit en liecht Ende ist dat ghi meer liecht daer sal v grooten last af comen, ende ic en sal v niet meer helpen, noch bi staen al waerdi ooc in groten noden. Doe seide huge God ende Maria die moeten my voortaen bewaren dat ick niet meer lieghen en moet. Ende huge nam oorlof aen Abroen dye hem die benedictie gaf ende reet na Dormonde met al zijn geselscap, ende het was spade in den auont als si te Dormonde quamen. Ende aliames badt eenen dienaer dye hem lieden int gemoet quam dat hi hem goede herberge wilde wijsen. Doe [19b] seyde die dienaer, vraghet in der Stadt na den baelyou daer vindi van alles genoech van eten van drincken doen dancte alyames den dienare, ende si reden na des baelyous huys daer si voor die poorte af saten. Ende sijn in die sale ghecomen binnen der borcht, daer de baeliou was die hughen ende zijn geselscap wel besach, ende hi vraechde hughen van waer hy was, doe seyde huge Ic ben van bourdeus ende hertoech Sanguijn was mijn vader, doe seyde die baelyou so moet ghy willecome sijn, mer spreect heymelic dattet mijn knechten niet en hooren, want si souden v aen minen here brengen, hy haet seer die kersten ende waer hi se crighen can daer doet hi se doden. Doe en wilde hughe die onueruaert was niet heymelic spreken, mer hi seyde heer baeliou ghi spreect so wel de fransche tale van waer sidi geboren doe seyde die baelyou. Vrient ic can wel fransoys want ic hebbe menighen dach te parijs ghewoont, ende die graue van bleys is mijn broeder van vader ende moeder Ick en hev hier in .xvij. iaer van gods wet niet gehoort noch gehouden: nochtans was ic kersten. Nv moet mi god genadich sijn want ic ben een gherogeert sarasine dat doet mijn heere oydon. Maer en sorget ghy niet want ghi sult van alles ghenoech hebben, van eeten van drincken al wildi hier .vij. iaren bliuen, doe seyde hughe danc hebt hondert fout wi hebben noch twee malen met roden goude, ende andere silueren gelts genoech wy moghen daer menich iaren op leuen, doen seyde huge. Goede aliames ende geerwijn coopt ons vitalie in die Stadt, ende doet seggen, al de ghene die wil eten ende drincken om god die come op die borche, men sal hen geuen [20a] wijns ende etens ghenoech. Doe loech aliames mer hi dede dat hem beuolen was O god wat quamen daer armer menschen, dit gheruchte quam door al die stadt hoe datter kersten heeren ghecomen waren, daer si

hen af verwonderden. Ende aliames cocht al die spise op die in de Stadt was, so dat des coninex saryanten des anderen daghes geen spise en vonden te cope, so dac si gram waren ende seyden, is hier die duuel comen die al dia spise wech heeft. Doe seyden die sarasinen, hier was een kersten die al die spijse opcochte ende dede se draghen in die sale van den baeliou. Om sinen god heeft hy al dat volck ten eten ghenoodt, wye eten ende drincken wille door sinen god die mach comen. Doe ghinghen die saryanten ende dienaers ende seyden dit haren coninck. *

[20b] Hoe die saryant den coninc bootscapte datter kerstenen int lant ghecomen waren.

ALs Oydon dit verhoorde van den kersten so swoer hi bi mamet dat hi metten kersten ooc soude eten ende hi sat op met .iij. mannen, ende quam so met grammen moede ghereden tot des baelyous huys, doe die baelyou den coninc sach so seyde hi huge lieue vrient en vermaent doch niet van god dat biddick v, doen seyde hughe dat en sal ic niet laten om desen turcscen hont io en sal noemen den naem mijns heren die mi gescapen ende gemaect heeft, ende coninc oydon ghinc van sinen peerde voor dye brugge ende quam in die sale met sinen ridders ende knechten ende seyde, mamet segen al dit geselscap Doe seide de coninc totten baelyou, heeft hem de duuel hier int lant ghebrocht dat hi ol die spijse heeft op gecocht die hi hier vant, want mijn saryant en vant heden morghen niet voor eenen penninc spise te copen noch ooc dranc Doen seyde hughe god seghen ons spise, want na dat ic hier volck sie so en is ons spise niet te veel, ende wie wil eten ende drincken dat staet hier al tot sinen wille bereyt ic gheue hem allen dat blidelic om god ende zijnder gebenedijder moeder maria ende door alle gods heyligen doe coninc oydon van god hoorde spreken wert hy gram ende seyde. Bi minen ternogant ghi kersten ic wil hier ooc eten, ende hi swoer bi mamet ende op sinen tant, ghy kersten ghi en sult nemmermeer comen wt mijn lant Nv waren die spijsen al bereyt ende hughe ende Oydon waren ter tafelen geseten, ende daer wert broot ende wijn ghestelt ende veelderley seer goede gherichten, ende daer wert den armen ende den rijcken wel gedient huge dye [21a. F] metten coninc adt sette voort sinen

schonen nap ende cop van goude ende sloech daer ouer de benedixie metter hant dat teyken des heylighen cruys ende die wert terstont vol van goeden wijn. Doe seyde die coninc oydom bi mamet van waer comet dit wonder dat ic hier sie hoe mach dit gheschien, aldus danighen wonder en heeft noyt man ghehoort noch gesien. Doe seyde huge heer coninc al haddic hondert duysent mannen, si souden daer al ghenoech af hebben te drincken: men soude daer anders niet doruen schnicken. Die coninc dit horende was blijde ende hi seyde heymelic en hem seluen, die kersten sal moeten steruen, ende dan sal den cop mijn sijn, ende die coninc sette den cop aen sinen mont, ende meende te drincken wt den nap, mer den wijn ontsanck hem wt sinen mont tot in den gront van den cop waeraf hi seer verwondert was, ende seyde bi mamets billen, dit dunckt mi sijn betouerden wijn. Ic meende daer wel af hebben ghedroncken mer hi is mi al heel ontsoncken Doe seyde huge, dat deet v groote boosheyt dat ghij van den wijn niet drincken enmoecht, vant eerwijlen hebdy kersten gheweest ende nv sidi een verloghen sarasijn. Doe seyde oydom. o vrient wat seydi. Ick vermane v bi den name des ghenen dien ghi dient segt mi wt wat lande dat ghi geboren sijt. Huge heyde, heere om dat ghijt weten wilt. Ic ben te bourdeus kersten gedaen ende hertoch sanguijn was mijn vader mijn broeder heet gheraert ende ic heet hughe. Doe seyde coninc oydon so weest willecome: want so ben ic v rechte oom, want v moeder was mijn suster, doe seyde Gerin so benic ooc v neue ende hi seyde wie sijn moeder was. Doe seide die felle payen hoe comdi hier in mijn lant, ghi moet met mi reysen tot mijnen casteel ende tot mijnder salen [21b] Doe seyde huge. Oom wildi weder kersten sijn so sal ic met v reysen daer ghi wilt. Doe seyde oydon, daerop sal ic mi beraden. Ghi sijt mijn liefste magen ic sal veele door v doen, ende so quamen si tot sinen casteele ende in sijnre salen, ende aliames ende gherijn waren geuangen. Ende die valsce verrader oydom quam ende seyde heymelic sinen kerckerier dat hi soude doen wapenen .cc. sarasinen om te dooden dese kersten. Als dit dye torenwaerder hoorde was hy droeuich ende claechde seer seggende Ay lasen god moet beteren dat ic hier bi bedwanck moet sijn die Kerckerier ende moet gaen ende doen mijn magen verslaen. Mer eer ict dade ic soude lieuer steruen. Ende doe ginc hi inden kercker

daer si geuangen saten ende riep luyde. O ghi kersten waer sidi god moet v allen v pine versetten, ic hope dat ghi wel van hier noch sult comen, ende daer toe sal ick v lieden helpen met al mijn macht. Ende hughe is in der salen met sijn .xij die oydom meynt te verslaen, mer wildi v lieden ter weer stellen ic sal v halen alrehande wapenen. Ende de kersten hadden tcasteel van coninc oydon in ende daeren mocht niemant op van den ongelouigen, dies die coninc gram wert ende wilde tcasteel bestormen. Dit siende die baelyou seyde totten coninc here wat wildi maken, wildi v casteel breken daer en is gheen schoonder noch stercker in al v lant, de kerstenen en moghen v niet hinderen want si en hebben niet teten, ende ooc weet ic wel mach ic de kersten spreken si sullen tslodt wel op geuen, ende so quam die baelyou ter poorten van den casteel ende clopte daer aen Ende hughe liep terstont ende lieten in doort wincket ende sprac tegen hugen, die den baeliou clagede dat hi sinen cop ende horen verloren had. Doen seyde een man die metten baeliou quam, daer is uwen cop ende horen [22ª. F ij] *

Hoe hughe op eenen stercken toren liep ende blies sinen horen als hem Oydom die valsche verlochende kersten vanghen ende doden wilde.

DOe hughe sinen gulden cop ende horen had weder gecregen so was hi blide ende hi liep bouen op eenen stercken toren met sijn geselscap ende hi blies seer luyde sinen horen, die so soeten gheluyt gaf dat sie alle blijde waren die hen hoorden ende sie werden danssende ende die coninc werd ooc danssende met sijn mannen van wapenen ende seyden dat si noyt soeter geluyt en hadden gehoort ende baden hen dat hi noch blasen soude twelck hi dede ende blies met sulcker cracht dat geringe coninc abroen hoorde daer hi te Moyon lach ende seyde tot sinen heeren ende mannen [22ᵇ] Ic hore mienen vrient men heeft hem te dorimonde niet welgedient want hi is in groten node beuaen ic wil hem met mijnre hulpen bistaen. Nv begeer ic hier te sijn bi gods wille met hondert dusent mijnre mannen wel gewapent Ende so geringe als de coninc abroen hadt begeert was hi terstont met sijn macht de dorimonde. Ende als hem hughe sach was hi seer verblijt, ende daer versloech coninc

abroen met sijn volc al die sarasinen ende mannen van wapenen die hugen met sinen gesellen wilden verslaen ende si en conden hem niet verweren so dat se daer al doot bleuen, ende hughe nam sinen oom oydon geuangen ende scanc hem dem coninc abroen, die seyde. Hughe neue wildi niet dat v oom leuende bliue. Neen ic seyde huge, hi heuet qualic tegen my verdient. So suldi sijn gewroken mijn vrient. Ende abroen seyde, so sal hi hangen bij der keelen aen een galge. Daer en behoefdemen niet te lopen noch te gaen noch hen veel te pinen, want also saen als Abroen die goede here die woorden had begeert so was hi buten der stede terstont aender galgen geknoopt. Ende den baylyou vander stadt wert gegeuen al dat lant ende den kerckerier den goeden man. Doe seyde coninc abroen tot huge Die here Jesus die moet v bewaren van allen tegenspoet, ende reyst nv na babilonien om v bootscap te volbrenghen totten amirael Gaudijs ende tusschen wegen suldi vinden een tsterckste casteel dat onwinlic is ende heet dunalster: daer woont een groot misscapen tyran die al tlant daer ontrent bedwingt, ende tis een edel sarasijn ende hi ontfanct iaerlicx cccc. m. gouden bisanten vanden babiloenscen van hoot gelt, ende deden sijt niet si souden moeten steruen. Och here seyde hughe, soudic dien tyran sparen ic sal mijnen horen blasen heb icx van doen. Doen loech abroen ende seyde Hu [23a] ghe dat weet god dat mijn hulpe bereyt is. Ende is dat ghi dat casteel winnen mocht daer is op een halsberch seer scoon, ende sijn meester wracht daer ouer .vij. iaer lanck. Ende hi is van sulcker cracht dat so wien aen zijn lijf heeft, dien mach deren noch quetsen swerden noch geenderley wapen ende hi past wel een kint van .ij. iaren, ende hoe dick ende hoe groot dat een man is hi salhem oock passen Mer dien aen sijn lief draghen moet sijn een vry edel man ende hi moet ooc suuer sijn van alle dootsonden Ende waer ooc dat v moeder gepeyst had om met een anderen man te conuerseren ghi sout ooc niet de halsberch comen nen aen doen al mocht ghi daer mede winnen al dat goet van alexandrien. Doe seyde huge, o heer coninc ic ben een edel man, ende mijn moeder was een edel vrouwe, ende was ooc loyael ende getrouwe goet stantuastich. Doe seyde abroen die edel man, god vanden hemel moet v geleyden ende bi v sijn in allen uwen weghen. Ende si sijn vriendelic van malcanderen ghescheyden ende hughe nam oorlof met sijn ghesel-scap ende reedt wech menigen bijsteren wech door bosschen ouer

bergen, valleyen ende reden so langhe dat si quamen op een hoghe montaengie daer si saghen een schoon stercke casteel. Doe seyde de grijse Aliames na mijn wanen so staet daer dat casteel van dunnalster, daer ons coninck Abroen af seyde.

Hoe hughe voor Dunalster quam ende sloech aen dat gulden becken dat aen der linden hinck voor dat casteel.

[23b] * NA dat hughe dat had verstaen van Aliames seyde hi. Neue ghi segt wi willen hier gaen riden god sal ons helpen ende sparen. Als si alle quamen gereden voor die poorte vanden casteel so sagen si daer een werc seer neerstelick gedaen. Daer stonden drie metalen mannen, ende elc had eenen yseren vleghel in sijn hant slaende so crachtelic dat niemant en corde noch en dorfte ge[24a]naken der poorten vanden casteel. Als si dat saghen so waren si qualick tevreden ende hughe seyde. O lieue here ic en sal binnen den casteel met comen door die metalen mannen die hier staen. Ende aliames seyde. Dit casteel is onwinlick door dese metalen mannen mer waer die poorte open, so souden dese mannen haer slaen laten dat weet ic wel Doe hadde huge menige gedachte ende hi sach al omme hier ende daer, also dat hy daer sach staen een linde daer aen hinghen twee becken van goude. Ende als hi die ghesien hadde so track hi sijn swaert wter scheyden ende sloech aen dat een becken datmen den clanck bouen hoorde op dat slodt Ende terstont so quam daer een schoone suuerlijcke ionffrouwe in die vensteren bouen die poorte van den casteele, ende si sach terstont ende mercte dattet kerstenen waren ende si liep beneden ende ontdede dye poorte. Ende als die poorte open ghedaen was, so lieten die metalen mannen haer slaen staen: Als nv die poorte open was so ghinck hughe van sinen paerde ende hi is totter schoonder ionffrouwen voorseyt ghegaen binnen der poorten vanden casteel ende Aliames ende gherijn ende die thien ridders bleuen daer buyten. Ende als hi binnen was doen sloten se weder die poorte, ende die metalen mannen sloeghen doen weder aen als si te voren hadden ghedaen. Ende hughe die ghinc met der suuerlijcker Jonffrouwen binnen den casteel, in welcken casteel hi wijf noch manen vernam, waer hi sach altoos op de schoone ioncfrouwe von wat landen si geboren was dat si so wel conde spreken die fransche sprake.

[24b] Die ionffrou seyde. Here ic ben gheboren wt vrancrike van hoghe magen ende groten geslachte: ia so groot als in vrancrike eenich heren sijn sonder den coninc, want de kinder van bourdeus sijn mijn neuen, die een heet Gheeraert ende die ander hughe Als dit hughe hoorte greep hi die ioncfrouwe in sinen armen ende seyde wel moet v god doen mijn lieue nichte mijn broeder heet gheraert ende ic ben hughe ende mijn vader was hertoge sanguijn. O lieue nichte hoe lange hebdi hier gewest op dit casteel Doe vertelde si hughen alle de saken ende manieren met wenende oogen seer deerlic screyende ende seyde Mijn oom odom die wreede tyran bracht mi hier in dit ongelouwich lant, ende hi bracht ooc hier den edelen man aliames, ende mijn oom verlochende tkersten geloue ende is geworden een turcx tyran om dat hi coninc woude sijn in Dorimont. Aldus heeft hi mi iammerlick verraden ende die goede here aliames is gheuangen, ende ic sorghe dat hi daer nemmerweer wt comen sal. Doe seyde huge lieue nichte ouer uwen oom sidy ghewroken, want die quade hont hangt aen een galghe buten Dorimont Ende ic bid v lieue nichte wijst mi den here Agavant die soo seer ontsien is in dit lant tot babilonien toe Dye ioncfrouwe seyde. Dat en derf ic niet doen, mer wildy mi ghelouen dat ghi hem verslaen sult ic sallen v wijsen Hughe seyde, weerde nichte dat sal ic doen ende ic hope bider hulpen der maghet maria dat ic hem van der werelt v sal quijt maken Doe seyde de ioncfrouwe huge here neue hi leyt ende slaept aldus hebdi hem lichtelic te doden ende sijn hooft afte slaen. Anders als hi op die beenen waer ende hi hem ter weer mocht stellen alwaer uwer hondert so wel gewapent als ghi, daer en soude niet een af ontgaen [25a. G] hi en sloeghe v allen doot Doe seyde hughe. Lieue nichte so moet wel een fel man sijn ic souden geern sien, ic bid v wijsten mi. Doe seide si, gaet twee cameren door ende in die derde camer leyt hi ende slaept Doe ginc huge in deerste camer daer hi eenen afgod vandt staen gegoten van finen goude mer hi was binnen hol, ende huge werp den afgod ter aerden neder. Ende daerna quam hi in de tweede camer daer hy twee afgoden vant die hi ooc ter aerden werp. Daer na quam hi in die derde camer daer hy sach een bedde staen dat seer schoon ende playsant was daer op lach dye groote Daygant hebbende een hol magher aensicht met twee lippen als een osse mule met eenen groten bulte op sinen rugge, ende hi was seer afgriselic om aensien

ende hi hadt een costelijc oorcussen onder sijn hooft. Die stapelen van der bedtstede waren van finen goude seer costelic gewracht, ende op elcken stapel sanck een vogelken elc na sijn behoorte. Als hughe alle dinck wel besien had, ende den groten leliken tyran, so riep he met luder stemmen. Stant op ghi hont, hoe legdi op so schonen bedde die self so lelic sijt Met dese woorden wert dagayant wacker ende hi spranc van sinen bedde ende seyde. Ghi sijt een stoute knape dat ghi hier dorft comen, maer ic weet wel dat v mijn wijf hier gesonden heeft want si mi seere hatende is. Ende bi mamet seyde dagayant, ghi en waert noyt verrader noch ongetrou man haddi van quaden geslachte geweest ghi hadt mi mijn lijf genomen in minen slape, mer segt mi wat ghi hier in mijn lant soect. Hughe seyde ic moet reysen te babilonien totten amirael Gaudijs daer moet ic coninc karel van vrancrijcke een bootschap doen, ende ic moet hem brenghen dat hare van sinen baert ende sijn vier winckele [25b] tanden wt sinen mont Doe seyde Dagayant lieue knape dat is een grote sake want die amirael en gaue sijn winckel tanden niet om al coninc karels landen die hem toe behoren. Nv segt mi seyde dagayant tot hughen, wt wat lande sidi gheboren. Hughe antwoorde, ich ben gheboren te Bourdeus, ende hertoch Sanguijn was mijn vader, ende mijn broeder heet Gheeraert, ende ic heete huge Ende Dagayant seyde, hoe sidi so koene in mijn landt ende hier op mijn casteel te comen, Hier heeft gheweest een coninc van grooter macht die de crachte hadde van .iiij. mannen, nochtans en mochte hi mi niet verwinnen noch tonderbrenghen met sijnder cracht die hi hadde van natuerlijcker sterckeit, ic heb hier binnen eenen halsberch dye is seer schoone ende claer, daer ouer heeft gewracht meester Seye op die zee .vij. iaer lanc. Ende hi is van sulcken virtuten ende van so grooter cracht ende machte, die den halsberch aen heeft hi en derf niet sorgen dat hi gheslagen worden sal noch stael noch ysere en mach hem niet sniden noch quetsen, noch geen wapenen en mach hen deeren. Ende die den halsberch dragen sal dat moet sijn een vry eedel man hi moet ooc suuer sijn van hooft sonden ende sine moeder moet ooc sijn een goede ghetrou vrouwe Ende doe hem sijn moeder droech dat si doe op eenen anderen man hadde ghedacht om dyen te consenteren buyten haren eyghen man soo en soude dat kint den halsberch niet mogen aen doen. Ende den halsberch sal wel passen een kint van twee iaren: ende eenen groten man soudet

oock wel passen, hoe groote, ho coort hoe lanc dat oock ware. Doen seyde Hughe soo soudick den halsberch wel aendoen, want ic ben een edel man [26ᵃ Gij] Ende mijn moeder was een goede vrou ende een edel wijf die haren man getrou was Als dagayant hugen dus hoorde spreken seyde hi. O knape ghi vermeet v seer grote dingen, die grote coninc karel en soude hem sulcke dingen niet vermeten dat hy den halsberch oen soude doen Doe dede dagayant Hughen den halsberch, dien hy wel besach ende docht hem veel te cleen sijn voor een kint van twee iaren, mer hughe nam den helsberch ende sloech hem ouer sinen hals ende hy paste huge wel. Dit siende dagayant riep met luder stemmen, trect oot den halsberch Doe seyde hughe. Dagayant siet ghi om eenen anderen desen is mijn, want coninc Abroen prees soo seer desen halsberch dat icken nyet geern en soude willen wt doen. Doe seyde dagayant. O vrient ic weet noch een beter stuck, geeft mi den halsberch weder, ick sal v schincken desen rinck dien ick hier aen mijn hant heb, ende dan suldi v bootscap van coninc karel van vrancrijcke sonder sorghe wel mogen doen, want den rinck is van sulcker virtuyt ende cracht, so verre als ghi dien bi v hebt soo en can v niemant schaden, noch die amirael en sal v nyet dorren misdoen al haddi die helft van sinen heeren ende edelen doot, ende door die cracht des rincx so ontsiet mi die amirael seer. Doe seyde hughe den rinck wil ick hebben ende willen houden voor mi. Neen seyde dagayant dat en sal so niet sijn, so sie ic wel dat wi moeten vechten daer om. Ende doe ghinc hen die ruese wapenen ende hi dede veel harnas aen ende bouen dat harnas nam hi sinen schlilt ende een groot swaert dat hughe te wonder aensach, nochtans bleef hughe stout ende onuersaecht.

Hoe die ruese Dagayant verslagen was van huge metter hulpen van sijnre nichten des ruesens wijf.

[26ᵇ] * DOe quam die ruese in de sale al gewapent om teghens Hughe te vechten. Ende hughe heuet getrocken sijn swaert ende die ruese ooc sijn swaert ende si zijn doe tsamen gecomen Ende dagayant sloech seer vreeslic na hughe, mer huge decte hem met sinen schilt ende verhief sijn swaert ende sloechhem een groot stuck van des ruesen schilde ende cloefde des ruesen schilt ende

sloech hem opten helm datter vuer daer wt spranc. Doe dat dagayant sach meende hi wtsinnich te worden ende sloech hughe met eenen slage dat hi buechde ende viel op sijn knyen te [27ª] ghens sinen danc: mer hi spranc haestelic weder op vander aerden ende stelde hem vromelic ter weer ende si sloegen op maloander menigen swaren slach. Ende en had die halsberch niet goet geweest, huge en hadde den ruese niet wederstaen Ende die ioncfrou hoorde dese vreeslike slagen ende si was seer besorcht voor huge dat hy verslagen soude werden ende si liep metter haest in de camer daer si vochten ende seyde. O hughe haddi den duuel verslaghen als hi sliep so haddi sonder sorge gheweest. Doe seide huge Dat en haddic niet ghedaen om alder werelt goet noch ooc en wil ic niet doen verradelic. Doen seyde dagayant. O quaet ongetrou valsch wijf, ic geloue v bi mamet, ic sal v noch tauont in een vier stellen, ende so sal ic v doen steruen. Doe greep de ioncfrouwe eenen groten stock ende sloech opten dagayant met groten geere mer die ruese en paste daer niet op. Als si dat sach was si droeuich ende nam den stock ende stack en tusschen sijn beenen ende hi viel ouer den stock dei aerden. Ende huge sloech doe op hem ende hi quetsten seer int hooft so dat hi al beswijmde. Ende hughe ontdecte hem sinen helme ende sloech .xv. slaghen eer hy den ruese den hals afsloech Als nv die ruese doot was so was die ioncfrouwe seer verblijt ende si dancte gode met goeder getrouwer herten.

Hoe dat Aliames Gherijn ende die thien ridders quamen onder die linde ende sloeghen ooc op dat gulden becken om bi Hughen te comen.

[27ᵇ] * ALs hughe nv langhe tijt opt casteel hadde gheweest ende hi niet weder af en quam, so hadde sijn volc groot verlanghen waer hughe bliuen mocht So seyde Aliames die grijse. O lacen god ic weet wel dat huge sijn lijf verloren heeft ende dat hi doot ende verslagen is [28ª] sonder reden. Gherijn ghinc ter lijnden waert ende hy sloech aen dat becken van finen goude dat aender linden hinck dattet clanc. Ende hughe hoorde tat gheclanck inder salen daer hi bijder ioncfrouwen was ende hi liep ende dede ter stont die poorte open ende doen lieten die metalen mannen haer slaen staen, ende hugens geselschap quam al op dat casteel endi si sloten die

poorten ende doe sloeghen die metalen mannen weder om aen als si te voren hadden ghedaen Ende doen leyde hughe alle sijn volcke in der salen die hem allen seghenden als si saghen den groten ruese dagayant daer lighen verslaghen. Ende doen nam hughe den rinck van dagayants vingher ende hy sach hem wel, ende hy was so groot datter hughe lichtelic aen sinen arme stack totten ellenboghe, ende in den rinck was eenen groten costelijcken steen dye den rinc sijn cracht ende virtuyt gaf. Doe seyde huge Nv en wil ic niet langer beyden, ic wil gaen reysen na babilonien, ende Gherijn mijn neue sal hier blijuen bi mijnder nichten ende ghi allen tot dat ick weder keere, want hier is eeten ende drincken ende van als ghenoch, v en sal gheen dinck gebreken. Maer aliames gherijn ende sijn thien ridders wilden ymmers met hem reysen, mer hughe en wildes niet hebben ende hy nam oorlof aen hen allen, dies si seer bedruct waren dat hy alleen wech wilde reysen ende vertrecken. Ende hy is alsoo ghescheyden van den casteel ende van sijn nichte ende van alle sijn goet gheselscap ende is na babilonien ghereden, ende so is hy ooc ghecomen op di rode zee oft op dat roode meer, daer en mocht hi niet ouer noch hi en vernam geen scepen die hen ouer brengen mochten soo dat hi seer bedroeft was [28b] Aldus staende Huge al seer bedroeft op di zee cante so sach hi van verre in de zee een wonderlike creatuer comende op dye wage vander zee, ende was swart ende leelic als die duuel. Waerat hughe veruaert was ende reedt achter waert metten perde ende hi sette sijn hant opten appel van sinen swaerde Ende also ons die historie vertelt so quam dat creatuer te lande ende scudde dat leelic swarte wel wt ende lietet vallen ende was een frisch scoon man Doe dit huge sach veruaerde hi hen noch seer ende hi sach den man te wonder aen. Doe seyde die man Joncheer en veruaert v niet, ic ben hier comen metten aluen, ende coninc Abroen heeft mi hier gesonden ende ic moet ymmer sinen dienst voldoen ende ic sal v metter spoet ouerdragen dat ghi v niet eens nat maken en sult Doe seyde huge vrient ghi segt dat v mijn here abroen hier ghesonden heeft hoe is dan uwen name. Doe seyde die man. Ic heet malproen ende ic moet in deser zee mijn penitencie doen mer god heb lof ic en heb gheen pine: ic wandele bat in dit water sonder pine dan yemant anders op dat land inder sonnen schine. Doe seyde die man. Nv sidt op metter haest want wat mi mijn here Abroen ghebiet dat sal ic im-

mer doen Ende hughe sadt op ende dye man stelde hen met zijn paert terstont ouer die zee aen dander side opt lant Als hughe sach dat hi ouer die zee was aen dander side so weert hi seer verwondert ende seide God loone v dat ghi mi so wel ghedient hebt. ende danc moet hebben coninc Abroen, ende met goeden rechte mach ic hen wel lief hebben ente altoos dancken.

Hoe hughe binnen Babilonien alleen quam ghereden totten amirael.

[29[a]. H] * ALs hughe die zee ouer geset was so was hi blide ende nam orlof aen maleproeń ende hi reet wech na babilonien. Ende als hy ontrent der stadt quam, so quamen hem int ghemoet wel .c. mannen met valcken ende sperweren op haer handen ende reden vliegen. Daerna quamen noch .cc. mannen met bracken winden, haes winden ende ander honden ende reden iagen. Daerna quam seer veel volcx die int velt ghingen schieten ende spelen. Ende als hughe in die stadt quam so sach hi ooc al die stat vol volcx ende een yeghelic maecte bliscap. Ende voor des amiraels hof wast oock vol volcx. Ende die amirael had bi hem in sijn sale .xxx.c. ridders ende veel ander heren ende princen. Ende waerom dat die edelen ende heren vergadert waren ende dattet volck al blijde was, was dese sake Het was op s. Jans dach te midde somer die de sarasinen vieren [29[b]] als wi den paesch dach doen, so dat op dien dach plagen die ghemeenten ende heeren te vergaderen ende hielden feest Ende huge verwonderde van al dat volc dat hi sach ende seide O here iesu waer sach oyt man so veel volcx. Aldus was hughe in menighe ghedachten ende in groten sorgen denckende hoe hi den amirael soude moghen spreken Ende hughe reet in een herberghe ende bestelde sijn paert ende hi ghinc ten houe van den amirael ende hi clopte aen die poorte ende seide. Laet in ghy poortier, ick ben hier ghesonden vanden coninc van Mombrant, ende terstont sach de poortier dat vingerlinc ende seyde. Bi mamet heere sijt willecome, comt in ende doet al dat v belieft, hoe gaget met onsen here Dagayant. Doe seyde huge, dat suldi weten, ende mettien dede die poortier die poorte open ende liet hughen in. Ende als hughe binnen der poorten was, so track hi sijn swaert wt ende sloech den poortier sijn hooft af. Doen wert hughe denckende dat hi nyet waer gheseyt en had ende seyde in hem seluen. Ay lacen wat salic maken, ic sorge dat co-

ninc abroen sal op mi sijn vergramt om dat ic ghelogen heb als ic voor die poorte quam ende want op dat vingerlijn en dacht ic niet dat ic aen mijnen arm hadde. Ende so ghinc huge voort met grote claghen ende sorge tot aen die ander poorte ende hi riep doet op portier ende laet in coninc karels van vrancrijcx bode want ic wil spreken uwen heere aen amirael Die poortier dit horende was seer verwondert ende seyde, bi wat manieren dorfdi hier comen. Doe seyde hughe, besiet wat rinc is diet die ic hier aen minen arm heb. Doe sach de poortieer wt ende hi sach den rinc Doe seyde de poortier, vrient mamet geef v goeden dach, wat doet ons here dagay- [30a. Hijl ant. Doe seyde hughe, in trouwen dat suldi noch weten Ende die poortier ontdede die poorte ende Hughe is daer binnen ghecomen ende track sijn swaert wter scheyden, ende sloech den poortier op sijn hooft dat hijt hem cloefde so dat hi doot ter aernden viel. Ende doen is hughe ghegaen aen die derde poorte ende hi riep. Laet in, ic ben een messagier van coninc karel van vrancrijcke, ic moet spreken uwen here den amirael Doen was die poortier seer verwondert ende seyde. Heere ick en mach v niet in laten voor datter ghegeten is. Doe seyde hughe, besiet dan dit vingherlinck, ende kendi dat niet. Doe sach dye poortier wtwaerts ende hi sach dat vingerlinc ende seyde Vrient goeden dach geef v mamet, wat doet ons here dagayant. Hughe seyde, dat suldi wel weten eer de amirael heeft ghegheten. Mer die poortier was seer coen ende stout van sijnen wercken ende hy heuet in sijn hant eenen stock van .vij. voeten lanck beslaghen met yseren plaen hebbende een groot metalen hooft, ende dat nederste was den sluetel daer hi die poorte mede ontdede, ende die stercke payen seyde, here ghi en dorft v niet ontsien te spreken den ammirael Gaudijs, want daer en is niemant also coene die v misdoen sal, oft hi soude comen in sware schade soo verre als ic desen staf hebbe maer hughe en antwoorde niet een woort, mer hi is die trappen op gheghaen in dye sale vanden palleyse daer alle dye heeren saten ende aten, ende Hughe mercte waer dat di alder hoochste tafele was ende hy kende ten laetsten den rijcken Ammirael Gaudijs, ende sach staen voor des amiraels tafel die grote ontsiende coninc van Anapele, die dicwils den kerstenen [30b] groot leet ende schade hadt ghedaen ende hughe trac sijn swaert ende seyde Jc meyn v sijt op y hoede ende huge die sloech daer aender tafelen den coninc van anapele zijn

hooft af dat spranc opter tafelen in een gulden cop. Ende mettien so heeft huge gesien des amiraels dochter die hi custe aen haren mont. Als hughe dus Claramonde in sinen armen greep so sach die amirael dat vingherlijn van dagayant steken aen hughens arm ende seyde. Nv doet al uwen wille ende al dat ghi begneert, wat doet ons here Dagayant. Hughe seyde dat sal ic v seggen den here dagayant heb ic verslaghen op dat stercke slodt te Dunalster, ende ooc nam ic hem dit scoon costelic vingerlijn. Ende ic seg v ghi moet mi gheuen dat haer wt uwen baerde ende v achterste vier hoeck tanden wt uwen monde want ic wil se hebben. Als dit die amirael hoorde wert ni toornich ende seyde tot sijn dienaers Vangt terstont den fransoys hi sal moeten steruen, ter quader tijt quam hi hier in mijn lant. Als dit die amirael gheseyt had so werden daer terstont veel messen getrocken, ende si sloegen op Hughe met grooter cracht van achter ende van voren, ende Hughe weerde hem vromelic mer hi en mocht niet staen tegen die grote macht ende menichte der sarasinen, mer hi versach hen ende liep op eenen stercken tozen vanden paleyse ende daer blies hi sinen horen so dat si alle die daer waren rike ende arm, heeren ende knechten, edel onedel ginghen al tsamen dansen ende springen, ende die amirael ende sijn heeren dansten voor, door dat gheluyt ende vertuyt van dien horen, want noyt tevoren en hadden si so soeten gheluyt gehoort, ende die sarasinen riepen al lieue vrient blaset noch meer. Ende huge blies met sulcker cracht dattet die coninc Abroen hoorde ende hi seyde tot sinen heeren [31a] Nv is hughe weder in groter noot, maer ic en sal hem nv niet helpen om dat ic gram op hem ben, want als hi quam voor die eerste poorte van des amiraels hof daer seyde hi lueghenen, daerom sal hi veel lijden ende verdriets hebben, ende ic had hem verboden dat hi niet lieghen en soude, daerom en sal ic hem niet helpen noch bistaen. Ende die edel huge vernam wel dat die goede coninc abroen op hem gram was om dat hem gheen hulpe enquam.

Hoe hughe gheuanghen was ende wert ghebracht voor den amirael Gaudijs.

ALs nv hughe sijn blasen liet staen so quamen die sarasinen met cracht op hughen gelopen, so dat hi hen niet langer gheweren

enconde, ende hi wert met groter cracht geuangen ende sijnen halsberch wert hem wt gedaen ende sinen gulden cop ende sinen horen wert hem ghenomen, ende doe wert hi voor den amirael gebracht dye hem seyde. O ghi vassael ghi wilde heden hebben dat hare wt minen baert ende mijn vier hoeck tanden wt minen mont mamet moet v scheynden ghi bebt v seluen groote quaet ghedaen want nv moet ghi doch quader doot steruen. Doe seyden die heren, doet hem raybraken, want ghi en moecht gheen felder strangher doot vinden, Doe seyde de amirael, dat sal so geschien. Dit heeft verstaen die schoone Claramonde des amiraels dochter hoe dat hughe soude moeten steruen. So dachte si in haer seluen, hi custe mi heden voor minen mont, sinen aessem is so soet hi soude mijn herte wel maken ghesont want ic ben sijnder liefden doorwont, ende sterft hy ick en werde nemmermeer blijde. So is si voor haren vader ghecomen, daer die heren saten inden gedinge van Hughens doot die haer al reuerencie deden ende si seyde Hee[31b]re vader wilt mi doch verstaen, want twaer quaet dat ghi desen fransoys sout doen dooden, want mijn here dagayant heeft hem hier tot v geseynt, ghi en dorft niet willen om al v lant dat ghi hem hadt ghedoot, mer gheeft mi den fransoys ic sal hem stellen int prijsoen, ic sal hem water ende broot teten gheuen. Dit horende die Amirael seyde, lieue dochter uwen raet is seer goet ende is comen wt wisen verstant, mamet moet des eer hebben die v ghewracht heeft. Ende die ionffrouwe heet hughen ghenomen ende heeften in haer camer gheleyt, ende setten hem daer op groen siden tapijtserie cleederen, ende dye schoone bloeme ghinc bi hem sitten ende seyde Jonchere met oorlof dat ic vraghe hoe is uwen naem. Hi seyde, Joncffrouwe ic heete Hughe van bourdeus, de ioncffrouwe seyde tot huge wildi mijn lief sijn ende mijn minne draghen, ghi sult daer veel mede winnen ende wildi met mi dijn minne hanteren ick sal v wederomme in kerstenrijcke doen keeren, ende al behoudelijk uwer eeren ende ghesont, al hadden si al uwen doot ghesworen die in babilonien sijn. Doe seyde hughe Jonffrouwe en wilt daer niet af spreken, want dat en sou ic niet doen om alle dat goet van uwen landen, want ghy sijt een sarasine ende ghelooft in mamet ende in ternogant, Ay lacen ick ben comen in dit verdriet om een woort dat mi ontuloech waer om ic den goeden coninc Abroen verwracht ende vertoornt hebbe. God die

here moet mi helpen, wani ic sorghe ick en woorde nemmermeer weder abroens vrient. Ia seyde claramonde ghi hebt mi sarasine gheheeten, ende ghi hebt grotelijck misdaen ghi sult ervoor quaden loon ontfaen ende Claramonde was seer gram op Hughen ende si de[32a]de hem brenghen in haren kercker met .iiij. dienaren ende si swoer dat hi daer doot soude blijuen ende si verboodt dat hem nyemant noch teten noch te drincken gheuen en soude. Aldus is huge nv in groeter sorghen ende in anxten so riep hi seere ende seyde O Abroen edel here een coninc van caritaten, ghi sijt fel suldi mi hier laten so sie ic wel dat v herte is fel ende vol van nide, om een woort dat mi is ontuloghen so heb ic al dit leet, het berout mi seer ende tis mi leet mer nemmermeer en roep ick meer om hulpe. Daerna riep hughe weder. Och Abroen edel here, met onrechte heb ic v fel gheheeten tis mi leet wten gront mijns herten. *

[32b] Hoe hughe inden kercker badt god den here om sijn gracie ende hulpe.

ALs hughe inden kercker sadt sonder eeten ende drincken drie daghen ende drie nachten, so dat hem dochte dat hem den honger dooden soude en wert seere clagende ende den tijt wert hem seere lanck ende hem docht dat hy noyt in meerder noot noch last en quam. Ende om dat hi van allen weerliken troost verlaten was, so riep hi aen gode van hemelrike ende badt hem ootmoedelic seggende. O almoghende god vader god sone ende god heylighe gheest een int wesen ende drie in personen so gewarich als ghi met uwer cracht gemaekt hebt hemele ende aerde, dach ende nacht ende alle creatueren elc na sijn weerdicheyt. O here also waerlic als ghi mensce sijt geworden om des menschen ontfangen van den heilighen geest, hebbende v menscheit ontfangen van dat alre suuerste bloet der glorioser maget v moeder maria als ghy in haer lichaem ruste ix. maende ende vijf dagen leuende, ende na geboren in die stadt van Bethleem in een arm huysken geleyt in die cribbe der beesten daer dat hoy v bedde was O minlike Jhesu also gewaerlic als die heylighe drie coninghen in uwer geboorten v sterre in orienten sagghen, ende si verlieten goet ende lant ende sochten v ende vonden v te Bethleem daer si v aenbaden ende offerhanden gauen daer si grote genade

vercreghen ende dat licht des ghelouen aen v cleen voeten O goedertieren Jhesu also waerlijk als die onnosel kinderkens storuen om uwent wille die herodes dede doden die nv in der eewicheyt volghen dat lammeken O soete Jhesu also waerlick als ghi hier opter aerden geweest sijt .xxxiij. iaer lanc met groten arbeyt ons eerende met v minlike woorden ende sermonen daer ghi [33a. J] hier dedet .xx.c. sermonen ende vaste voorons .xl. dagen ende .xl. nachten, in welcker tijt ghi o mijn heere boghet xl.c. mael v ghebenedide knien ende badet uwen hemelschen vader voor ons sondaers O barmhertige Jesu also waerlic als ghi ons verlost hebt vander eewiger doot door v alder bitterste passie die ghi voor ons geleden hebt .viij. vren duerende, ende waert al heel verlaten van den godliken troost. Ende seyt als ghi v auontmael gehouden hadt. Mijn siel is bedroeft tot ter doot. Ende ghinct doen met uwen discipulen na den berch van oliueten in dat hoofken daer ghi driewerf op die aerde veelt biddende uwen hemelscen vader dat hi van v nemen wilde den kelc dijns bitteren lijdens, maer niet na uwen wil mer naden wil dijns hemelschen vaders, daer ghi o heere Jhesu openbaerlijck voorsaecht alle die pinen die v aenghedaen souden werden, so dat v edele menscelijcke natuere was ontstelt tot inden strijt der doot, so dat v edele menscheyt door vreese ende anxt der pijnen wert schuddende ende beuende ende ghi O minlijcke Jesu sweete daer water ende bloet tot .xxx.c. ende .xij. dropelen sweets ghemenghet met den bloede tot onder salicheyt, dat noyt meer gehoort en is geweest. O suete Jesu also gewaerlijcke als ghi v vianden teghen ghinct daer v Judas leuerde met een cussen inden handen der sondaren die alle achter ouervielen als ghi hem minlic vraechde wie suecti, ende si riepen Jesum van nazareth, doen ghi suetelic antwoorde Ic bent, ende gaeftse doe oorlof ende sijn op gestaen ende hebben v geuangen ende ghebonden dattet bloet wt uwen nagelen spranc daer si v inden wege sloegen in uwen hals .lxij. werf ende .xxx. mael voor uwen heyligen mont [33b] ende brachten v in Annas huys daer si inden wege spogen in v minlic aenschijn .xxx. mael ende .xl. mael sloegen in uwen hals ende niemant en weet o goede ihesu wat ghy den geheelen nacht voor ons in Cayphas huys geleden hebt daer .lxvi. raesheren waren die na v bloet hakeden. Ende smorgens werdi gebracht voor pylatum met .iiijc. knechten

ende doe voor herodes dye v wederom sende tot pylatum als een sot. O criste ihesu so ghewarichlic als ghi v dierbaer bloet oueruloedelijc voor ons gestort hebt als v pylatus dede gheesselen daer ghi om onsen wille ontfinct .vi.c slaghen ende wert tweemael ghecroont met die scerpe doornen crone met die .lxxij. tacken als v pylatus verwees totter doot des cruycen Also waerlic als ghi geladen ginct met dat swaer hout des crucen op v gescoorde scouder ende vielt daer mede vijf male inden wech eer ghy quaemt aenden berch van caluarien daer v die ioden aen den cruyce deden slaen eerst met v minlike hande daer si op sloegen .lx. slagen ende op v heylige voeten .lxxxiij slagen, ende op uwen minliken nase metten hamere eenen slach dattet bloet daerwt vloeyde. O goede ihesu also gewarichlic als ghy drie vren lanc leuende aen den cruce hinct ende badet uwen hemelscen vader voor ons sondaren ende seydet O vader vergeuet hen want si en weten niet wat si doen Ende gaeft den moordenaer gracie ende seyde. Ic segghe v voorwaer, heden suldi met mi sijn in den paradise, ende seyt tot v bedructe moeder, wijf siet v kint. Ende seydet ooc Mijn god mijn god waerom hebdi mi ghelaten Daer ghi seyt Mi dorst, ende wert gelaeft met gal ende edic. Als ghi seyt. Nv is al veruult. Ende ghi weende aen den cruyce vijftich tranen ende riept met luyder stemmen [34a. Jij] Vader in uwen handen beueel ic minen gheest ende sterft so voor ons den alre bittersten doot.

O naecte bloedighe ghecruyste Jhesu also gewaerlic als longinus v heylighe side opende ende v hert doorstac daer wt liep water ende bloet in verghiffenisse van onse sonden. Ende wert begrauen in een nieu graf ende daelde ter hellen verlossende die heylighe oude vaders ende die heylighe vrouwen ende bondet lucifer totten wtersten daghe. Ende also waerlic als ghi verreest aen den derden daghe vander doot ende ghi verthoonde v ghebenedide moeder maria ende den anderen Ende opten .xl dach clomditen hemel met al den salighen sielen door v eyghen cracht, ende sondet neder den .l. daghe den heylighen gheest.

O alder rechueerdichste here ihesu criste also gewarich als ghi comen suet ten wtersten daghe ordelen leuende ende doode, also gewarich als ghy susanna verloste van den valschen rechters, also gewarich als ghi den propheet Daniel verloste vanden hongerigen leuwen also gewarich als ghi den propheet Jonam be-

waerde inden buyck vanden waluisch ende dedet hem ghesont te lande comen.

O alre minlicste ihesu, also ghewarich als ghy dit al ghedaen hebt ende so veel voor ons gheleden hebt, soo bid ic nv v arme dienaer, door al die weldaden die ghy ons bewesen ende door al dat liden dat ghi voor ons gheleden hebt, dat ghi mi wilt verlossen vander doot ende laten mi met ghesontheyt ende met eeren weder keeren in vrancrike ende vercrighen die vrientscap miins heeren, door v hulpe o Jhesu criste Amen.

Hoe ende wat Claramunde ende Huge te samen spreken.

[34b] NV dat hughe sijn ghebet hadte ghedaen ende god so ootmoedelic gebeden had door sijn bitter lijden soo verweckte god tot barmherticheyt dat herte der schoonder Claramonde ende si quam ende dede dat geuangenis open ende seide tot huge. Vrient hoe staen die saken met v soudi mi noch niet willen lief hebben. Doe seyde huge ghenade o edel vrouwe suldi mi aldus mijn lijf nemen, het sal v cleen profijte sijn dat ghi mi in desen kercken van honger latet steruen. Doe seyde de ioncfrouwe. Huge wildi noch doen mijnen wille, ende nemen mi tot eenen wijue ic sal v wt laten ende verlossen ende alle eere bewisen, Doe seyde huge dat sal ic blijdelic doen wildi kersten werden. Ia seyde Claramonde dat geloue ic v dat sal ic doen alst tijt ende stonde geeft, ende so heeft se hem wten kercker gelaten want si hem bouen macen seer beminde Doe seyde die schone Claramonde tot Huge. Ic wil tot minen vader gaen ende geuen hem te verstaen dat ghi al doot zijt bleuen inden kercker ende dan en salmen uwes niet meer vermanen ende so mogen wi onsen wille hier hebben tot onser belieften. Doe seyde huge o weerde vrouwe wat ghi doet dat belieuet mi wel ende dien raet dunct mi seer goet. Doe ginc claramonde ende seyde, die francoys die hier comen was is int geuangenis gestoruen Doe seyde die Amirael mijn lieue dochter dat waer my leet, want aen zijn doot is cleen gewin dus laet yemant neder climmen ende latet besien, doe die tochter so haer vader hoorde spreken wert si meer verblijt ende si ghinc haestelic ter plaetsen daer si hughe vant ende seyde hem hoe sy haren vader verdult ende verschalct hadde. Ende seyde nv moghen wi blijde sijn, ende hebben iolijt ende vruecht in onser minnen. Al [35a] dus is hughe

bleuen heymelic met Claramonde der ioncfrouwe des soudaens dochter een geheel iaer lanc.

Hoe hugens gesellen ende sijn nichte grote clachten deden daer si op een slot te dunnalster waren. *

NV wil ic wat swigen van huge ende verhalen van Aliames ende gherijn die te dunnalster waren op dat stercke casteel die seer droeuich waren om haren heer hughe die so lange achter bleef, ende die ioncfrouwe sijn nichte vrouwe van dunnalster clagede seer ende seyde. Ic sorge dat wi onsen neue nemmermeer sien en sullen leeft hi noch so moet hem god helpen wt sinen noden Als aliames ende gherijn ende haer gheselscap een tijt des smorgens stonden inder salen hebben si gesien eenen bercke comende wter zee gheseylt met grooten stroom [35b]. Doe seyde die schone vrouwe. Die bercke comt wt affriken, want de banier dat swert serpent int velt van goude is die wapen van den coninc affriant, hy sendet Dagayant sinen chijns ende hooft ghelt Doe seyde dye grijse man Aljames Sulcken goet is ons al willecome, daer aen en sullen wi ons niet besondighen. Doe seide die edel gherijn. Tis waer dat ghi segghet mer gaet ende wapent v metten anderen ridders ende ic sal die sarazijnen op doen comen ende dan suldijse alle lichtelic verslaen. Ende aliames ghinc ter haven ende sprac die sarasinen toe in sarasijnsche sprake ende heetse willecome ende seyde Gaet bouen men sal v spreken want dagayant mijn heere mach qualick eten want hi en was in acht dagen niet wel gesont. Doe ghingen si wten scepe ende si baden mamet ende appollijn dat hi haren here wilde sparen ende bewaren sijn lijf. Als dese sarasinen binnen der poorten van dunnalster quamen so heeft se gherijn vernomen ende den hoop was cleyn, daer en waren mer .xij mannen sarasinen. Die onuersaechde gherijn meende hi soudse wel alleen verslaen ende hi sloech in die sarasinen ende si meenden te vlien maer si en conden niet wech raken want Aliames had die poorte gesloten so dat di sarasinen aldoot bleuen, ia al hader noch hondert meer gheweest si souden daer al gebleuen hebben. Doe seyde aliames, wat is nv best geraden. In dese bercke is comen tarwe ende wijn ende veel van anderen goeden, ic soude geerne hebben nyeumare of Hughe leefde of niet want ic seer rouwich om

hem ben. Nv rade ic voor dat beste laet ons te babylonien gaen varen met desen goede ende vitalie ende daer sullen wi weten dat rechte bescheet van hughen. Doe seide [36a] gherijn. Dat rade ic ooc voor dat beste. Ende doe gingen si hen al bereyden ende die vrouwe vanden casteel was sere verblijt dat si haren neue Huge soude gaen soecken ende si namen dat beste dat opt casteel was van gelde, van goude van siluer ende ander costelijcheden ende droegen dat in die bercke, ende doen ruymden si ghemeender hant van dat casteel ende si ghingen in die bercke ende voeren tesamen so langhe tot dat si te babilonien quamen daer die ammirael op woonde met sijn dochter Doe seyde aliames Mijn heren ic can wel die sarasijnsche spraken, daerom laet mi geworden voor Gaudijs den ammirael, ic meene wel ic sal van Hugen in eeniger manieren weten. Doe seyde gherijn, lieue neue het dunct mi goet al dat ghi doet, wi sijn daer alle mede tevreden seyden die ridder ende die ioncfrouwe. Ende dce sochte alyames een cruyt dat heet montfire, ende ghinc dat temperen ende wriuen ende hi bestreeck daer mede sijn hare ende alle sijn leden die daeraf al swert ende bruyn werden Ende als hi dit gedaen had so ghinc hy wter bercken met gherijn metter ioncfrouwen ende metten thien ridders ende quamen totter salen des ammiraels, ende aliames quam met sijn geselscap daer die ammirael sadt ende speelde in dat scaecspel. Ende Alyames gruetende den ammirael seide Mamet ende Appollijn ende ternogant moeten minen oom wel bewaren Dit hoorende dye ammirael besach hem wel ende seyde sijt willecome ons goden moeten v eere laten verweruen, segt my wie ghi sijt ende van waer Doe seyde aliames. Ic was in affriken gheboren, ende ick ben Triakel uwer suster sone dien si met herten lief heeft.

[36b] * Hoe Gherijn ende thien ridders int geuangenis worden gheset.

ALs die rijcke ammirael Gaudijs verhoorde dat dese Triakel was sijnder suster son, so stont hi op ende greep hem in sinen armen, ende heete hem willecome, ende hi seyde Neue wat volcx is dat hier bi v staet Doe seyde Triakel. Lieue oom dat sijn geuangen kersten die sendet v mijn oom coninc yuorijn steltse geuangen dat si nit en ontgaen ende dese ioncfrouwe doet inde camer bi v

dochter, want si is des grauen dochter van [37a. K] bloys, ende v dochter sal wel van haer leeren fransoys Doe seyde die amirael lieue neue dit salmen al doen dat ghi segt. Ende gheriju ende die .x. ridders worden in die geuanckenisse brocht ende alyames volchde ende sach waer si bleuen. Doe seyde gherijn, schande moet v geschien o Triakel ghi dedet ons verstaen dat ghi aliames hete ende nv is die Amirael v oom Ay lacen nv en sal ic nemmermeer in kerstenrijc weder comen noch ooc die goede ridders die hier sijn. Doen seyde Aliames, och swiget toch goede gherijn, dit heb ic al om pratijken ghedaen, ic meende hugen int geuangenis te vinden, mer ny weet ic wel dat hi doot is ende verslagen nv wi hem inden kercker niet en vinden Maer ic bid v om gods wille en bedroeft v lieden niet ic sal v hier cortelinghe weder wt helpen, ende ick en sal uwer niet vergheten dat gheloue ic v lieden bi god almachtich die mi gescapen heeft. Ende alle dese woorden spraken si tesamen in Fransoys daer die toren wachter tegenwoordich stont. Hier om sorchde alyames seer oft die kerckerier haer sprake verstaen hadde. Soo nam alyames sijn swaert ende sloech den kerckerier dat hooft af dat hi doot ter aerden viel, ende alyames nam dat hooft ende brachtet gedragen voor den amirael Gaudijs die tot Alyames seyde. O triakel lieue neue van waer coemt dat hooft dat ghi daer brenghet. Tryakel seyde het is dat hooft van uwen dienaer die v gheuanckenisse bewaerde dyen heb ic af gheslaghen, want hi ende de kersten droeghen so wel oner een dat ick wel verstonde dat hi cortelinghe soude die kersten hebben laten ghaen ende wt ghelaten.

Hoe Claramonde haren neue seyde hoe si den kersten een iaer lanck onderhouden hadde.

[37a] * ALs nv Tryakele den toorenwachter verslaghen hadde, doe seyde die Amirael, Lieue neue, heydenisse sal noch door v prospereren ende welvaren ende ic hope bi mamet onsen heere dat kerstenrijc noch by v ghecranct sal worden. Ende ick wil v ouer gheuen bi mijnen leuenden lijue, mijn landen ende alle mijn heerlicheden ende ghi sult heere ende coninck sijn ouer al [38a. K ij] dat landt van babilonien. Ende ick wille datmen na desen dach uwe ghebodt sal onderhouden ghelijcke dat mijne. Doe seyde

aliames, dat moet v lonen onse heere Mamet. Ende dye amyrael heeft ontboden alle die prince: ende heeren vanden lande, ende alle die edelen moesten al homagie ende manschap doen tot Alyames, ende si moesten hem alle onderdanich sijn, ende comen in den dienst van Aliames die men Tryakele hetede. Als tryakel dus eerlicken bestelt was vanden Amirael Gaudijs, so quam Claramonde dit oock hadde ende volchde die oude manieren vanden vrouwen ende si en conste och net swighen. Ende si nam alyames metter handt die si meende haer neue te wesen ende si seyde lieue neue ick heb uwes raets van doene. In dit voorleden iaer soo quam hier in ons landt die messagier van coninck karel van vrancricke ende eer hi hier quam soo versloech hi te Dunalster op dat slodt den grooten wreden ende ontsienden tyrant agayant, ende wilde hebben dat haer van mijns vaders baert, ende sijne vier hoeck tanden van achtere wt sinen hoofde. Ende hi seyde oock dat hem coninck karel van vrancrijck in dit landt ghesonden hadde, ende in presencie van alden heeren, so dode hi den groten stercken coninck van Anapele ende hi sloech hem sijn hooft af daer hi stont aen mijns vaders tafel ende doe spranck hi metter spoet ende hi custe mi ooc aen mijnen mont dat sijt alle saghen dye aen der tafelen waren gheseten. Ende sinen sueten aseme heeft mi mijn horte doorwont al gheheelick doorstraelt, ende hadde ic niet moghen hebben sijn liefde, ick hadde sot, ende dal, ende wt sinnich achter straten moghen loopen. [38a] ocht mocht my sijn liefde gestadich bliuen, ende met dien quam huge bi hem beyden die wel wiste dat aliames haer neue niet en was, mer hi en gaft niet te kennen Doen seyde claramonde tot hugen Ic vermane hier hoe lief dat v mijn herte heeft. Aldus lief en wilt my nyet begeuen, mer ick bid v laet v herte metten minen in liefden accorderen. Ende hughe accorderende seyde aldus

Accoort is een woort vol virtuten
Discoort iaecht alle vruechden buten
Accoort is der herten behaghen
Discoort doet alle tribulacie spruten
Accoort doet alle melodie ontsluten
Discoort is een woort van plaghen
Ick begheer aen v mijn liefste goet
Dat ghi mijn herte in v wilt draghen
Lijf ende siele stellic in v behoet

Ick bid v hertelijck lief wat ghi doet
Dat ghi niet en wilt op mi verstoort sijn
Dijn eyghen blijue ic, sijt des wel vroet
Laet liefs herte in liefs accoort sijn
V heb ick ghegeuen in rente en erue
Hert, siel, ende lijf, wat ick verwerue
Goet, moet, en bloet, steruen, en leuen
Dus conforteert mi lief eer ic bederue
Ghi moecht mi cleuen nemen engheuen
Schoonder blijfdi in mijn herte ghescreuen
Dan pelagia van anthiochien schone
Oft polexena priamus doohter verheuen
Medusa, oft Danes elck weert een crone
[39a] V opsien dunct mi een hemels crone
Laet dijn stralen doch mi confoort sijn
Ick begheere en ick bidt v sonder hone
Laet liefs herte in liefs accoort sijn
Mijn herte is sulc dattet liefs herte
In ionsten sal draghen ontsiende gheen smerte
Dus lieflick lief doet lief doet des ghelijcx
Ondancx des nijders valsch van perte
Die dwitte dicwils verkeren in swerte
Dies hem noch nakende wert veel versijcx
Ick neme dat op mijn deel hemelrijcx
Dat ic v beminne bouen alle vrouwen
Die moghen leuen buten oft binnen sdijcx
Dies moechdi wel heel op mi betrouwen
O weerde bloeme bouen alle kerssouwen
En laet mi in uwen dienst niet versmoort sijn
Mer liefste beminde wilt wel onthouwen
Laet liefs herte in liefs accoort sijn
Princesse.
Bouen alle princessen oft coninghinnen
Moet ick bi natuerlijcker cracht v beminnen
Bouen alle vrouwen nv leuende een paer
Dijn wesen is gheplant int herte binnen
Gheen ander liefde en sal mi verwinnen
Al mocht noch gheduer en .x. duysent iaer
En ghelooft gheen clappers die fel int woort sijn
Dit is mijn hertelijc begheeren, maer
Laet liefs herte in liefs accoort sijn.

Doe Hughe sijn minlijcke woorden volseyt hadde so seyde claramonde tot Tryakele. Dese ridder wert oock gheuanghen, ende men nam hem eenen cop [39b] van goude, eenen horen, ende eenen

costelijcken halsberch die elcken iuyst paste ionck ende out, die edel geboren is. Ende om dat dese fransoys dese edelheit heeft so beminne ic hem ende hi sat geuangen sonder eeten ende drincken .iij. dagen ende .iij. nachten ende mijn vader meende dat hi doot was ende ic ontfermde mi ouer hem ende ic liet hem heymelijc wt ende dat is een iaer geleden ende also lange heb ic hem onderhouden. Doe dit tryackel hoorde so seyde hi. O lieue nichte heeft de fransoys op eenigen tijt bi v gelegen. Ja hi seyde claramonde Doe seyde triakel so hebdi grotelic misdaen, hoe waerdy so stout, so sot, so dul, dat ghi v liefde dorft leggen aen eenen kersten man, mamet sal v scenden ende v vader salt weten

Hoe Claramonde haren neue Tryakel badt dat hi wilde doch swighen.*

[40a] DOe Claramonde hoorde dat Tryakel haer neue wilde die dinghen vanden kersten brenghen aen haren vader, so wertse seer veruaert ende si hadde wel gewilt om al haers vaders goet dat si ghesweghen had ende si noyt vanden kersten vermaent had. Triakel seide Ic wil den kersten sien. Claramonde seyde, lieue neue ic sallen v gheern laten sien, want si was seer veruaert, ende si leyde hem in haer camer daer huyghe was. Ende als hem huge sach, so seyde hi lieue neue ick heete v willecome, ende hughe greep hem in sinen armen ende hi custe hem aen sijn wangen. Doe seyde hughe, alyames lieue neue wat doet Gherijn ende mijn ridders, ende mijn nichte die ic v liet als ic te dunalster van v sceyde. Doe seyde aliames. Ic dede gherijn ende v ridders gheuanghen legghen, want ic meende daer v gheuonden te hebben. Ende ic hebbe ons nichte cameniere doen werden bi Claramonde. Doe hoorde Claramonde hughen ende alyames aldus tesamen spreken, so seyde si tot alyames. O ghi fransoys ghi wetet seer wel die fransche tale te spreken, ende ghi dedet v noemen tryakel als ghy eerst in mijns vaders hof comen waert, ende seyt dat ghi een soone waert van mijnder moeyen mijns vaders suster: ende dat ghi mijn neue waert, ende ghi hebt gheloghen, want ghi niet en bestaet noch mi noch mijnen vadere in gheender manieren van maechschap waerom hebdy mijnen vadere uwen oom gheheten ende ghi seydet v te wesen mijns vaders sustersone, ic salt mijnen heer vadere segghen, hi sal v doen

hanghen aen een galghe. [40b] Doe was alyames veruaert ende hi ontstelde in sijn aensicht ende hi viel op sijn knyen ende seyde. Ghenade mijns lijfs eedel vrouwe het soude v cleen profijten, dat ghi mi dedet doden. Doe seyde huge o eedel ioncfrouwe mijn schoon lief vergheuet hem want hi is mi te na van bloede dan dat ghi hem dat soudt doen. Doe seyde die ioncfrouwe. Nv heb ick mi wel ghewroken van der sorghen die hi mi te voren had aenghedaen, dies loech doe hughe ende was wel tevreden, ende hi dede Aliames opstaen vander aerden ende aliames ende claremonde waren goede vrienden, ende doe ginck die ioncfrouwe ende liet gherijn ende die .x. ridders wter gheuanckenisse die al by hugen quamen, ende waren verblijt ende maecten goet chiere, want Claramonde besorchdese al van eeten ende drincken, ende van al dat hen van node was.

Hoe Agayants broeder die Coninc van Tartarien te babilonien quam, daer hem dye amirael feestelijcken ontfinck.

ALs die coninc van Tartarien Agapaert vernomen hadde dat sijn broeder Agayant verslaghen was te dunnalster van eenen kersten Riddere een Messagier van coninc kaerle van vrancrijc, so vergaderde hi veel volcx van wapenen, ende so track hi totten amirael gaudijs van babilonien, als dit die amirael wiste, so was hi blijde ende quam hem teghen met sinen staet ende heete hem willecome. Ende de amirael sach dat agapaert quam met heyrcracht, soo vraechde hy hem wat nyeuwer tijdinghen ende nyeu mare dat hy brochte. [41a. L] * Mi dunct wel dat ghi wilt gaen oorloghen op die kersten ende dat ghi mi geern met hadt om dat wi tsamen der hant souden winnen sloten ende steden ende al die daer binnen zijn quader doot doen steruen. Neen seyde doen agapaert heer ammirael ick ben op v gram ende verbolghen want door v heb ic minen broeder verloren, want dye kersten dye hem zijn leuen nam quam hier bi v in v sale, aldus sec ic v ghy sijt mijn man die dat versoenen sal ende be[41b]teren die doot van mijnen broeder. Ende voort wil ic hebben den seluen chins ende hooftgelt dat ghi minen broeder tot deser tijt toe gegeuen hebt ende dat ghelt suldi mi senden ofbrenghen, dit hoorende die Amirael gaft hem onweerdich ende seyde. Heer agapaert ghi sult weeten al heeft v broeder dese renten

iaerlicx van ons gehadt hi en had daer geen rechte toe, ten was hem oock niet noch van vader noch moeder verstoruen, noch van sijnen geslachte aengheerft maer hi had dese renten met ghewalt ende door bewanc dat is nv met hem al verstoruen ende doot daerom en sal ic niet meer geuen noch ooc hooft ghelt, want ic ben beter ende edeler geboren dan ghi sijt. Doe seyde de coninc agapaert ic en sal hierom niet rechten noch dinghen om dese saken maer kondi eenen campioen vinden die teghen mi campen wil, ic sal v al v recht laten behouden, ende eest dat ic uwen campioen verwinne die v recht ende eere bewaren sal so suldi mi al dat selue doen ende den seluen chins ende hooft ghelt gheuen dat ghi mijnen broedere Agayant gegheuen ende ghedaen hebt. Als die amirael dit hadde gehoort so was hi tevreden hertelijcke wel Ende doe sceyden die ammirael ende die rijcke coninc agapaert van malcanderen ende die rijcke agapaert keerde doe tot sinen volcke ende die ammirael Gaudijs tot sinen palleyse.

Hoe die Amirael sprack met Tryakel sinen neue hem raets vraghende hoement beste metten campe maken soude ende wie dien best soude slaen.

[42ª. L ij] ALs die amirael met agapaert ghesproken hadde ende hadde den campe aenueert so ghinc hy in zijn sale ende hi riep sinen neue triakel tot hem ende seyde, neue nv geeft mi raet, want ic hebbe eenen camp aenghenomen tegen den coninc agapaert. Als dit alyames hoorde, seyde hi lieue oom nv hoort na mi. Ic heb raet geuonden voor ons, ende voor v eere, want so mi Claramonde heeft vertelt van woorde te woorden alle die auontuere van eenen kersten, so ist een iaer leden dat hier quam een kersten messagier op sint Jans dach die bootscap bracht van coninc karel van vranc-rijck, ende hi versloech te dunalster den agayant. Ende ic heb wel so veel gehoort wildi den kersten sijn goet zijn gelt zijn gulden cop sinen horen weder gheuen, hi sal teghen hen campen. [42ᵇ] Als die amirael dit hoorde riep hi tot hem claramonde ende seyde, lieue dochter ghi dedet mi verstaen dat de fransoys doot was die hier quam, tis nv een iaer gheleden Claramonde seyde, lieue vader ick meende hi hadde doot gheweest van honger want in dye drie eerste daghen ende nachten en adt hi noch en dranc hy niet ende als ic

sach dat hi weder bequam so was mijn herte gram dat ick v lueghenen had doen verstaen mer anders heuet hi water ende broot gegeten dat ick soude weten de waerheyt of hi te dunalster Dagoyant had verslagen Ja hi in trouwen dat is immer waer daer is nv tidinghe ghenoech af, maer laet hem nv comen, ick heb aengenomen eenen campe teghen den coninc Agapaert, ende wilt hi dien vechten ick sal hem al weder gheuen dat hem hier ghenomen is. Als dit Claramonde ende alyames hadden gehoort van den amirael, so ghingen si onder hen beyden daer si hughen vonden ende si seyden hem van den campe, daer hi seer willich toe was om vechten daer Claramonde seer blijde om was ende si ghinghen onder hen drien in der salen daer si den ammirael vonden. Als nv die amirael hughen sach seyde hi. Sijt willecome fransoys, moechdi den coninc Agapaert verwinnen in den campe ick sal v al v goet weder gheuen dat v hier ghenomen is, ende ick sal v minlijc doen gheleyden wt minen lande, ende ick sal v brieuen gheuen aen coninc karel daer ick hem seer in sal doen groeten, ende ooc sal ic hem iaerlicx gheuen van mijnen hoofde .lxx. m. gouden ducaten also langhe als ic leuen sal, ende ic salse hem senden te parijs binnen der stadt. Doen dachde hughe in hem seluen. Dat waer quaet dat karel chins ontfanghen soude dat soude mi by auontueren scha[43a]den want mochte ick een kint ghewinnen aen claramonde so soudt mi mede gaen ende daer mochte noch in kerstenheyt groot profijt afcomen. Als hughe aldus stont in ghepeise so brachtmen hem sinen halsberch sinen cop ende sinen horen.

Hoe hughe campte teghens den grooten rijcken ende machtighen coninc Agapaert. *

[43b] ALs hughe nv alle zijn dinghen weder had dat hem genomen was, als den cop, den horen ende den halsberch dien hugo aen dede ende nam sinen schilt. Ende aliames spien hem twee vergulden sporen ende die ionffrouwe Claramonde gaf hem een lancie in zijn hant ende seyde Joncheer denct om mi als ghi ons eere bewaren sult. Doe was huge blide ende hi was wel ghewapent meet eenen helm van fijnen stal ende met eenen stercken schilt. Ende doe bescreet hi zijn goede paert dat wel toe ghereet was ende hi nam oorlof aenden ammirael ende aen die ioncfrouwe seer minlic ende

hi is doen ghereden te velde daer hen agapaert verwachte die groot verlangen hadde oft daer yemant teghen hem soude comen campen. Ende agapaert heeft hughen haest vernomen ende hi quam hughen tegen ghereden ende vraechde hem, heeft v die amirael hier gesonden om teghen mi te campen. Doe seyde hughe. Ja hi dyes heb god danc Als agapaert god hoorde noemen des gaf hem wonder ende seyde. Segt mi van waer sidi gheboren. Huge seyde in vrancrijcke te bourdeus ben ick kersten ghedaen ende eer ic hier quam int lant, so versloech ic te dunalster den dagayant ende desen halsberch was zijn die ic hier aen hebbe. Ende also langhe als dagayant dien hadde aen sijn lijf so en ontsach hi wapen noch swaert. Agapaert dit hoorende wert veruaert van desen woorden ende seide. So help mi mamet, dagayant was mijn broeder dien ghi op zijn slodt versloecht twelck een swaer sake is voor mi. Maer wildy mijn vrient werden ick salt v al vergheuen, so sal ons die amirael moeten sonder bedwanck opgheuen alle zijn lant, ende ick sal v ouergheuen in v ghewelt ende onde v macht alle dat [44a] goet, lant, ende sloten van mijnen broeder dagayant Ende ooc sculdi den chins ontfaen van minen broeder ende daer toe sal ic v mijn suster gheuen toe eenen wiue ende ghi en saecht ooc binnen uwen leuen geen ioncfrouwe so groot ende so sterck ende ooc en heeft se niet eenen tant in haren mondt hi en is wel eenen haluen voet lanck. Als hughe dit hoorde wert hi lachende ende seyde Sulcke ioncfrouwen moeten verre van mi bliuen om sulcken huwelijck enquam ic niet in dit landt. Nv seyde hughe wi hebben langhe genoech onsen tijt verquist met clappen, laet ons onse saken voleynden daer wi om hier gecomen zijn. Doe seide die sarazijn agapaert O fransoys so muechdi v wel ontsien. Ende si keerden beyde haer paerden ende si quamen met sulcker cracht op malcanderen dat si beyde haer speeren braken soo dat si haer swaerden trocken. Ende huyghe vroom ende wel ghemoet als een lybaert sloech den coninc Agapaert op sinen helme van fijnen stale dattet swaert afspranck ende sloech in stucken den gouden circkel die beneden aen dat helmet stont die rijckelic verchiert was met ghesteenten daer dat vuere met dien slaghe wt spranck dat hem zijn ooren daer af songhen dat coninc Agapaert nauwelijc en wist waer hi was Mer coninc agapaert bloef onuersaecht ende hi sloech op hughen eenen slach dat man ende paert int sandt viel ende hi sloech eenen groten cant van huyghens schilt

4 *

ende cloofde hughens schilt totter hant toe Dyes hem huge seer schaemde ende hy verhief hem haestelijc weder op metten paerde ende sloech so vreeslick op agapaert ende coninc agapaert weder op hem ende dese battalie duerde langhen tijt tusschen hen beyden. [44b] Ende claramonde lach ter vensteren ende sach dit al aen ende seyde heymelic biddende. O mogende god der kersten door die grote ootmoedicheyt dat ghi die menscheit aengenomen hebt ende wt v eewige glorie hier neder gedaelt sijt, wilt doch hughe v dienaer bewaren, dat hy hier niet verslaghen en worde, ende so waerlic als ic mijn afgoden wil laten ende v geboden onderhouden so wilt Hughe v knecht bistaen. Dese twee hebben so vreeslijck teghen malcander geuochten dat vreesliic was om sien. Ende hughe lichte hem in den steechreep ende sloech so vreeslijck op agapaert mer hi schutte al die slaghen op sinen schilt Dit siende huge quam van besiden ende gaf agapaert eenen slach dat hi metten paerde ter aerden viel, mer tpaert spranc haestelic weder op Ende doe riep huge wacht v wel ghi sarasijn, ende hughe quam met eenen aefschen slach ende sloech Agapaert dat hooft af. Ende terstont spranck huge vanden paerde ende greep dat hooft ende sadt weder op zijn paert ende brachtet ten palleyse daer Claramonde was, ende de ammirael quam hem tegen ende ontfinck hem met groter eeren ende seyde. O ghi fransoys veele goets so moet v ghescien ende mamet geef v prijs ende eenen hogen name, ende nv muechdi reysen als ghi wilt totten coninc Abroen ende ic sal v brieuen gheuen aen coninc karel van vrancrijcke uwen here ende ghi sulten seer grueten van mynent wegen, ende hi sal van ons chins ontfangen so lange als ghi leeft. Doen seyde Huge dye noch was onueruart. Heer amirael ic bid v swiget van sulcke woorden, want ic wil hebben daer ic om ghesonden ben van coninc karel van vrancrijcke, dats uwen baert ende v vier winckel [45a. M] tanden Doe wert die amirael seer gram ende seyde tot sinen heren. Hoort doch wat dese francoys noch seyt ende wat hi begeert ic en gaue hem mijn winckel tanden niet om al coninc karels landen, ende hi seyde doe tot hugen. O ghi fransoys ghi hebt mi te seer vergramt ende v seiuen veel te cort gedaen want ic en sal nemmermeer eten noch drincken ghy en sidt ghesloten in mijn gheuangenisse Als hughe dit hoorde toech hi sijn swaert ende seyde wacht v heer amirael want ic sal nv uwen baert hebben wilt god die heer, ende mettien sloech hi na den am-

mirael. Doe wert vreeslic op hughen geslagen dat hi hem niet langher gheweren en conde door die groote menichte der sarasinen. Dit vernam aliames ende quam in die wapenen met gherijn ende met .x. Ridders die hugen quamen te hulpe die grote moort wrachten onder die sarasinen, mer der sarasinen quammer so veel dat si haer macht niet wederstaen en conden so vloot huge met sijn geselscap op eenen groten toren vanden casteel, ende huge nam sinen horen ende blies ende doe mosten si haer felheyt laten ende si gingen al danssen die den horen hoorden al warent heeren, knechten, vrouwen ionffrouwen Daer en was niemant hi en danste na tgheluyt van den horen ende hughe blies met so groter cracht dattet coninc Abroen hoorde te moyn daer hi lach in die sale. Ende riep tot alle die hem dienden ende seyde. Mijn heeren ende knechten hughe van bordeus is in groten last, want hi blaest seer den horen die ic hem gaf, ende god heeft hem vergheuen al sijn misdaden door de passie die hi hem vermaende met deuoter herten, daerom schelde ic hem ooc quijt van alle minen euelen moede. Daerom wesche ic mi te babilonien by huyghen met .c. m. man [45b] nen wel ghewapent ende te paerde, ende terstont was coninc abroen te babilonien met sijn volck. Ende huge kende terstont sijn banner metten cruce ende hi was seer verblijt ende liep nederwaert daer seer vreeslicken gheuochten waert als huge sijn blasen liet. Ende dye sarasinen verwonderden seer van waer al dat volck van wapenen comen was dat so onuersiens op hem lieden sloech soo dat si hem niet verweren en consten teghen Abroen ende sijn volc so dat si daer meest al verslaghen bleuen ende luttel vanden sarasinen ontquamen van daer. *

[46a. M ij] Hoe hughe knielde voor Coninck Abroen ende dancten van sijnre victorien die hi hem hadde doen hebben ende alle weldaden.

ALs nv die battalie gedaen was ende die sarasinen meest verslaghen waren so quam huge met groter begeerten ende viel ootmoedelijc op sijn knyen voor coninc abroen ende badt hem vergiffenisse ende seyde. O edel here weest mijns ghenadich, ic kenne dat ick teghens v misdaen heb ende dat ick v o mijn oom here verwracht heb dat heeft gedaen mijn onwijsheyt ende dat ic uwen geboden ongehoorsaem geweest heb, nv bid ic genade door god ende

sijn bitter lijden. Doe seide coninc abroen Staet op het is al vergheuen, ende maect v bereyt om na parijs te reysen ende neemt den baert van den ammirael Gaudijs ende sijn vier hoecktanden ende brengtse coninc karel van vrancrijcke. Doen seyde claramonde O edel here hoe sal hi dit connen bewaren Ende doe loech abroen ende seyde, herde wel Doe nam huge dat hooft vanden amirael ende track daer den baert wt ende nam ooc die vier winckel tanden wt dat hooft. Doe seide coninc Abroen. O ionffrouwe om dat si wel bewaert sullen sijn so wensche ic dit al in aliames lancken, twelck al so gheschiede. Doe seyde coninc abroen. O hughe iongheline nv hoort na mi ende ic segghe v hier openbaerlic ende voor waer dat ghi met Claramonde dye ionffrouwe geen conuersacie en hebt noch bi haer en comēt om met haer enighe oncuysheyt te bedriuen eer ghijse ghetrout hebt ende dat si ghedoopt ende kersten gedaen is. Ende doet ghi dat buten minen rade ghi sulter grote scade by hebben. Doe seyde hughe Dat en moet god nemmermeer gehingen dat ic v gebot soude breken [46b] Doe ghinc hughe ende liet die barcke bereyden die aliames te babilonien hadde ghebracht ende dedese wel besorghen van alle dat hem van node was als van spijsen van dranck, van gelt, van gout, van siluer ende ander costelicheyt menigherleye. Doe heeft huge oorlof ghenomen ootmoedelic aen coninc Abroen ende so sijnse minlic van malcanderen gescheyden Ende hughe is tscepe gegaen ende die schone Claramonde ende alle hughens geselscap in die barcke, als Alyames, gherijn ende die .x. ridders.

Hoe die donder ende blixem ende den storm der zee in stucken sloech dat schip daer hughe in was. *

[47a] ALs alle dat geselscap hadt oorlof ghenomen aen coninc Abroen die met hen lieden ghinc op de hauen daer hi hen lieden elc bisonder die hant gaf. Doe gaf hi hen sijn benedixie ende is doe van hen lieden ghescheyden seer minlic, ende heeft hughen menichwerf gheauiseert ende ghewaerschuwet dat hi sijn gebodt niet en brake. Ende huge is doe van babilonien ghescheyden met die schone Claramonde ende hi is tschepe gegaen met Aliames ende met alle tgheselscap. Als hughe met al sijn geselscap nv te scepe was, so hebben si ter stont dat zeyl op getogen wanttet recht voor wint was ende het waeyde een matelick goet vaerweer, ende so sijn si van babi-

lonien geschevden ende sijn ter zee in ghenaren Ende als si nv langhe tijt in die zee hadden geuaren: so wert hughe siende op claramonde dat si seer schoon was so wert hi met liefden ontsteken op haer ende seide Och god waerom heeft mi abroen verboden dat ic met minen wiue mijnen wille niet doen en mach, och dat is mi een swaer ghebodt, mer al heeft hijt gheswaren bi sijnre crone ic sal nochtans gaen slapen by mijn wijf Ende huge seyde tot Claramonde Jonffrouwe ic bid v gaet te bedde. Die ionffrouwe antwoorde. O mijn lief coninc abroen soudes hem belghen ende hi soude gram op v werden. Neen seide hughe, ic meen wel dat ic met v gheen sonde doen en mach, want so gheringe als wi te Romen comen ende ghi gedoopt sijt dan sal ic v trouwen tot minen wiue, hierom sal ic desen nacht bi v slapen Dit verhoorde alyames hi wert seer bedroeft, dies gheliken dede gherijn ooc ende seyden tot hughen, wy bidden v door god ende door sijn moeder maria, dat ghi doch niet brekenen wilt dat ghebot van coninc abroen [47b] oft wi moeten al daerom steruen. Doe seyde huge. O ghi heren ic weet v goeden raet dat ghi noch scade noch last van mi hebben en sult Ist sake dat ghi enigen tempeest donder, blixem oft ander onweder wter zee oft wter loch te siet comen, vliet ter stont wter barcken in den boot Ende want die heren als aliames, gherijn ende die .x. ridders hadden grote sorge so stelden si terstont den boot wt ende ginghen daer al tesamen in ende huyghe ende Claramonde ende die stuerman bleuen in die barcke. ende hy scafte ende dede met haer sinen wille. Ende terstont quam so groten onweder opter zee van winde van donre, van blixem so datter eenen groten swaren donreslach quam die de barcke in stucken sloech so dattet al verloren bleef dat hi van babilonien mede genomen had als sinen gulden cop, sinen horen, sinen halsberch, gout siluere ende ander manieren van costelicheyt ende alle haer vitalie ende noottruften dat bleef al verloren. Ende hughe ende Claramonde waren in groten last ende waren al naect ende si quamen met nauwer noot op een plancke van den schepe so dattet god ordineerde dat si aen lant quamen Ende doe waren si arm ende enhadden niet behouden des si beyde groten rouwe bedreuen ende wrongen haer handen, si clapperden haer tanden van grooten couwe Doe seyde claramonde God weet dat wi ter quader tijt hebben ghebroken Abroens ghebot, nv sullen wi beyde moeten steruen van groter couden ende catiuicheyt.

Hoe Claramonde wech gheuoert wert van mannen te perde daer si naeckt opt lant stont.

[48a] * DOe Claramonde ende hughe aldus deerlic tegen malcander claechden daer si beyde naect opt landt waren also si wter zee waren ghedreuen. So quamen daer .xij. sarasinen ghereden die de Jonffrouwe kennende werden aen haer sprake, ende si waren blijde dat se Claramonden geuonden hadden Ende om dat si al naect stont ende seer bescaemt so deden si haer eenen tabbaert al warm gheuoyert ende settense op een paert ende si bonden hughen handen ende voeten ende lieten hen so ligghen opt lant ende die sarasinen reden doen wech met claramonde ende seyden wel fellic, wi sullen v voeren tot v oom coninc yourijn, hi sal v doen verbarnen in een vier oft hi sal v ander quader doot doen steruen Als claramonde dit hoorde was si seer bedruct ende drief groten rouwe [48b] Aldus gheuielt dat de coninc van palernen was wt gereden met sijn heeren ende hi heeft dit volck sien comen met deser ionffrouwen dye hi ter stont wert kennende ende seyde weest willecome Claramonde ick hebbe .vij. iaer lanc liefde tot v ghedraghen ic en wilde niet dat ic eenich goet oft schaat hier voor v geuonden had want ic soude v gheerne hebben tot eenen wijue ende maken v vrouwe van palernen Doe seyde Claramonde. Genadige heer coninc daermede ben ic tevreden maer ic bid v dat ghi bi mi niet slapen en sult noch met mi conuerseren in .xl. daghen ende .xl. nachten. Als dit de coninc hoorde loech hi ende seide weerde ionffrouwe dat sal v wel gheschieden. So moest mi mamet schenden bracke ick v eerste bede, ende so is si by den coninc gegaen: ende claramonde heeft dye .xij sarasinen doen vanghen ende omdat sise wilden doen dooden van haren oom yuorijn ende hadden haer so grooten last ende anxt aen ghedaen.

Hoe Claramonde metten coninc na palernen reedt. *

[49a. N] ALs galefiers die coninc van paleernen Claramonde verlost had vanden .xij. sarasinen so stelde hi se weder te paerde ende brachtse eerlic in sijn stadt van palernen om dat hijse beminde Mer lacen daer is menich die meent te crigen ende te minnen dat sijn herte begeert nochtans en crighet hy daeraf niet dan scade last

ende verdriet, ghelijck galefiers int eynde oock quam alsmen horen sal. Nv hoort wat van hughe die opt sant gebonden lach ende en conste noch handen noch voeten roeren ende hi lach ende claechde sinen noot, nochtans had hi die meeste sorghe voor Claramonde sijn lief niet wetende waer die veruaren was So badt hi god den here dat hi se doch wilde behoeden van der doot want hi gad grote sorghe dat die sarasinen haer souden brengen tot naren oom coninc yuorijn ende hi dacht, comtse in haer ooms handen so salse ymmer moeten steruen.

Hoe maleproen badt den coninc abroen om dat hy hughen mochte helpen wt sijnen laste.

ALs hughe dus deerlic claechde liggende gebonden aen handen ende voeten so verhoorde die goedertieren verbannen maleproen mer hi en dorste hem niet helpen noch ontbinden voor dat hi ghesproken had sinen heere abroen, ende hi reysde so lange dat hi abroen vant ende sejde hem. O weerde here abroen, huge is nu in groter last en wildi hem niet biestaen so blijft hy doot hi leyt alnaect ende bloot opt sant vander zee gebonden hi en can handen noch voeten gheroeren Ic soude v bidden dat ic hem mochte ouerdragen aen dander side vander zee ende laten hem dan gaen op dat hi daer onder die sarasinen mach broot bidden ende so lijn leuen onder houden [49ᵇ] * Doe seyde die rijcke coninc abroen en segt mi niet meer van hugen ic en wil van hem niet horen Ic moet hem met rechte laten pijne ghebroghen ende lijden, want ic verboot hem dat hi met die sarasijnsche ionffrouwe nit te doen en soude hebben voor dat si kersten ware ende dat hijse getrout hadde tenen wijue, hi heeft mijn gebodt versmaet ende niet gheacht dus laet hem houden den loon dien hi gecregen heeft. Doe seyde maleproen. Ay lieue here abroen doet doch genade door god, wildi dan laten verloren den edelen iongen man dat waer groot iammer, hi is emmer [50ᵃ. N ij] noch een ionghelinc die alle wijsheyt niet en can hebben want hi is mer .xxviij iaer out dus ontfermt v doch sijnre, want om zijnre ioncheit moet ghi te meer verdragen dan oft hi oudt waer van iaren ende dagen. Mocht ic hem helpen wt sijnen lasten ic soude inder zee gront duycken om den cop halsberch ende horen ende brenghen hem die in corter stont maer maleproen ginc so lange in der zee dat hi den horen den cop den

halsberch wt bracht totten coninck abroen die des blide was. Doe seide coninc abroen O maleproen wildi hem emmer helpen so suldi een iaer langer penitencie doen dan ghi soudt, here seide maleproen bider doot die ic steruen moet ic soude lieuer noch .vij. iaer langher penitencien doen, dan hi soude ongeholpen bliuen, ende eer ic hem in desen anxt ende laste soude laten. Doe seyde abroen, ghi sult hem ontbinden, ende aen dander side vander zee stellen, maer anders laet hem so hi is. Doe nam maleproen orlof aen sinen here ende voer weder ter zee van daer hi comen was ende quam ten lesten ter plaetsen daer hughe lach gebonden. Als huge nu maleproen sach so wert hi seer verblijt ende maleproen heeft hem ontbonden, dies hem hughe seer bedancte ende spranc op ende seyde wat doet mijn goede here abroen sal ic nemmermeer weder in sijn gracie comen. Maleproen seyde. Ter quader tijt moesti tegen sinen wille doen, tsal v tot swaer verdriet comen. Doe seide huge. Elaes tis mi leet ende het berout mi seer dat ic sijn gebodt gebrocken heb. Doe seyde maleproen, ouermits den rouwe die ghi hebt so sal ic om uwent wille doen al ist mi swaer ic sal v dragen ouer de zee mer anders en mach ic v niet helpen, want ic niet langer orlof en heb, ghi sult met arbeyt ende armoede onder die sarasinen v broot crigen ende somtijt suldi moeten bidden v broot om appolijn ende mamet [50a] Doe seyde hughe god moet v loonen van v duecht Ende doe nam hem maleproen ende droech hem ouer zee ende sette hem daer neder opt sandt ende hi beual hem gode ende is so van hughe ghescheyden. Ende hughe hadt grote laste want hy meende steruen van hongher Ende hughe half dul van hongher is al naect gelopen van daer, so quam hi gaen daer hi een out man vant siten onder eenen boom die sadt ende adt ende was een speelder der instrumenten von musiken geweest vanden Ammirael van babilonien gaudijs die nv geenen dienst langer en had, ende hi hadde voor hem liggen taruwen broot ende een pasteye ende venisoen of vleesch van een wildt herte wel gebraden ende een flessche met wijn. Ende neuen hem stont sijn paert ende hughe quam bi hem, ende dede hem reuerencien ende hi stont ende beefde van groter coude ende hi gruete hem met vriendeliker spraken seggende. Mamet gruet v here. Die speelder die oude man sach hughen aen ende seyde met soeter talen O lieue vrient wat is v gheloue ende in wyen geloofdi. Doe seyde hughe, ic geloue aent selue gheloue daer

ghi aen ghelooft. Die speelder seyde, ic gheloue aen ternogant. Hughe antwoorde, ende ic gheloue aen mamet ende appollijn, mer in sijn herte seide hi heymelic. O mijn gecruyste here iesu vergeeft mi dese sonde. Doe seyde dye speelman Vrient hoe sidi ghenaemt. Hughe seyde. Gherijn is minen name, ende met rechte mach ic wel bedroeft sijn want ick was in affriken geboren ende mijn vader was comen van groten heeren ende van groter edelre afcoemste. Ic heb .vij. iaer lanc een machtich rijk coopman geweest, ende al dat goet dat ic oyt ghewan dat ben ic nv quijt ende heb verloren in die zee met eenre barcken ende al mijn gesellen heb ic ooc verlo[51[a]]ren des ben ic noch te droeuer. Doe seyde de oude man Vrient ghi sijt een schoon man en wilt v niet te seere bedroeuen ghi moecht noch wel weder comen tot rikeliken staet ende tot groter eeren ende groten goede al hebdi nv scade gheleden ende v goet verloren, ghi sijt noch ionc van iaren ende sterc van leden. O vrient veel meer mach ic clagen dan ghi want ick ben een out man van .lxxij. iaren met grijsen hare ende ik ben dus langhe besorcht gheweest van al dat mi van node was, no moet ic in mijn oude daghen besien waer ic den cost crighen sal want ic heb verluren den besten here dien ic ymmermeer sijns gheliic crighen mach ende het was die amirael gaudijs die verslagen wert van coninc karels bote van parijs mamet moet hem scande ende oneer toe senden, ende moet sijn siel inder eewicheyt verdoemen ende plagen ic wil gaen reisen na mombrant tot coninc yuorijn die mi wel kennet want hi was mijns heren broeder ic hope dat hi mi onthouden sal Ende ghi knape wildi mijn trosser ende knechte sijn het sal v gheloont werden. Doe antwoorde hughe. O here wat ghi te doen hebt daer toe ben ick bereyt. Die oude man seyde O lieue vrient ontbindt die pack dat hier leyt ende neemt daer wt dat beste cleet dat ghi vint ende treecket aen, ende doet oock aen coussen ende schoen ende lijnwaet ic gonnes v wel. Doe nam huge dat torssel ende ontbanttet ende hi cleede hem van den hoofde totten voeten. Ende als nv huge so wel gecleet was so dancte hi hem seer van sijnre gauen die hi hem bewesen hadde. Doe seyde die speelman astermant. O lief vrient coemt eten ende drincken met my belieuet v van dat selue dat hier is. Ende hughe ghinc terstont bi den ouden man sitten eten want hi grooten honger hadde. Als [51[b]] si nv te samen wel gegeten ende gedroncken hadden, so seyde astermant Ic sal gaen te mom-

brant spelen voor den coninc yuorijn ende heeft hi dan aen eenen tabbaert oft mantel van scarlaken dien sal hi my gheuen dien neemt ghi, ende al dat mi sijn heren geuen sullen tsi groot of cleyn nemet al bi v ende loopt ermede ter merct ende vercopet ende coopter een paert om ghi en sult niet langher te voet gaen. Doe was hughe in sijn herte seer verblijt ende hi danctes hem seer, ende hughe dancte ooc sere heymelic in sijn herte god almachtich dat hi hem so goeden heere verleent hatte.

Hoe hughe ende dye speelman astermant reden nae mombrant.

ALs astermant ende hughe nv wel gegeten ende gedroncken hadden ende dat hughe ooc wel weder gecleet was so sijn si ghereyst na mombrant daer si coninc yuorijn vonden met menich edel here ende ander sarasinen. Ende dye coninc heeft den speelmann Astermant willecome geheeten ende hi vraechde oft waer was dat de amirael Gaudijs sijn broeder verslaghen waer. Die speelman seyde. O here bi appollijn coninc karels bode heeft hem doot geslagen dies hem mamet moet scenden ende bedroeuen ende hi was gheheeten huge van bourdeus mamet moet hem verwaten ende brengen tot eenen quaden eynde. Doen dat coninc yuorijn hoorde wert hi seer versuchtende ende seyde. O mijn vrient mijn sinnen sijn al gheheel ghestoort ende beswaert van dit gro[52a]te misual ende ongheluc dat minen broeder so iammerliken geschiet is, ghi moet ons wat spelen dat ic mijne sinnen wat verlichten mach ende mi seluen wat verbliden ende verhueghen. Doe nam astermant die vedele ende hi stelde dye snaren alomme wel. Ende hi maecte daer ghenuechte van schoonen goeden spele in die sale voor coninc yuorijn ende alle sinen edelen so dat hem de coninck gaf sinen mantel van root scharlaken geuoyert met zabels, ende elck van den heren gaf hem sijn opperste cleet die inder salen bi die coninc waren. Ende huge was doe blide ende wel tevreden ende hi maecte eenen groten hoop van clederen ende hi bantse tesamen. Dye coninc seyde doe, waer creechdi desen knape Doe seide astermant. O edel here daer quam ic auontuerlic aen. Ic was gheseden onder eenen boom om mi wat te rusten ende mijn natuer te stercken ende ic began wat te eten, so comt dese knape bi mi ghelopen ende was al

heel naert ende hi had grote ongheuallen ghehadt ende gheleden van der zee ende hi had al verloren dat hy hadde ende was so met groten arbeyt ende met groter auontueren op een plancke te lande comen ende hi is gheboren wt affriken. Doe seyde de coninc, Knape hoe is uwen name. Hughe antwoorde ende seyde, bi appollijn ic hete gherijn. Doe seide die coninc, Mamet gheue v geluc gherijn wat condi doen. Heere seyde hughe Ic can alderley spel dat men metten steenen spel en mach. want mijn vadere was een rijck machtich man ende hi dede mi daer mede spelen alderley spel ende noyt en vant ick yemant die my int schaechspel verwan. [52b] Doe seyde de coninc Gherijn dat is te hoghe vermeten dat ghi nyeuwaers en waert gheseten daer ghy vermeestert sijt vanden spele, dat is seer veel geseyt so hebdi groot voordeel meer dan veel menschen hebben Ja heere seyde hughe ghi enkent noch alle mijn consten niet, want alst van noode waer so can ic wel vueren ende ontbinden in strijden ende in ander battalien eens conincx oft eens princen baniere. Ick can ooc wel bedwinghen een grootmoedich herte, ende een volck van wapenen can ick wel stellen in goeder ordinancien om die vyanden best ende sekerlic te beuechten, al dat ic hier gesproken heb dat derf ic wel vermeten. *

[53a. O] Hoe hughe schaecte teghen coninck yuorijns dochter ende hoe hi dat spel ghewan.

ALs die coninc verstaen had gerijns sprake so loech hi, want niemant en seyde teghen sijn woorden mer hi dede sijnre dochter dat schaeckbert halen ende seyde. Doet doch dese knape swijgen, want ghi sult tegen hem spelen, ende verwint ghi hem so sal hi steruen, ende wint hy dat spel, so sal hi slapen in uwen armen ende tsal v man sijn. Als si nv te samen speelden, so sach si op hughen ende haer docht dat si noyt schoonder man gesien en had ende si seyde in haer seluen, het waer scade dat die iongelinc soude steruen, ic sal hem lieuer kiesen voor mijn lief ende door bedwanc der liefden sal ic hem tspel laten winnen, want al wiste hughe wel te speelen de ionffrou wistet noch hondert mael bat te spelen. Ende als si saten ende speelden tegen malcander, so seide die ionffrouwe O knape ghi vermaet v al te veel voor den heere mijn vader, het sal v berouwen want ic sal v matten. Hughe seide

met soeter spraken O ionffrouwe so help mi Ternogant mijn meester astermant heeft met hem bracht alsulcken knape. die hoopt noch te slapen in uwen blancken armen. Die ionffrouwe wert doe so met hughens liefde geuangen dat se al op hem peysde ende heeft so vergheten wat si spelen soude, ende wat hi seyde teghen haer dat beuiel haer seer wel. Ende huge had heymelic sijn herte tot Gode ende hi trac al dat speel na sinen wille ende hi speelde die ioncfrouwe al mat ende hi seyde, ionffrouwe ghi hebt tspel verloren dat ghi meende ghewonen te hebben. Doe seide de ionffrouwe. O knape ghi wetes mite veel ic en vant noyt meester van desen speele in .vij. iaren die mi verwan. Doe stont de ionffrouwe op vanden spele [53b] ende ghinc tot haren heer vader. Doe seyde coninc yuorijn O lieue dochter hoe ist vergaen, is dat spel al gedaen Ja seyde si ende ick heb dat spel ooc verloren Doen wert die coninc haer vader seer gram ende seyde, mamet ende Ternogant moeten v verwaten, sal hi in uwen armen slapen want ick en sal nemmermeer minen eedt breken. Als dit sijn dochter hoorde was si blijde ende tevreden. Mer huge hoorde wel dat de coninc seide mer hi dachte dat hijt niet doen en wilde want hi daer grote sonde aen doen soude, eerst want si was onghelouich ende een sarasijnsche, ten tweeden want Claramonde ende coninc yuorijns dochter waren twee broeder kinder seer naghe nichten, ende dachte god soude op mi werden vergramt ende soude mi weder plagen. Maer huge ghinc tot den coninck yuorijn ende seyde. Here ten soude niet goet sijn dat v kint van mi blame ende scande hadde want ick weet wel daer en is gheen so vryen edelen man wildijse hem gheuen hi soude blide sijn, maer mamet moet haer in haer iuecht ende scoonheyt in eeren laten leuen. Doe dit coninc yuorijn hoorde wert hi al verblijt ende is tot hugen gecomen ende heeft hem in sijn armen ghenomen ende seyde. Gerijn mamet gheef v eere ick wil altoos v vrient sijn, ghi hebt seer wel gheseyt Dit hoorde al coninck yuorijns dochter ende si seyde heimelick in haer seluen. O gherijn haddic dat gheweten te vooren ghi en soudet dat spel niet ghewonnen hebben.

Hoe coninck yuorijn raet vraechde aen Gherijn sinen dienaer, hoe hi weder crighen soude sijns broeders dochter.

[54a. Oij] * WAnt nv coninc yuorijn verstaen had dat de

coninc van palernen had genomen claramonde sijns broeders dochter, so seyde hi tot gerijn. O vrient wilt mi raet geuen, want ic hebbe dem coninc van palernen ontboden met .x. edelmannen dat hi mi sende claramonde mijn nichte ende hi swoer dat ic se niet weder hebben en soude al dade ic al dat ic mochte. Doe huge hoorde van claramonde so wert hi al heel verblijt ende seyde. Genadige heere tis qualic ende scandelic gedaen dat hi v nichte wil houden tegen uwen danc mer wildi minen raet doen hem salder grote scade ende verlies afcomen, so ontbiet v volc van wapenen, ende v edelen, ende dan sullen wi trecken metter macht voor palernen, ende ick sal dijnen standaert vueren, ende wi sullen v nichte claramonde wel gecrigen. Als dit coninc yuorijn hoorde so seyde hy goede gerijn dat is goeden raet. Ende ghi sult hebben van harnas ende van paerden al dat ghi begheert daertoe te hebbene [54b] Dit verhoorde een sarasijn die den coninc wechleyde ende sprack heymelic met hem ende seyde. Heer coninc en doet dat in gheenre manieren dat ghi hem laet vueren uwe baniere, al is hi cloeck van spreken hi en can bi auontuer niet oorlogen daerom en betrout hem niet te veel mer is hi cloeck voor sijn lijf men sal hem goede wapen ende harnas geuen ende een goet paert ende laten hem seluen proeuen in den strijt. Die coninc seyde ic bens tevreden Ende so heeft hem gereet dye coninc ende alle sijn volc in die wapenen. Maer hoort van hughens gheualle die ooc mede den stride soude riden, hem wert gebracht een harnas oudt ende verroest ende een hinckende paert dat achter ende voor croepel was, ende had langhen tijt in een karre ghegaen, ende men bracht hem een swaert dat wel vij. iaer inden roock had ghehanghen, twelc huige wt track ende sach aen twee teekenen dattet gemaect had Galant die smit daer hi wel mede tevreden was want graue Roelant hadde sijn weergade ende des ghelijcken Ende hughe seyde, danck hebt vrient ghv hebt mi wel ghedient, ic sal v voor Paleraen een beter weder gheuen. Doe seyde de sarasijn in spite. O gherijn hoe soudi mi wel betalen. Aldus is de coninc wt gereden met sijn edelen ende met al sijn volc, ende hughe is op geseten ende is onsachtelic vast na ghereden ende somtijts ghinc hi te voet, mer hughe moeste doe paciencie hebben Aldus is die coninck voor palernen ghecomen daer hy sijn tenten heeft opgheslaghen op die groene velden Dit ver-

nam coninck galefier van palernen ende hy dede sijn poorten sluyten, ende die van binnen vraechden luttel na coninc yuorijn want hi en mochte dye stadt met fortse niet winnen, want si was seer sterc ende wel [55a] voorsien van vitalien ende van alles dat si behoefden ende galefier ginc tot Claramonde ende seyde Coninc yuorijn heeft mi beleyt om uwen wille, sijt ghinder sijn tenten ende volck. Doe seyde claramonde. Het waer beter dat ghi mi hem ouer gaeft eer ghi bi mi schade liden sout Doe seyde galefier. Dat en sal ic niet doen, ic verlore mi lieuer al dat gout daer ic here ende coninck af ben dan dat ghi in sulcken last ende verdriet comen soudet als hi v aendoen soude hadde hi macht ouer v. Ende ooc en dorren wi niet sorghen hi en soude dit casteel niet winnen in hondert iaren al hadde hijt gesworen bi sijnder cronen, want ic van alles genoch heb ende mi coemt altoos ghenoech van coren taruwe ende wijn in coggen scepen in galeyen als ick wil ende van doen heb, want mijn voorvaders hebben so veel gedaen datmen ons dye hauen niet benemen en can. Hoort nv van coninck Sorberijn die seer groot ende ontsien was dye tot sinen oom den coninc van Palernen quam ende seyde. O lieue oom ic ben ooc een coninc van groter macht ick sal riden tot coninc yuorijn ende segghen hem dat hi op ons wil vechten dat hi daer gheen recht toe en heeft, want Claramonde sal v wijf sijn ende bi haren wille isse bi v gecomen ende goet willichlic isse met v in v stadt ende op v slodt ghereden sonder yemants bedwanc. Ende wilt coninc yuorijn daer teghen seggen so sal ic van hem eenen camp begheren, ende wie den camp winnen sal, die sal Claramonde hebben, ende so sal icse metten swaerde winnen, want ic heb grote begeerte om te vechten daer voren. Doe seyde die coninc van palernen. Danc hebt lieue neue mer wapenen ende harnas sullen ghenoech sijn voor v ende dat suldi hebben tot uwen wille. Doe ghinc hem die [55b] grote stercke coninc Sorberijn seer rijckelic wapenen ende beschreet een seer groet paert dat geheten was blansadijn, dat seer costelic ouerdeckt was met een coffiture ouercleet met roodt siden laken besayt met gulden vlammen, ende hi reedt soo alleen wter stadt van Palernen, ende hi dede die poorten achter hem toe sluyten, ende hi is ten laetsten gecomen totter tenten daer hi coninc yuorijn vant ende hi seyde tot hem. Heer coninc van mombrant so helpe mi ternogant ghi hebt groot onrecht

dat ghi op ons begheert te vechten, ende dat ghi belegt mijn ooms stadt om die Jonffrouwe Claramonden si sal doch sijn wijf sijn spaert hem mamet vander doot Ende wildi hier teghen segghen so begheer ick eenen campe teghen twee die vroomste van uwen mannen die ghi vinden condt. Ende doetse wapenen ende wel gereyden ende sendtse tot mi int geberchte daer sal ic se verwachten maer ende darren die twee teghen mi niet campen so seynter .iij. ende darren die drie mannen niet comen so senter .iiij. want .v. ridders darre ick wel bestaen. Ende vi. oft .vij. mannen en sal ic niet ontvlien, ten ware dat mi faelgeerde mijn goede swaert, oft mijn goede ende starcke paert blansedijn. Aldus bidde ick v dat ghy v mannen doet bereyden, ick reyse na dye montanien Ende moghen mi .vij. ridders verwinnen so suldi met payse v nichte weder hebben. Ende can ic my verweren teghen hem lieden so sult ghi v oorloghen laten staen ende ghi sult die ionffrouwe mijnen oom laten hebben sonder eenich wedersegghen. Doen dit coninc yuorijn hoorde, so was hi seer moedich van herten ende sprac veel quaets, waerom dat sorberijn gram wert, ende keerde sijn paert ende reedt wech.

[56a] Hoe hughe versloech den groten coninc Sorberijn ende noch eenen ridder van palernen. *

[56b] DIe stoute huge had wel gehoort ende verstaen al die woorden die de twee coninghen tesamen hadden Dus is die edel hughe op gheseten op sijn cropel paert ende stact met sporen ende reet al hinckende na, maer het wert seer lanc eer hi te montanien quam met sijn cropel ende mancke paert daer hi den groten coninck Sorberijn vant. Doe seyde Sorberijn, lieue knape wat tijdinge brengdi ons. heeft coninc yuorijn .vij. ridders geuonden die teghen mi doreen te campe comen. Neen seide huge maect v niet te fier ende te stout, de coninc seynt mi alleen hier tegen v alsulcken knape als ick ben ende dat ic sal vechten voor hem. Nv seyde huge vliet van mi oft stelt v ter weer oft ic steke v met mijn spere. Dies balch hem Sorberijn seer ende hi keerde sijn goede paert Blansadijn ende heeft sijn glauie ghenomen, ende is seer verstoort op hughe gereden ende stach hem met cracht door sinen schilt ende hi maecte een grote schore in sinen halsberch dattet yser neffens sijn ribben doorvloech, ende hughe was ghewont mer hi bleef nochtans staen-

den in sijn cranck verroest harnas. Ende die edel huge ghinc ter aerden van sijn cropel paert ende hi track wt sijn verroest berooct swaert, ende mettien keerde hem sorberijn tot hughen ende hi meende hem dat hooft af te slaen, mer hughe schuttet op sinen schilt ende hi ontkeerde hem dat houet, want hughe was te vechten wel gheleert. Doen meende die payen anderwerf op hughe te slaen, mer huge hadde hem den slach ondergaen ende hi hief op sijn swaert met beyden handen ende sloech so vreeslic op dat hooft van Sorberijn den payen dat hijt hem totten tanden cloofde, so dat hy doot ter aerden viel. Ende hughe track Sorberijn sijn wapenen wt ende hy wapende hem [57[a]. P] seluen daermede ende sadt op dat goede paert blansadijn ende hughe seide. O god door v ootmoet behoet doch mi van quader auontueren, ende bewaert ooc mijn goede paert blansadine dattet voor mi si, ende huge is doe ghereden wten geberchten, ende hem quam een teghen ghereden een ridder die van palernen geboren was dien hughe ooc wilde beuechten, des hem die ridder vromelic te weer stelde ende hi liet sijn spere sincken ende stack op hughen, mer hughe ontfinck den steeck op sinen schilt. Ende doe track hughe sijn swaert ende volchde den ridder ende sloech hem op sinen helm van finen stale dien hi doorsloech metten beckeneel so dat hi den ridder dat hooft cloofde totten tanden ende die ridder viel doot ter aerden van den paerde, ende hughe greep dat paert metten thoom van goude. Ende hughe is doen weder ghereden int heyr van daer hi gecomen was ende daer quam hem int ghemoet die verrader die hem te mombrant dat croepel paert dede, dyen gaf hi des ridders paert ende seyde. Dat paert geef ick voor dat beroeste swaert daer ghi my te mombrant so wel mede dyende. Doe seyde die man, danck moet ghi hebben, want dat swaert is immer wel betaelt ende mamet moet v lonen van die grote gauen. Ende doe quam huge in coninc yuorijns tente daer hem die coninc eerlic ontfinc met xij. van sinen heeren om den campe dye hy had ghedaen, ende coninc yuorijn seyde. O lieue gherijn ic wil voortaen al na uwen raet doen, mer hadt de coninc gheweten dat hi bi sijnre nichten ghelegen hadt, ende dat hy sinen broeder verslaghen hadde, hi en soude hem niet so vriendelick hebben ontfaen al had hy hem noch so veel diensten gedaen. Als nv galefier die coninc hoorde dat sijn [57[b]] neue Sorberijn so verslagen was, so beclaechde hi hem seer ende was bedroeft, ende hi was seer

vergramt, maer coninc yuorijns belegge en achte galener niet want al hadden si voor die stadt ende casteel gheleghen .xx. iaer so en souden se die niet ghewonnen hebben: want dat castele was so sterc dat hi niemant en ontsach. Aldus moste coninc yuorijn weder keeren na mombrant want hi en conste galefier niet gedoen. Ende aldus is coninc yuorijn op getrocken met al sijn heyr ende is so wedder gecomen in sijn stadt van mombrant, ende huge reedt biden coninc ende vercreech daer groote eere.

Hoe alyames, gherijn, ende die ridders .v. weken lanck hughen sochten op die zee. *

[58a. P ij] ALs hughe nv langhen tijt verloren geweest was ende aliames ende sijn ridders nyet en wisten waer hi veruaren was so waren si bedroeft ende creghen een scip ende sloeghen weder in die zee, daer voeren si wel. .v. weken lanck ende sochten hughen, so dat si den lesten quamen in de hauen van palernen ende galefier lach op sijn casteel ende sachse comen. Doe ghinc galefier op de hauen ende vraechde oft si comenscap brochten. Doen seide aliames, ghenadighe heere wi en brengen gheen goet, mer wi souden gheern dienen eenigen heere daer ons goet afcomen mocht. Doe seide de coninc van palernen Ic sal v wel onderhouden ende gheuen v goeden soudt dat ghi lieden wel blijdelic van mi scheyden sult. Doe si dit hoorden waren si verblijdt ende ghingen te lande ende quamen metten coninc op sijn casteel. Als si nv in de sale waren so quam hen lieden int gemoet Claramonde waerom si ontstelt werdt in haer aensicht, maer nyemant en dorste haer aenspreken. Maer claramonde en conste haer niet onthouden, mer si weende van groten iammer ende si ghinc in haer camer daer si groten rouwe dreef om hughen die si niet en wiste waer hi veruaren was ende om dat hughe bi hem lieden niet en was, so sorchte si dat hi verloren ware. Ende van claramondens groetheyt enwiste galefier oock niet, mer hi seyde tot Aliames ende totten anderen. Ghi heeren ghi moet mi raden want ick had eenen vromen neue gheheeten Sorberijn die is deerlic verslaghen, hierom ben ic vyant den coninck yuorijn van mombrant. Doe seyde alyames, Genadighe heere wildi dat ghewroken hebben so ontbiet v eedelen, v heeren, ende ander volck in die wapenen ende wi sullen te samender hant

trecken voor mombrant [58b] Doe seyde de coninc vrient dat moet v lonen die god ternogant, segt mi doch hoe is uwen naem hi seyde ic heet aliames Doe seide de coninc o aliames ic beuele v mijn beminde vrouwe, ic soude gheern wreken den doot van mijnen neue. Doe ghinc die coninc van tcasteel in de stadt ende dede vergaderen sijn heeren. ridders ende sijn volc al in dye wapenen ende ter oorloghen bereyden.

Hoe Aliames Gherijn ende dye .x. ridders Claramonden na hughe vraechden, ende hoe si in onmacht viel alsmen huge noemde. *

[59a] ALs die coninc nv vanden casteel was so quam Claramonde wter cameren bi aliames ende den anderen die nv na hugen vraechden waer hi veruaren was Als Claramonde hoorde hughen noemen so viel si in onmacht. Doe nam gherijn water ende bespray-de se in haer aensicht dat si weder bequam. Als si becomen was soo seydese dat se van hughen niet en wiste want als wi tesamen in die barcke waren so dede hi met mi sinen wille, ende terstont quam daer een onweder met eenen donderslach die de barcke in stucken sloech ende wi quamen bi auontueren op een planke daer wi al naect mede te lande dreuen, daer wi tesamen op ghinghen, ende wi hadden so groten coude dat wi beefden ende clippertanden. Doe quamen daer ghereden .xij. sarasinen die hem handen ende voeten bonden ende lieten hem al naect daer ligghen op dat sandt, ende deden mi aen een cleedt dat wel warm was ende vuerden my met hem. Ende doe quam dese tyrant galefier ende nam mi den sarasinen ende hi bracht mi op dit casteel, ende van dier tijt voort en heb ick van Hughen niet meer ghesien noch ghehoort. Maer coninc yuorijn van mombrant heeft gheweest cortelinghe voor dese stadt van palernen ende hi bracht met hem eenen ionghen man die quade wapenen aen hadde ende een verroest swaert, ende hi was ghereden op een cruepel manck wagenpaert, nochtans so versloech hi den groten stercken coninc Sorberijn, ende ooc eenen anderen heere ende eedelen man gheboren van deser stadt. Op desen heb ic dicwil ghedacht, ende mi heeft altijt ghedocht dattet hughe sal sijn. Doen seyde alyames. Och mocht ic mijn neue hughe te mombrant [59b] vinden so waer ick blijde, want ic hebbe een metalen hoornken, hoorde hi

mi blasen, hi soude mi daer aen wel kennen. Ende mochte ic hughen int velt sien ende hi mi, ic soude vlyen ende hi soude mi volgen wten heyre ende so souden wi te palernen op dit casteel comen ende wi souden dan gaen vechten ende strijden tegen Galefiers ende yuorijn, want wat leedt ende quaet dat den sarasijnscen honden geschiet dat is al cleen om achten. Ende eer si haer sprake gheeyndet hadden, so was galefier voor die sale ende die schoone Claramonde in haer camer, ende Alyames was wel gheleert, die ontfinck Galefier vriendelijcken met sueter spraken, ende alle die met hem quamen int palleys ghereyden hem allen ter wapenen, ende alle dat heyr vergaderde voor des coninex sale. Ende Galefier is ook op gheseten, ende so sijn si allen met grooter crachte nae mombrant ghetrocken. Ende dese nyen mare quam voor Coninck Yuorijn hoe Galefier op hem was comen, ende hoe hi sijn lant al verderf ende destrueerde, des coninck yuorijn droeuich was, ende doe nam coninc yuorijn hughen metter hant ende seyde. O gherijn ick bidde v helpt mi doch nv mijn landt beschermen. Hughe antwoorde, wel heere, maer tis quaet dat ghi soo langhe verbeydet. ende hudede terstont alle sijn heeren ende ander volck ter wapenen gaen. Ende als si nv al gereet waren, so saten si alle op, ende huyghe was seer wel ghewapent ende sijn paert blansadijn was ouerdeckt met een yseren coffituere, ende daer bouen noch een ander van siden sindale ende huge reedt naest den coninc yuorijn, aldus sijn si tesamen buten der poorten ghecomen daer si sagen [60a] dat heyr van galefier. Daer vergaderden terstont, de twee heeren, ende daer wert vreeslic gestreden, daer werter menich vanden paerde int sant ghesteken, daer werter menich doot gheslaghen ende ter hellen ghesonden. Maer hughe dede alleen meer schaden in galefiers volck dan al dat ander volck, sulcken moort wracht huge met sinen swaerde ende met sijn goede paert blansadijn. Doe seyde aliames wat duuelscer man is dit niemant en mach voor hem ghedueren want sijn swaert snijt yser ende stael. Doen seyde alyames ick sal den man besoecken, ende hi nam een stercke spere ende wilde op hughen rijden. Ende met tien stac hughe sijn paert ende greep een glauie, ende reden so op malcanderen deen den anderen niet kennende so dat huygens lancie brack in veel stucken, mer alyames dye grijse stack op hughen met sulcker crachte dat hy hughen wten sadel lichte so dat hi ter aerden viel, mer hughe spranc lichtelijc op ende ghinc

vechten metten swaerde ende seyde in sijnder franscher tale in sijnder moeder sprake, o god heere Jhesu Criste verwaten moet sijn dese sarasine, ende dit verstont aliames wel, ende hy antwoorde in Fransoys segghende goede vriendt en slaet niet maer segghet mi van waer ghi sijt dat bidde ick v. Ende doe kende hem hughe terstont ende seyde O alyames mijn wtuercoren vrient ende neue sijt willecome Ick ben v neue hughe. *

[60[b]] Doe seyde alyames sijt willecome ionchere. Gherijn ende v.x. ridders sijn int heyr, wi hadden v lange gesocht op de zee, ende ten laesten quamen wi hier in des conincx dienst te palernen daer ic sach dye scone claramonde O lieue neue seyde hughe. Ic was voor palernen daer ic versloech den coninc sorberijn, ende daer sach ic claramonde op dat casteel, maer ic sorge al heb ic se ghesien dat ic se nemmermeer weder ghecrighen en sal. Doe loech aliames ende seyde, ensorcht daer niet voren, ic sal mijnen horen blasen als ic wten heyre ben, ende gherijn ende v ridders sullen mi volgen, ende dan sullen wi tesamen vlyen ende ghi sult ons achteruolghen met uwen blancken sweerde, dan sullen die sarasinen werden versaget ende veruaert ende si sullen meynen dat ghi ons iaget. Doen seide huge, dats goeden raet. Ende alyames vloet van hem ende huge sadt op sijn schone paert blansadijn, ende Alyames blies sinen metalen horen dat gherijn ende die thien ridders gheringe hoorden ende si volchden hem terstont nae ende si vloden wech met Alyames.

Ende slughe volchdese van achter metten ghetrocken swaerde rechte oft hi se al verslaen soude, Ende dat deden si so langhe tot dat si dat heyr niet meer en mochten sien. Doe stack huge sijn swaert op ende si reden ghekkerhant nae palernen met grooter haeste ouer berck ende dal. Ende als si te palernen quamen so vernamse gheringe die schone Claramonde ende sie liep terstont neder ende ontdede dye poorten vanden casteel ende heeftse blidelic ontfaen. Als si hughen sach so verlichte haer herte gelijc den dach ende si heeft hughen in haren armen ghenomen ende seer vriendelic ghecust ende hete hem willecome, ende aliames ende de ridders sloten de poorten [61[a]. Q] Ende als aldat geselscap binnen was, so sloot aliames weder de poorten toe, ende ghingen doe goet chier maken ende si deden haer paerden wel voorsien van hoy ende hauere. Die coninc galefier was seer gram op aliames, gerijn ende

die ander ridders om dat si wten heyre ghetrocken waren, want sijn volck wert so seer verslagen dat coninc galefier moste dat velt ruymen ende coninc yuorijn vervolchde hem slaende van achter in sijn volc ende so vliende quam galefier met sijn vock op die graften vanden slote van palernen, ende hi riep segghende, doet doch op terstont die poorte, bi mamet ic ben in grooten lasten Dit hoorde aliames ende hi liep tot eender vensteren ende seyde heere verbeyt mi daer tot morgen, want in een maent en suldi op dit casteel niet comen Als dit galefier hoorde waende hem van rouwe sijn herte scueren. Doe socht galefier ootmoet aen coninc yuorijn van mombrant ende hi gaf hem verwonnen ende hi wert sijn leen man ende hi swoer hem voortaen ghetrouwe te sijn. Doen seyde galefier O coninc yuorijn ic beclage mi seer ouer uwen speelman astermant want ter quader tijt brocht hi Gherijn int lant, hi heeft v ende mi grote schade ghedaen. Hi is te palernen bouen op mijn casteel bi claramonde die schone ionffrouwe die ic met al mijnder herten beminde ende daer sijn noch bi hem .xij. mannen van wapenen die ic cortelingne had aengenomen in mijn soudie ende daer is vitalien ghenoch, si moghen goet chier maken ende laten mi daer buten, want in .x. iaren en soudemen hen lieden dat casteel niet af gewinnen, dat siet die valsche knaep ooc wel, daerom wordic nv van hem beghect ende bespot, ende ic ben deerlic van hem ghehoent [61b] ende van claramonde die ic meende mijn wijf te worden mer mamet en maecte noyt felder wijf, si was altijt bedroeft mer ic en dachte niet dat se mi so gelaten soude hebben. Ay lacen ic moet wel verwaten ende veruloect sijn. Ende ick segghe dattet is die selue man dye uwen broeder den amirael versloech, want op een tijt liet se haer een woort ontuliegen daer ic wel aenhoorde datse den saryant ende den bedriegher lief hadde.

Hoe coninck yuorijn wilde den speelmen doen hanghen om dat hi hughen int landt ghebracht hadde. *

[62a. Qij] Als coninc yuorijn dit voorseyt al hadde ghehooret, so was hi seer verslaghen ende seyde. Bi mamet ende appollijn, heeft mi Astermant also verraden dat hi desen garsoen in mijn lant ghebracht heeft die mi so groten scade gedaen heeft, ic sal astermant doen hanghen als een dief ende verrader. Doe werden

die twee coninghen versoent, maer het viel astermant sere swaerlick want si werden beyde op hem vergramt ende deden Astermant vangen ende si deden een galge stellen voor paiernen. Ende hughe stont bouen in dat palleys ende hi wert dat siende hoe dat dye man astermant werden ghebonden sijn handen achter op sinen rugghe met eenen bande. Ende hughe riep O ghi heeren ic bidde v wapent v terstont, want Astermant is in groter sorghen want men wil hem hanghen hier voor dit casteel, ende desen last heeft hi om mijnen wille ick sal hem verlossen wt sijnre noot oft ick sal daer seluc doot bliuen. Aldus hebben si hem terstont ghewapent ende sijn so wter poorten vanden casteele ghereden, ende hughe sadt op sijn goede paert blansadijn. ende hi reedt op coninc yuorijn ende werp hem van den paerde ende hi greep den speelman mettien ende werp hem op sijn paert met groten arbeyt, ende die sarasinen souden hem astermant wedere met machte hebben ghenomen en hadde ghedaen die hulpe van alyames ende van den ridderen ende si deden grooten arbeyt om Astermant te verlossen, also dat si int heyre van den sarasinen verloren haren neue Gherijn den edelen heere dyen die sarasinen hebben doot gheslaghen, dies huge ende alyames seer bedroeft waren ende die ander heeren ende ridders ende keerden ter [62b] stont na den casteel ende sloten vaste die poorten, want so langhe als si op dat casteel waren, soo en mochte dat niemant winnen want die stadt ende dat slodt was sere wel gheuitalieert.

Hoe die heren van bourdeus cooplieden wt seynden om Hughen haren rechten here te soecken.

NV willen wi spreken van Gheraert hugens broeder die heere wil wesen van den lande van bourdeus want als hughe sijn broeder gebannen was ende hi van paris scheyde, so en meende hi hem niet wedder te sien ende so troude gheraert corts daerna een wijf een dochter van eenen groten hertoge Gubewaert gheheeten. Ende als hi een wijl tijts gehuwet was, so wilde hi here wesen van bourdeus ende si en wilden hem niet ontfangen, doe vuerde hi groot oorloge op bourdeus met hertoge gubewaert sijn wijfs vader dat een valsch verrader was dat namaels wel blijcte, ende daer waren noch meer heren die bi bedwange wilden Gneraert een heere maken van bourdeus. Die edelen des lants en wilden gheeraert voor gheenen here

hebben si en wisten eerst dat hughe certeyn doot waer. Ende si hebben al ghesloten met ghemeynen rade dat si wilden hughen doen soecken Ende si senden wt .xij ricke cooplieden ende borgeren van bourdeus met comanscap in alle hauenen van den steden daer si in heydenisse metten scepe aen quamen, daer si goet coften ende vercoften wederom na haer profijt ende om te vernemen na hugen haren here, ende so voeren si veel waters dach ende nacht ende in veel hauenen. So geuielt dat god sinen vrient wilde vertroosten, so beweechde hi die cooplieden int lant van Palernen, so dat si in die hauene arriueerden ontrent dye casteel Ende huge [63a] sach bouen opter tinnen ende hi sach opten mast van den scepe dat teeken van bourdeus Doe wert huge seer verblijt ende hi riep alyames haestelick bi hem, ende si gingen onder hen beyden van den casteel op de hauen daer si tscip sagghen ende si vraechden van waer dat schip was ende alle dat volc datter in was. Ende si antwoorden op die fransche tale dat si al van bourdeus waren. Doe seyde hughe sidi van bourdeus so kendi hertoghe Sanguijn wel die doot is ende sijn twee sonen. Doe seyden die cooplieden hertoghe Sanguijn was ons here god moet sijn siel ontfermen, ende al tlant versterf op sinen sone hughe, men vant noyt sijns ghelijc so huesch ende goedertieren, mer gheraert die ander sone is fel ende quaet god moet hem bedroeuen. Och oft onse here huge noch wel varende waer so souden wi ons allen verbliden. Lacen hi versloech bi groot ongeual coninc karels sone Charloten. Daerom versant hem coninc karel van vrancrijke een wilde vreemde passagie ende een wonderlijke pelgrimagie ende om een grote swaer bootscap die niet moghelic en is om doen ten waer dat god wilde sonderlinge gracie aen hem bethonen ende hem verleenen wtnemende victorie Dier gheliken en is niet meer gehoret, want coninc karel sant hughen te babilonien tot ten Amirael Gaudijs om te brengen den baert ende die vier achterste tanden wten monde vanden amirael voorseyt. Ende als hughe van Parijs versonden was so huwede corts daernae int selue iaer Gheeraert sijn broeder aen hertoge Gubewaerts dochter, die de van bourdeus heeft menighe schade gedaen bi sinen rade hy wilt voor een here des lants ontfanghen sijn, ende die edelen ende die lantsaten en willens niet doen voor dat [63b] si seker sijn waer hughe gebleuen is oft hi leuende of doot is. Ende om hughen te soecken ende daeraf te vernemen so waren wi .xii. mannen daer toe gheor-

dineert om in veel landen te reysen met onser comenscap, wi hebben langhen tijt op de zee gheuaren, ende wi hebben gheweest in veel steden om onsen heere te soecken. Doen seyde Hughe, ghi hebt den man gheuonden, ende ick bent selue.

Hoe Claramonde ende Astermandt te Romen van den bisscop ghedoopt worden. *

[64a] DOe dese mannen verstaen hadden die antwoorde van hughe waren si seer verblijt ende hughe die bracht se wten scepe opt casteel ende dede hen goet ciere, ende doe dede huge op breken die kisten ende cofferen ende hy nam al Galefiers scatghelt iuwelen ende al sijn tresoor so vele als .xxx. paerde dragen mochten ende dedet al tscepe ende doe dede hi sijn .x. ridders te scepe gaen, ende doe quam hughe, Claramonde, aliames astermant te scepe, ende so sijn si haestelic wter hauen gheuaren bi dage ende nachte, ende die wijle oorloochde galefier met groot verlies. Ende hughe ende sijn volck waren so lange in die zee dat si ten laetsten quamen in die hauene van Napels. Als si no metten schepe te Napels waren, so badt hughe den borghers van bourdeus dat si wilden reysen metten schepe na parijs, want hi wilde den anderen wech na Romen reysen. Ende ick bidde v gruet mi seer coninck karel minen heere ende seyt hem, dat ic met my brenghe des amyraels baert ende sijn vier winckel tanden. Doe scheyden de borghers metten schepe van napels ende quamen te Prouencen. Ende hughe met sijn gheselschap quamen ten laetsten te Romen daer si vonden den paus ende hughe vertelde hem alle sijn auontuere dyes hem die paus seer verwonderde. Ende Claramonde ende Astermant werden met groter waerdickeyt ghedoopt ende kersten ghemaect. Ende daerna so ghaf die Paus hughen ende allen sijn ghesellen aflaet van allen haren sonden, ende si hebben alsoo ootmoedelic oorlof ghenomen aen den paus. Die borgeren ende poorters van bourdeus sijn blijdelijck in vrancrike gecomen ende hebben die tidinge gebracht dat huge noch leefde ende dat hi in kerstenrijcke waer ende af quame [64b] Dit horende geraert sijn broeder ende Gubewaert sijns wijfs vader die waren beyde seer bedroeft, ende si dreychden hughen al heymelick dat si hem noch aendoen souden eenen droeuen dach om dat hughe dat landt toe behoorde. Als nv hughe van romen

was, so track hi met sijn volck na parijs door bourgondien want in sijn eyghen lant endorste hi niet comen, ende hi quam in die abdie van sinte peeters te Cloengi daer hi seer feestelijc ontfangen was van sinen oom den abt ende van al den heren des cloosters ende hem wert groote eere ende weerdicheit bewesen. Ende de abt seyde O lieue neue ic heb dicwijle grote sorge voor v ghehadt dat ghi in perikel van uwen lijue comen soudt, ende ic hebbe dicwil voor v gebeden inder misse ende anders, hoe eest met v al verghaer hebdi v bootscap wel ghedaen. Ja ick seyde huge dies hebbe god eere inder eewicheyt, maer ic heb dicwil in groten pinen ende noden gheweest, ende menige grote sorghe daerom gheleden. Ic heb des amiraels gaudijs baert ende tanden daer mi coninc karel om gesonden hadde. Ende dese ioncfrouwe die hier bi mi is, is des amiraels dochter, ende ic hebse te romen doen doopen ende kersten maken met desen man Astermant, ende die paus heeftse selue ghedoopt, ende hi gaf ons aflaet ende quijtscheldinge van allen onsen sonden. Als die abt no verstaen hadde dat alle dinghen wel met sijnen neue huge vergaen waren so was hi seer verblijdt ende vrolijck. *

[65a. R] * Hoe hughe een bode seynde aen sinen broeder Gheraert, dat hi bi hem comen soude in die abdie sinte Peeters te Cloengi.

NV is hughe biden abt gebleuen ende hi seynde brieuen tot gheraert sinen broeder dat hi bi hem soude comen te Cloengi in die abdie om tsamen te spreken want si malcander in lange niet gesien en hadden. Aldus is die bode ghereyst ende quam corts te Bourdeus daer hi geraert de brieuen gaf. Als hi die ghelesen had ende verstont dat huge int lant was so wert hi bedroeft ende trac terstont tot sijn wijfs vader hertoge gubewaert om raet te vragen ende seyde, lieue heer vader wat radi nv voor tbeste, mijn broeder huge is hier int lant ende is te Cloengi ende hi sal al tlant willen hebben. Doen seide gubewaert, en wilt daer niet voor sorghen, ic sal hugen [65b] sulcken spel leeren dat hi mocht willen dat hi niet comen en waer, want ic sal hem wachten buten Cloengi met .v.c. mannen daer sal hi moeten bliuen, doen was gheraert blijde ende gereyde hem met Gubewaert ende met .v.c. mannen ende quamen doen tecloengi

in die abdye, maer die .v.c. mannen logeerden dien nacht buyten Cloengy. Als huge Geraert sinen broeder sach, heeft hi hem inden armen ghenomen ende gecust segghende. Lieue broeder willecome so moet ghi zijn, mi heeft so dicwil na v verlanget dat ic v noch leuende mocht sien, doe seyde gheraert, wye is die man die hier staet bider ioncfrouwen, doe seyde hughe dats ons neue alyames die met Odom wten lande vertrac ouer zee in heydenisse. Ende huge seyde hoe ist met v broeder, hebdi een wijf getrout, ia ic broeder seyde gheraert, ic heb gubewaerts dochter getrout Huge seyde, god latet v wel vergaen mer so hebdi een verraders dochter. Doe seyde geraert met grammen moede. Ghi liechter aen mijns wijfs vader gubewaert is vanden besten bloede van vrancrike, doe seyde huyge. Broeder en belcht v niet, mi is lief dat v goet geschiet want op die aerde en leeft niemant die mi lieuer duecht ende eere geschiede dan v. Alst auont was so werden die tafelen ghedect, ende die heeren ghingen sitten eten, ende gheraert tegghen huyghen ouer sittende, want hem therte vol boosheden ende verraderien was, en had gheenen lust om eten, ende geraert seyde O huge brenct ghi des amiraels baert ende tanden, ia ic seyde huge dats my swaer genoech geuallen eer ic de gecreech, ende Aliames heeft se tusschen vel ende vleesch in sijn lancken, mer en had gedaen coninc abroen ic en soude nemmermeer tot mijnre meyninge gecomen hebben, ende daertoe hadde ic oock [66a. R ij] mijn lijf verloren, doe seyde gheraert. Nv weet ick wel lieue broeder dat ic al dit lant verloren heb, want men sal v voor eenen heer willen hebben als dye oudste sone ende oor des lants, so ist recht dattet lant v behooren sal, doe seyde huge lieue broeder en sorcht nyet. Ic sal v heer maken van Grueneuille, ende van bleys, ende daer toe sal ic v beghiften datmen my des eere spreken sal. Als gheraert hoorde sinen broeder so goedertierlijc spreken, so en conste hy hem gheen quaet bewijsen, want huyge was suet ende sachtmoedich als een lam, maer hy soude meer ghedaen hebben metten swaerde dan .vi. gheraerden. Ende als si nv al gheeten, ghedroncken, ende goet chier ghemaect hadden, so ghinc elck slapen. Als si al slapen waren soe seyde hertooch Gubewaert. O gheraert hoort na my. Ic sal voore rijden op die passagie int foreest met mijnen mannen van wapenen, ende doet ghi huyghen met v comen, wy sullen hem vangen, ende zijn ridders verslaen, ende wi sullen aliames nemen die

tanden ende baert, ende dan sullen wi heeren bliuen vanden lande, ende dan sullen wi coninc karel doen comen te bourdeus, ende dan sal huge moeten steruen, want hi en can dan niet bewisen den baert ende tanden. Huge hier niet afwetende, wert des morghens vroech op geroepen van geraert die hem seyde, o broeder laet ons reysen in die coelte vanden dage. Doe seyde claramonde, o huge laet ons doch verbeyden totten dage want v broeder en heeft niet goets op handen doe seyde huyghe, o edel vrouwe en wilt niet sorghen v en was noyt so veel eeren bevesen als v hier gheschien sal. Doen bereyden si hen ende wapenden hen ende zijn doe opgheseten ende op den wech geslagen. Ende dye Abt reedt oock met hen lieden met .v. paerden ende moniken, [66b] Ende gheraert die felder was dan een hont reedt bi hugen langen tijt e de gaf hem spitighe woorden, ende had hem geern gram gemaect ende seyde waer naemdi die sarasine. Doe seyde hughe dit is des amiraels Gaudijs dochter, ende de paus heeftse te romen kersten gemaect Doe seyde aliames tot geraert, soudi mijnder vrouwen missegben des soudic mi belgen. Doe seyde geraert ghi cockijn god moet v scenden wat maect ghi hier. Doen wert aliames gram ende sloech geraert metter vuyst in sinen hals dat hi vanden paerde viel, doe riep die verrader hulpe hulpe. Ende dit hoorde gubewaert dye .v. lagen gemaect had van .v.c. mannen, die quam wten bosch met sijn volc ende vingen hugen ende aliames, ende de ander waren verslagen, ende had de abt gedaen aliames ware ooc doot bleuen, mer si sneden hem sijn lancken op ende namen daer wt des amiraels baert ende tanden: ende huge had noyt so quaden reyse, want sijn .x. ridders ende astermant bleuen doot Mer huge, aliames ende claramonde worden geuangen te bourdeus inden kercker gestelt Daerna sijn gheraert ende gubewaert op geseten met haer volc, ende quamen bi coninc karel te parijs daer geraert voor hem op sijn knyen viel ende seyde clagende O ghenadige heer wilt mi doch hooren spreken Huge mijn broeder is weder gecomen int lant te bourdeus ende hi en heeft sijn bootscap niet gedaen, maer hi heeft al stille gelegen ende is te bourdeus ghecomen teghen minen wille met eenen boeue ende cockijn, ende met eender saraschijnscher vrouwe dye hy voor hem seluen onderhout, ende si sitten onder hem dryen te bourdeus geuangen, nu heere doet met hem lieden uwen wille [67a] Doe seyde coninc karel, men sal hugen met paer-

den achter straten sleypen ende dan raetbraken, ende op een radt stellen. Doe seyde dumaels van beyeren. O geraert quaet vyleyn dat en was noyt broederlike trouwe dat ghi hughen bewijst, want hi is deerlic verraden, doe en wilde coninc karel niet langer beyden mer hi is op geseten met sinen heren ende genoten ende reet na bourdeus daer si cortelinge quamen. Ende als karel nv te bourdeus was so ghinc hi in die hooge sale, ende doe werden voor hem gebracht hughe, alyames, ende Claramonde Doe seyde coninc karel. O huge met rechte mach ic v wel haten om dat ghi minen sone verslagen hebt ende hebt mi ooc cleenen soene gedaen, ende hoe waerdi oyt so coen dat ghi hier int lant dorstet comen eer ghi des ammiraels baert ende tanden bracht also ick v beuolen hadde haddijse gebracht ic hadde v quijt geschouwen vander vaert, nv sal ick v doen sleypen ende raybraken, dat en liet ic niet om al dat goet van alexandrien. Doen seyde huge O edel heer coninck doet doch wel ende hoort mi spreken. Ic haelde des amiraels baert ende tanden te babilonien ende ic sloech hem doot, ende hadt gedaen coninc abroen ic en had nemmermeer van daer ghecomen, die mi dicwil wt minen last heeft geholpen, ende hi dede des amiraels tanden ende baert in aliames lancken om wel bewaert te sijn, ende die sijn aliames hier wt gesneden te bourdeus, siet die wonde die hem daeraf bleuen is ende mijn .x. ridders ende noch een man Astermant gheheeten, waren deerlic verslagen, ay lacen ick mach wel beclagen der deerliker moort. O here dit dede Gheeraert ende hertoghe Gubewaert met .v.c. mannen ende ic ende aliames mijn neue worden gheuanghen ende de[67b]se ioncfrouwe die de dochter is vanden amyrael Gaudijs, doen seyde dumaels van beyeren. Hier is groote verraderie geschiet, god moet alle verraders schenden, want si weten so veel quader keeren, doen seyde coninc karel. Nv hoort mijn heeren genoten, ic en wil mi hieraen niet besondigen, ic gheef hugen in uwen handen, iugeert hem oft hi steruen sal oft niet. Doen ghingen die heren te rade, ende hertoge Griffoen stont op ende seyde. Ghi heeren dat hughe verslagen heeft Charloten ende niet volbracht en heeft zijn bootschap, daerom gheuet reden genoech dat hy sal steruen, dese woorden behaechden Dumaels van beyeren niet ende seyde Ghi heren hoort een woort na mi, waert met huyghe wel vergaen, ende dat hi waer in sinen state so soude hy met ons te rade gaen ende wesen een vanden ghenoten, daerom en mogen

wy geen genoot verordelen dan met een volle bancke die wy nv niet en hebben, ende desen woorden volchde Ogier van denemercken, Hertoghe Salomon ende meer andere, ende mettien lieten si haren raet staen. Doe se karel sach comen vraechde hi oft den raet ghesloten was, doen seyde dumaels van beyeren, men mach gheen ghenoot verordelen sonder die volle banc, doen seyde die coninc karel, dats wel ghedaen, maer huge heeft mijnen son verslagen, ende hi heeft mi crancke soene ghedaen, hierom iugeert huyghen dat ghi daer eere ende gheen schande af en cryget, doen ghinghen die heeren weder te rade, doe seyde hertoge alorijs. Ghi heren ghi weet wel dat huge zijn bootschap niet en heeft ghedaen, want hy dat niet betogen en can daerom sal hy worden ghehanghen, doen seyden sommighe vanden rade als Guwijner ende Alorijs ende [68a] hertoghe griffoen, ende Tybaut van aspermonde, nae die orconde die hier ghedaen is, so volghen wy v, ende dese vijf heren verwesen hugen ter doot, doe stont op Dumaels van beyeren ende seyde. Soumen huyghe hanghen dat waer iammer ende schande. Men mach openbaerlijc mercken die wonde die si hebben ghesneden in aliames lancken als hem ghenomen wert tanden ende baert. Ende dese ioncfrouwe was des ammyraels dochter, doen seyde Diederick van ardennen, die dat wil verstaen, so is aliames ghenomen daer huge om ghesonden was, so waert ooc onrecht soudemen huygen ter doot veroordelen, dat en salmen met rechte nyet doen, dat is waer seyde hertoghe Salomon ende die aertbisschop van Riemen die volchdens oock, ende Ogier van denemercken, ende ridtsaert dye vrye, dese ses ghenoten wijsden hughen los ende vrij, ende die ander vijf ghenoten wilden hem verslaen, want si seyden al had alyames wonden ontfaen het waer onsekere wie dat hadde ghedaen, ende soudemen dat op gheraert legghen dat waer oock quaet, doen seyde Dumaels van beyeren. Ghi heeren men moet eenen anderen raet ondersoecken wij willen beyden tot nae der noenen dan sullen wi weder te rade ghaen. Dien raet die was den sommighen leedt, dat si daer weder comen souden, doen sach se coninc karel weder vanden rade comen ende hi seyde Ghy heeren hebdi uwen raet ghenomen met malcanderen oft huyghe sal steruen oft quijt gaen. Maer hoe dattet vergaen is seyde coninc karel. Hughe heeft mi crancke soene ghedaen. [68b] Doe sprac weder die getrouwe heere dumaels van beyeren. O heere tot achter noenen hebben wi onsen

raet vertrocken, ende karel en wilde daer niet teghen. Doe gincmen ter maeltijt blasen ende elc quam ter tafelen eten ende drincken, ende dier wilen waren huge, alyamcs ende claramonde gebonden aen eenen stijle al vaste dat si niet ontgaen en conden, ende Claramonde dye weende seer, doe seyde huge, o lief weest tevreden ende stilt v doch om gods wille, doe seyde Claramonde Ick mach wel droeue sijn, ghi seyde men soude ons groote eere doen in v lant ende wi enquamen ter geender plaetsen daermen ons aldusdanigen last aendede ende men wilt ons hier ons leuen benemen ende doen ons quader doot steruen.

Hoe hughe aliames ende Claramonde hem gauen tot god ende riepen hem aen om troost.

ALs si so vast gebonden stonden ende wisten ghenen troost so,seyde aliames de grijse. O hughe laet ons doch god almachtich aenroepen dat hi ons wil verlossen wt desen last. Doe vielen si ghelijc op haer knyen biddende gode ende al haren troost aen hem stellende ende si baden ontfermhertelijc om gracie ende om haer goet rechte te honden, dese iammerlike clachden hoorde coninck abroen daer hi te moyn op sijn slodt was ende hi vermaendet sinen mannen ende edelen seggende Ghi heren hughe is nv in grooter noot ic wil hem helpen ende verlossen daerom wensce ic mi te bourdeus in die stat met hondert dusent mijnre mannen Ende hi was daer so ghe[69a. S]ringe als hi die woorden ghesproken had met al sinen mannen. Ende doen quam coninc abroen in die sale daer coninc karel sadt ende adt, ende huyghe kende terstont abroene ende hi seydet Alyames ende Claramonde. Ende coninc abroen quam so na bi oninc karel gegaen dat hi coninc karels hoet van sinen hoofde stack. Doen seide coninc karel met grammen woorden. Dit corte naenken comt so na ons ghegaen. Doe seyde coninc abroen, ic ben een naenken als v vader puppijn was, al sidi groot ghewassen wildi daerom te beter sijn. Doe dede coninc abroen doer ooc een tafel stellen die was van goude, ende die schragen van siluer. Ende op de tafel stelde hi den gulden nap eenen yuoren horen ende den costelijcken halsberch die so meesterlijc ghewracht was. Ende doe dede hi ontbinden hughe, alyames ende claramonde ende hi settese bi hem aen sijn tafel. Doe seyde abroen. O karel wie heeft huge

hier gheuangen in sijns selfs lant. Doen dit dumaels van beyeren hoorde, so stont hi op ende seyde. Heere tis gheleden eenen langhen tijt dat hughe versloech karels sone, ende daerom sant hem mijn here te Babilonien to en amyrael Gaudijs om sinen baert ende vier achterste tanden wt sinen mont ende dat hi dootslaen soude den grootsten man die aen des amiraels tafel stont, hadde hi nv gebracht den baert ende tanden tot karel, hi soude hem alle saken vergheuen hebben Nv is hi geuangen ende men wil hem hangen, wi hebben daerom menigen raet gehouden, ende na dem eten sullen wi weder te rade gaen. Doen seyde coninc abroen wat wildi raden, ic was te Babilonien doen Hughe sijn bootscap dede aen den amirael gaudijs ende sloech doot den groten coninc van Anapele ende hi custe daer dit [69b] schoone wijf daerom sal hi sijn lijf behouden. Ende huge had des amyraels baert ende tanden ende die had ick ghedaen in alyames lancken tusschen vel ende vleesch om datse wel bewaert souden sijn. Maer gheraert ende Gubewaert sijn wijfs vader verrieden hem buten die abdye van Cloengy int bosch daer si hem belaecht hadden met .v.c. mannen, daer werden verslagen sijn .x. edel ridders ende die sarasijn Astermant die nv kersten was, ende was geweest die speelman vanden amirael Gaudijs, ende si namen Alyames, ende sneden hem wt sijn lancken den baert ende tanden die coninc Abroen eyschte van Gheeraert die een cofferken bracht daer abroen den baert ende tanden wt nam ende lietse hem allen sien die in de sale waren. Doen seyde coninck Karel ende hi loech, dat is eenen baert, maer wi weet wie hem droech. Doen seyde coninck abroen, dye amirael Gaudijs heeft hem ghedraghen in oorconde van alle mijnen mannen die te babilonien bi hem waren. Ende wilt hier yemant teghen segghen huighe sals campe nemen ende salt hem doen bekennen vor v allen, ende ick sal selue comen teghen hem met minen mannen. Doen seyde Dumaels van beyeren. Ghy heren nv hebdi wel verstaen hoe dat Gheeraert sinen broeder Hughen verraden heeft.

Hoe die heeren te rade ghinghen om vonnisse te gheuen ouer den gheuen die misdaen soude hebben.

[70a. S statt S ij] * ALs coninc karel dit al verstaen had van coninc Abroen so seyde karel. Ghi heren laet ons gaen eeten ende

na den eten se gaet weder te rade ende hem doet recht ende iusticie die misdaen heeft. Doe seyde Dumaels van beieren, wie en sijn hier niet ghecomen om eten noch om den wijn te drincken, mer om recht te doen ouer hem diet verdient heeft, ende hi seyde ooc. Heere suldi goet recht doen ende een rechtueerdich keyser sijn so doet Gheeraert vanghen, ende sijn wijfs vader hertoghe Gubewaert. Ende coninc karel dede also ende hi swoer dat hijse soude doen hanghen ende seyde. Ghi heren gaet tesamen te rade ende iugeert ende wijset tvonnisse ouer dese .ij. die grotelic misdaen hebben want ic salse doen hangen [70b] Doe stonden die heeren op ende gingen terade. Doe seyde dumaels van beyeren. Ghi heren nv hebt ghy alle wel verstaen hoe die saken van hugen sijn vergaen ende dat hi zijn bootschap had ghedaen, ende hoe dat hi verraden heeft ghewecst, ende hadt die abt van Cloengi gedaen si hadden daer al doot gebleuen Die dit al wel mercken wil so hebben si karel luttel eeren gedaen die dese moort hebben volbracht, ende hielden ooc gheuangen Hughen, alyames ende Claramonde. So seg ick voor recht datmen niemant sparen en sal die desen moort hebben helpen doen, ende men salse geuen inden handen van coninc abroen om daer mede sinen wille te doen. Als dit die heeren hoorden so seyden si eenpaerlic, wi alle die hier sijn volgen v in dit Ende so sijn si comen voor coninc karel, ende dumaels van beyeren seyde. Heer coninc na dat wi wel verstaen hebben so had huge sijn bootscap ghedaen die ghi hem beuolen hadt, ende had hi ongeuangen gebleuen hi soude v die tanden ende baert gegheuen hebben. Merom die ouerdaet die hem ghedaen was, so wijsen wi voor recht datmen niemant sparen en sal die bi dese moordaet hebben geweest ende dat mense coninc Abroen ouer geuen sal sinen wille daermete te doen om dat hi van alle dingen die kennisse gheseyt heeft. Doe seyde karel tot abroen. Here doet met ten moordenaers uwen wille. Doen seyde abroen. Ic en sal niemant groten last doen, mer ic wille die moordenaers buten Bourdeus aen die galge hebben. Terstont quam daer een scherpe windeken die de moordenaers veruoerde aen die galge sonder eenich gheruchte Als dat nv gedaen was so seyde coninc karel Laet ons met vreden gaen eten. Ende daer werden de [71a] tafelen bereyt ende die coninck ghinc eten ende drincken met al den heeren daer menigherley spijse gebracht was. Doen was abroen ooc aen sijn gulden tafel geseten ende hi

sloech een cruys ouer den nap, ende hi spranc vol wijns, ende hi gaf hem kaerlen die meende te drincken, mer den wijn ontsanc hem tot inden gront. Doe seyde karel. Dit dunct mi zijn eenen betouerden wijn, ende hi gaf den nap Dumaels van beyeren die dranc van den goeden wijn ende seyde, ic heb god danc gedroncken Ende niemant van coninc karels heren en conden daer meer af drincken ende si gauen coninc Abroen die nap weder. Doe seyde abroen Ic vinde hier eenen goeden rechtueerdigen man dat is dumaels van beyeren daerom loech Ogier dat sijn oom die beste man was van alle karels mannen die in sijn palleys waren. Doen gaf Abroen den cop Hugen in sijn hant ende hi dranck daerwt den goeden wijn, ende na hem droncken Aliames ende Claramonde ende al abroens mannen. Daer nae seyde Abroen tot hughen. O hughe nv gheef ick v al mijne rijcheyt, alle wenschen suldi voortaen hebben in v gewelt, ende als ghi wilt suldi varen ouer zee ende als ghy wilt suld te Bourdeus in v stadt weder sijn, ende ghy sult sijn daer ghy begheert ende niemant en salt v benemen, die suldi al van god hebben als ghi wilt ende gheuet alyames dit lant van bourdeus daeraf hi v leenman sijn sal, ende abroen seyde. O mijn vrient huge ghi sult ooc ghewinnen aen Claramonde twee knapelijn kinderen, daer naemals af comen sullen coninghen ende heren van Jherusalem want vanden eersten sal comen een gheslachte dat heeten sal vanden swane waeraf naemaels descenderen sullen twee Coninghen van [71b] Jherusalem. Aldus hughe so beueelick v Claramonde tot gode ende blijft ghesont. ic keer weder tot bulgherie, ende coemt na mi ende ontfanct v goet. Ende ghi sult ontfangen van god al dat mi onderdanich is, want ic sal van aertrijcke scheyden ende varen in den hemele daer god almachtich is in der glorien. Doe nam coninc abroen vriendelic oorlof aen coninck karel, ende aen hem allen die int hof waren Ende hy cust hughen aen sijne wanghen, ende hi vertrack weder van daer hi comen was. Ende daerna heeft hughe aliames dat lant von bourdeus ouer ghegeuen, ende doen nam huge oorlof ende hi is haestelijc coninc abroen gheuolcht met Claramonde, ende hi quam cortelinghe ter plaetsen daer hi al dat goet ontfinck van coninck abroen daer hughe noch langhe leefde god danckende van al sijn weldaden die hi hem verleent had, ende hi sterf hier na in een duechdelic leuen. Jhesus Christus marien son, warachtich god ende mensche wil ons allen verleenen sijn godlike gracie dat

wi hier in dit verganclijc leuen also sijn heylighe gheboden ende sinen godlijcken wille also volbrenghen moghen, dat sijn bittere passie, sijn dierbaer precioos bloet, sijn alder bitterste doot aen ons arme sondaren inder eewicheyt niet verloren en blijue. Amen.

Geprint Tantwerpen in die camer strate Inden gulden Eenhoren
Bi my Willem Voorsterman. [72a] * [72b] *

SCHLUSZBEMERKUNG DES HERAUSGEBERS.

Das vorstehende volksbuch ist ein diplomatisch treuer abdruck des textes nach dem exemplare der k. k. hofbibliothek in Wien, das ich in meiner akademischen abhandlung „über die beiden wiederaufgefundenen niederländischen volksbücher von der königin Sibille und von Huon ven Bordeaux“ (im 8ten bande der denkschriften der philologisch historischen classe der k. akademie der wissenschaften, auch besonders abgedruckt, Wien, 1857. in 4to) genau beschrieben habe und auf welche ich hiemit verweise.

Die stellen, welche im originaldrucke einen holzschnitt enthalten, sind hier durch * bezeichnet.

Den dort fehlenden titel habe ich nach dem von Jonckbloet (Geschiedenis der middennederlandsche dichtkunst. Amsterdam, 1854. 8°. 3, 589) angeführten, auf der königl. bibliothek zu Haag befindlichen späteren, zu Amsterdam um 1644 gedruckten exemplare ergänzt.

Da mir seit dem erscheinen meiner erwähnten abhandlung über die sage von Huon weder durch fremde noch durch eigene forschung neue materialien oder resultate bekannt geworden sind, so muß ich mich begnügen, auf das früher darüber beigebrachte zu verweisen.

Der vorliegende wiederabdruck ist aber wohl dadurch gerechtfertigt, daß, abgesehen von der großen seltenheit des niederländischen volksbuches, wovon nur die beiden erwähnten exemplare bisher aufgefunden worden sind, kein deutsches davon existiert.

INHALTSÜBERSICHT.